

МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ
ПРАКТИКУМ

Кривий Ріг - 2011

ББК 74.200

УДК 37.01 (07)

М 54

Методика виховної роботи. Практикум : навчально-методичний посібник для студ. пед. ун-тів / кол. авт.; ред. О.О. Лаврентьєва. – Кривий Ріг : КДПУ, 2011. – 102 с.

Рецензенти:

Малихін О.В. – доктор педагогічних наук, професор;

Бакум З.П. – доктор педагогічних наук, професор;

Савченко Л.О. – кандидат педагогічних наук, доцент

Затверджено вченою радою Криворізького державного педагогічного університету. *Протокол № 11 від 26.06 2011 р.*

Навчально-методичний посібник складено на основі багаторічної роботи кафедри педагогіки. Він призначено для супроводу лабораторно-практичних занять курсу «Методика виховної роботи». Зміст посібника розроблено на основі сучасних вимог до викладання курсу МВР за кредитно-модульною системою. Він містить детальний зміст практичних занять, збірник міні-кейсів до окремих занять, рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи студентів, критерії оцінювання досягнень студентів за змістом курсу, перелік літератури, термінологічний словник.

Призначено для викладачів та студентів педагогічних закладів, вчителів-практиків.

ББК 74.200

© КДПУ, 2011

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ І. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	
Модуль І. Теоретичні основи виховного процесу в школі	8
<i>І. Основи організації виховної роботи в сучасній школі</i>	<i>8</i>
Вступне заняття. Методика організації виховної роботи в сучасній школі (Н.І. Зеленкова).....	8
Методика планування виховної роботи.....	10
Методика вивчення окремих учнів та учнівського колективу (Н.І. Зеленкова).....	11
<i>ІІ. Методика організації морального та громадянського виховання учнів</i>	<i>13</i>
Методика організації морального виховання учнів (З.В. Друзь).....	14
Методика організації морального виховання учнів (Н.В. Долгая).....	16
Методика організації громадянського виховання учнів та учнівського самоврядування (С.М. Щербина)	17
Методика організації виховної роботи у школах нового типу	19
Методика роботи з виховання розумової культури учнів	21
<i>ІІІ. Методика виховної роботи педколективу з використанням національних традицій у сучасній школі</i>	<i>23</i>
Методика виховної роботи педколективу з використанням національних традицій у сучасній школі (З.В. Друзь)	23
<i>ІV. Фактори результативності виховного процесу.....</i>	<i>25</i>
Облік та оцінювання результатів виховної роботи	25
Теоретичні основи виховного процесу в школі. Підсумкове заняття	27
Модуль ІІ. Технологія організації виховного процесу	29
<i>І. Методика формування політехнічної культури особистості</i>	<i>29</i>
Методика організації екологічного виховання (З.В. Друзь)	29
Екологічне виховання учнів у природному середовищі (О.О. Лаврентьєва)	32
Методика профорієнтаційної роботи з учнями (З.В. Друзь).....	34
Методика організації трудового та економічного виховання учнів.....	35
<i>ІІ. Методика формування емоційно-оцінних рис учня</i>	<i>37</i>
Методика організації естетичного виховання учнів (Н.В. Долгая)	38
Методика формування емоційної культури учня	40
Методика формування емоційної культури учнів (Н.В. Долгая)	41
<i>ІІІ. Методика організації та проведення спільної виховної роботи сім'ї та школи</i>	<i>43</i>
Методика організації взаємодії школи та сім'ї (Н.В. Долгая)	43

Методика підготовки майбутнього сім'янина	45
<i>IV. Методика колективних творчих справ</i>	<i>46</i>
Методика організації колективних творчих справ	47
Методика організації виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах	48
Методика організації і проведення різних форм виховної роботи у дитячому оздоровчому таборі (Н.В. Долгая)	49
Залікове заняття. Захист виховних проєктів	50
РОЗДІЛ II. МІНІ-КЕЙСИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ (О.О. Лаврентьєва).....	52
<i>1. Підходи до розробки кейсів.....</i>	<i>52</i>
<i>2. Міні-кейси до практичних занять з курсу</i>	<i>54</i>
Методика організації і проведення виховних заходів.....	54
Аналіз виховних програм передового педагогічного досвіду.....	58
Методики планування виховної роботи (Н.І. Зеленкова)	59
Моніторинг особистісного розвитку учня і учнівського колективу	61
Людяність і освіченість (Н.В. Долгая)	63
З досвіду роботи шкіл нового типу	63
Самоаналіз виховної роботи (Н.І.Зеленкова).....	64
Діти і кишенькові гроші	67
Ефективна взаємодія сім'ї і школи.....	68
РОЗДІЛ III. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	71
РОЗДІЛ IV. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОМ КУРСУ (О.О. Лаврентьєва)	75
<i>Реферат «Методика підготовки та проведення рухливих ігор».....</i>	<i>75</i>
<i>Підготовка і презентація виховних проєктів</i>	<i>77</i>
1. Теорія методу проєктів.....	77
2. Рекомендації до виконання виховних проєктів	79
РОЗДІЛ V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОМ КУРСУ	82
ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ.....	85
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	90
СЛОВНИК	93
ДОДАТКИ.....	99
<i>Психолого-педагогічна характеристика 9-А класу.....</i>	<i>99</i>
<i>Зразковий зміст матеріалу до практичного заняття (Н.І. Зеленкова) .</i>	<i>100</i>

ВСТУП

Курс «Методика виховної роботи» є логічним продовженням курсу «Педагогіка», органічно пов'язаного з педагогічною практикою студентів та виховною роботою сучасної школи.

Метою курсу «Методика виховної роботи» є надання студентам теоретичних основ та навичок організації та управління процесом виховання учнів; усвідомлення та практичне використання законів, закономірностей, принципів, технологій, інноваційних методів та прийомів у здійсненні педагогічного керівництва вихованням учнів сучасної школи.

Завданнями курсу є:

- поглиблення, розширення, закріплення знань, умінь та навичок студентів з теорії і методики виховання на основі комплексного підходу до організації та проведення виховного процесу у сучасній школі;
- формування у студентів стійкого інтересу до творчої педагогічної діяльності, використання передового педагогічного досвіду;
- опанування методикою та технологією організації виховного процесу;
- засвоєння способів, прийомів, технологій інноваційної виховної діяльності.

Зміст і завдання курсу ґрунтуються на основних нормативних документах і передбачають реалізацію Національної Програми виховання молоді в Україні через формування майбутніх педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, реалізовувати освітню політику як пріоритетну функцію держави, що спрямовується на розвиток та самореалізацію особистості учнів у навчально-виховному процесі, задоволення її освітніх і духовно-культурних потреб, а також потребу бути конкурентоспроможними на ринку праці.

В умовах сьогодення метою виховання є формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал. Реалізація цієї мети покладена на педагогічний колектив сучасної школи, однак, більшою мірою, на класного керівника, який повинен володіти, задля цього, певними вміннями та навичками з теорії та методики виховання.

На формування у майбутніх педагогів нагальних знань з теорії і методики виховної роботи, умінь і навичок її організації та здійснення у сучасній школі і спрямований курс «Методика виховної роботи».

Під час вивчення курсу «Методика виховної роботи» студенти мають:

- **закріпити та розширити знання** з теорії навчання та виховання;
- **навчитися**: визначати рівень вихованості учнів та розвитку учнівського колективу з використанням комплексу психолого-педагогічних методів; аргументовано висувати конкретні виховні завдання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів і дитячого колективу; планувати систему позакласної виховної роботи; доцільно обирати та використовувати різноманітні форми, методи, засоби організації та згуртування учнівського колективу; володіти вміннями залучати учнів до творчої колективної діяльності; допомагати роботі дитячих та юнацьких громадських організацій; спрямовувати діяльність учителів, батьків, вихователів груп подовженого дня, громадськості у вихованні дітей; встановлювати доцільний стиль відносин з дітьми, батьками та учителями.

У пропонованому посібнику розкриті основні види діяльності студентів щодо засвоєння змісту курсу «Методика виховної роботи». Навчально-методичний посібник укладено на основі багаторічної роботи кафедри педагогіки. Він містить педагогічно-адаптований матеріал, необхідний для якісної підготовки студентів до практичних занять, здійснення ними самостійної та індивідуальної роботи.

Розділ I. «Зміст практичних занять» складений на основі наробок досвідчених викладачів кафедри педагогіки (З.В. Друзь, Н.І. Зеленкової, А.М. Король, О.О. Лаврентьєвої, Л.Є. Соколової, С.М. Щербіни, Н.В. Долгої). Зміст практичних занять ґрунтується на необхідності здійснення студентами моделювання педагогічних ситуацій, включення їх у ділові ігри, обговорення різних варіантів здійснення виховних заходів, ведення виховної роботи, створення виховної системи.

Кожне практичне заняття є сукупністю взаємопов'язаних інформаційного, практичного, рефлексивного блоків, блоку вільного обміну інформації та самоосвіти, що має забезпечити формування в студентів стійких вмінь та навичок педагогічної діяльності. Для підготовки занять рекомендується опрацювання студентами інформаційного, практичного блоків, блоку вільного обміну інформації та самоосвіти. Рефлексивний блок подається для методичної допомоги викладачеві у проведенні занять.

Розроблена програма курсу логічно пов'язана з педагогічною практикою студентів та виховною роботою сучасної школи; зміст практичних занять і весь обсяг самостійної роботи спираються на практику роботи школи, позашкільних дитячих закладів, громадських організацій. Тому у посібнику вміщено кілька варіантів проведення практичних занять, альтернативні теми і напрями виховної роботи, орієнтовані на сучасне бачення виховного процесу.

Розділ II «Міні-кейси для практичних занять». Орієнтує студентів на системне і ґрунтовне усвідомлення конкретних педагогічних ситуацій, їх аналіз і пошук альтернативних шляхів здійснення виховної роботи. Запропоновані у Розділі приклади міні-кейсів можуть бути включені у зміст відповідного практичного заняття.

Розділ III «Рекомендації до організації самостійної роботи» призначений на допомогу студентам не лише в якісному засвоєнні курсу МВР, а і у створенні власного банку педагогічних ідей, інноваційних підходів у виховній роботі, що стане у пригоді під час педагогічної практики і професійної діяльності.

Розділ IV «Індивідуальна робота студентів» містить теоретичні основи і методичні рекомендації щодо підготовки реферату «Методика проведення рухливих ігор» та здійснення індивідуального виховного проекту.

Розділ V «Критерії оцінювання досягнень студентів за змістом курсу» складений на основі сучасних вимог щодо організації навчально-виховного процесу у ВНЗ за кредитно-модульною системою. Тут поданий розподіл балів за кожним видом робіт для двох змістових модулів курсу, критерії оцінювання.

Додатки містять окремий матеріал, який може бути використаний студентами при підготовці до практичних занять.

У посібнику також вміщено список рекомендованої літератури та джерел, термінологічний словник. Рекомендована література підібрана з урахуванням можливостей бібліотеки КДПУ.

Навчально-методичний посібник «Методика виховної роботи. Практикум» рекомендується для студентів педагогічних університетів.

РОЗДІЛ І ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль І. Теоретичні основи виховного процесу в школі

І. Основи організації виховної роботи в сучасній школі

Базові поняття: Виховання, виховна робота, технологія організації виховної роботи; форми, методи виховання; цілевизначення, планування, рефлексія, аналіз ефективності виховного процесу, критерії та рівні вихованості.

Класний керівник, функції та обов'язки класного керівника, система виховної роботи, напрями виховної роботи, форми виховної роботи. Педагогічна діагностика, педагогічний прогностика, контроль, методика та техніка вивчення учнів та учнівського колективу, програма вивчення особистості, учнівського колективу.

Базові компетенції: методика проведення «усного журналу», бесіди «за круглим столом», дискусії.

Вступне заняття. Методика організації виховної роботи в сучасній школі (Н.І. Зеленкова)

Мета: націлити студентський колектив групи на технологію проведення занять з курсу, визначити мету та зміст виховної роботи класного керівника, уточнити та конкретизувати сучасні методи та форми виховної роботи.

Інформаційний блок

1. Вимоги та основні рекомендації до засвоєння курсу МВР.
2. Мета та зміст виховної роботи в сучасній школі. Сучасні виховні системи.
3. Класифікація методів та форм виховання.
4. Методика організації та проведення виховних заходів і справ в учнівському колективі.

Практичний блок

1. Презентація роботи класного керівника у творчих групах.
2. *Аукціон ідей:* назвіть різноманітні форми проведення виховних заходів, які можна використати у виховній роботі з класним колективом, класифікуйте їх.
3. *Кейс:* ознайомлення з методичними розробками виховних заходів, опрацювання їх структури, змісту, презентація короткого резюме (див. Розділ ІІ).

Рефлексивний блок

1. Які основні функціональні обов'язки класного керівника і його

права у сучасній школі?

2. Основні напрями роботи класного керівника. У чому Ви вбачаєте відмінність між позакласною та позашкільною виховною роботою класного керівника?

3. Чим обумовлена варіативність у діяльності класного керівника? Підтвердити власні судження прикладом.

4. Які загальні функції виконують форми виховної роботи? Як створюються форми виховної роботи?

5. У чому відмінність між заходом і справою?

Блок вільного обміну інформацією

1. Які основні недоліки у роботі класного керівника Вам довелося виявити під час пасивної практики або навчання у школі?

2. Які новітні форми проведення виховних заходів Вам довелося зустріти у літературі або у власній практиці?

Блок самоосвіти

1. Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 1: Загальні питання теорії і методики виховання особистості у контексті кредитно-модульної системи підготовки фахівця : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – Київ, 2008. – 656 с.

2. Іова В. Інноваційні методи виховання : навч.-метод. посіб. / В. Іова, Л. Красномоєць. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 272 с.

3. Класному керівнику. 1000 важливих дрібниць / упоряд. Л.Шелестова, Н.Чиренко. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с.

4. Концепція національного виховання (Схвалена Всеукраїнською радою працівників освіти 30 червня 1994 року) // Рідна школа. - 1995. - №6. – С. 3-8.

5. Качинська Л. П. Виховний процес в сучасній школі : методичний посібник / Л.П.Качинська. – Рівне, 1997. – 159 с.

6. Кондрашова Л. В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте / Л.В.Кондрашова. – Киев-Одесса, 1988. – 158 с.

7. Методичне забезпечення виховної роботи в школі //Завуч. – 2001. - №4(82) – С. 3-4.

8. Рожков М. И. Теория и методика воспитания : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / М.И.Рожков, Л.В.Байбородова. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. – 384 с.

9. Сорока Г. І. Організація виховної роботи : планування, аналіз, методичне забезпечення / Г.І.Сорока. – Х. : Основа, 2005. – 128 с.

Методика планування виховної роботи

Мета: конкретизувати призначення та функції планування виховної роботи, надати практичні уміння та навички у складанні студентами планів виховної роботи.

Інформаційний блок

1. Призначення, функції плану. Вимоги до планування виховної роботи.
2. Види і структури планів.
3. Етапи планування роботи в класному колективі. Алгоритм планування.

Практичний блок

1. Визначити та обговорити виховні завдання класного керівника.
2. Написати психолого-педагогічну характеристику класу.
3. *Кейс:* «Методика планування виховної роботи». Аналіз підготовлених планів з учнями різних вікових груп на I, II, III, IV чверті.
4. Скласти приблизну тематику класних годин з урахуванням вікових особливостей учнів:

- з морального виховання;
 - формування культури поведінки;
 - пропаганді здорового способу життя;
 - формування культури спілкування;
 - підготовки учнів до свідомого вибору професії;
 - формування культури розумової праці;
 - організації дозвілля тощо
5. Скласти план роботи студента-практиканта на тиждень.
 6. *Кейс:* аналіз виховних програм передового педагогічного досвіду.

Рефлексивний блок

1. Які основні напрями виховної роботи класного керівника? Як вони мають бути відображені у плані виховної роботи?
2. Як визначені виховні завдання класного керівника на навчальний рік пов'язані з психолого-педагогічними особливостями класу?
3. Чи відрізняються плани виховної роботи класного керівника у школі нового типу, у початкових та середніх й старших класах?
4. У чому сутність сумісного цілевизначення класного керівника та учнів? Навіщо потрібне цілевизначення для дітей та класного керівника?

Блок вільного обміну інформацією

1. З якими видами планів виховної роботи Вам доводилося зустрічатися під час педагогічної практики?

2. Які недоліки або переваги були виявлені Вами у цих планах?
3. Який алгоритм складання плану виховної роботи?

Блок самоосвіти

1. Качинська Л. Класний керівник: проблеми, досвід, перспективи / Л. Качинська, Т. Дем'янюк. – Рівне, 1997. – 280 с.
2. Качинська Л. П. Виховний процес в сучасній школі : методичний посібник / Л.П.Качинська. – Рівне, 1997. – 159 с.
3. Книга класного керівника : Довідково-методичне видання / упоряд. С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 560 с.
4. Лізинський В. М. Практичне виховання в школі / В.М. Лізинський. – Х : «Ранок», 2008. – 320 с.
5. Планування виховної роботи в середніх закладах освіти // Інформаційний збірник МО України. – 1998. - № 14.
6. Планування і впровадження нових виховних систем, форм, методів і моделей позакласної роботи з учнями // Позакласний час. – 2000. – № 1-2. – С. 1-45.
7. Планирование воспитательной работы в классе : Методическое пособие / ред.. Е.Н. Степанова. – М. : СФЕРА, 2001. – 128 с.
8. Сорока Г. І. Організація виховної роботи : планування, аналіз, методичне забезпечення / Г.І.Сорока. – Х. : Основа, 2005. – 128 с.
9. Школа класного керівника/ Упоряд. М. Голубенко. – К., Шкіл. світ, 2005. – 128 с.

Методика вивчення окремих учнів та учнівського колективу

(Н.І. Зеленкова)

Мета: уточнити мету, завдання та вимоги до вивчення учнів та учнівського колективу, апробувати конкретні діагностичні методики та проаналізувати їх ефективність.

Інформаційний блок

1. Мета, завдання і вимоги до вивчення учнів і їх колективів у світлі концепцій особистісно-орієнтованих технологій виховання.
2. Класифікація і характеристика методів вивчення особистості учня і учнівських колективів.
3. Методика вивчення особистості учня. Програма вивчення особистості.
4. Методика вивчення учнівського колективу. Програма вивчення колективу.

Практичний блок

1. Презентація сучасних методик вивчення особистості:

а. Методика експрес-діагностики характерологічних особливостей особистості (опитувальник Айзенка)

б. Методики встановлення рівня моральної вихованості учнів. («Що ми цінуємо в людях?», «Як поступити?», «Давайте обговоримо»).

с. Методика визначення рівня розвитку пізнавальних можливостей й здібностей учнів і вивчення потреб, інтересів та нахилів («Порівняй», «Перевір свою увагу»).

д. Методики вивчення почуттів та естетичних якостей особистості («Емоційна спрямованість», «картинна галерея»).

е. Методики визначення готовності школярів до трудової діяльності, профорієнтації та профконсультації («Важливі всі професії», «батьківська порада»).

2. Методики вивчення учнівських колективів:

а. Методика визначення рівня сформованості студентського колективу групи (за А.Н. Лутошкіним).

б. Методики вивчення структури міжособистісних стосунків в учнівському колективі («Соціометрія», «Вибір»)

3. Методики з нестандартним поданням завдань («Три кольори», «Неіснуюча тварина», «Що може розповісти почерк» тощо).

4. *Кейс*: ознайомлення з системою моніторингу виховного процесу, аналізом ефективності діагностичної діяльності класного керівника.

Рефлексивний блок

1. Апробувавши на собі деякі діагностичні методики, що Ви можете сказати про вимоги до їх використання?

2. У чому сутність аналітичної діяльності класного керівника? Що саме він аналізує?

3. Які основні методи та прийоми слід використовувати під час вивчення учнів та учнівських колективів?

4. Хто і як допомагає класному керівникові у вивченні учнів?

Блок вільного обміну інформацією

1. З якими новими, цікавими методиками виявлення окремих рис людини Вам доводилося зустрічатися? Чи всі вони є діагностичними?

2. Яка основна мета вивчення учнів та учнівського колективу?

Блок самоосвіти

1. Айзенк Г. Ю. Проверь свои способности / Г.Ю. Айзенк. – М. : Мир, 1972. – 176 с.

2. Друзь З.В. Виховні технології в сучасній школі / З.В. Друзь. – 2-е вид. стер.– К., 2009. – 260 с.

3. Жариков Е. Для тебя о и тебе: Кн. для учащихся / Жариков Е.,

Крушельницький Е. – М.: Просвещение, 1991. – 200 с.

4. Качинська Л. П. Виховний процес в сучасній школі : методичний посібник / Л.П.Качинська. – Рівне, 1997. – 159 с.

5. Лутошкин А. Н. Как вести за собой / А.Н.Лутошкин. – М. : Просвещение, 1986. – 202 с.

6. Лутошкин А. Н. Эмоциональная жизнь детского коллектива: Монография / А.Н.Лутошкин. – М. : Педагогика, 1978. – 128 с.

7. Психологические тесты / ред. А.А. Карелина: в 2-х томах. – М.: Академия, 2002. – 450 с.

8. Фридман Л. М. Изучение личности учащихся и ученических коллективов / Л.М.Фридман, Т.А.Пушкина, И.Д.Каплунович. – М. : Просвещение, 1988. – 207 с.

II. Методика організації морального та громадянського виховання учнів

Базові поняття: Моральне виховання, мораль, етика, менталітет, загальнолюдське, моральні цінності, національні моральні цінності, гуманізм, патріотизм, інтернаціоналізм, моральний ідеал, моральний обов'язок, дисципліна.

Критерії оцінки моральної культури учнів, методика формування моральної культури учнів, методика та етапи роботи щодо формування відповідального ставлення до навчання.

Громадянин, громадянське виховання, громадянськість, громадянська освіта, громадянська самосвідомість, почуття громадянської гідності, почуття громадянського обов'язку, почуття громадянської відповідальності, громадянська совість, громадянська мужність, громадянська активність, громадянські цінності та чесноти, громадянська культура, учнівське самоврядування, волонтерський рух, моделі самоврядування.

Методика організації роботи учнівського самоврядування, взаємодія та педагогічне керівництво учнівським самоврядуванням.

Розумове виховання, розумова культура, здібності, талант, мислення, режим розумової праці.

Фактори здоров'я, критерії здорового способу життя, напрями виховної роботи щодо збереження репродуктивного, психічного і фізичного здоров'я учнів. Фізична культура.

Базові компетенції: Методика проведення етичної бесіди, диспуту, класних зборів, інтелектуальної гри, пізнавального вечора, предметного тижня, рухливих ігор для дітей різного віку.

Методика організації морального виховання учнів (З.В. Друзь)

Мета: розкрити сутність ключових понять з морального виховання; опанувати методикою формування моральної культури учнів; надати методичні (практичні) навички щодо проведення диспуту, етичної бесіди.

Інформаційний блок

1. Проблемне поле морального виховання учнів на сучасному етапі.
2. Критерії оцінки моральної культури учнів.
3. Методика формування моральної культури школярів.
4. Методика проведення диспуту, етичної бесіди, дискусії.

Практичний блок

1. Провести етичну бесіду про правила поведінки учнів у: громадському транспорті, театрі, на виставці тощо.
2. Обговорити методику проведення диспуту.
3. Провести диспут на одну із запропонованих тем:
 - 1) Які сучасні проблеми сім'ї та шлюбу?
 - 2) Інтелігентна людина. Яка вона?
 - 3) Добро чи зло... Чого у світі більше?
 - 4) Кого можна вважати культурною людиною?

Диспут на тему: Кого можна вважати культурною людиною?

Питання для обговорення

1. Який зміст ти вкладаєш у поняття «культурна людина»?
2. З чого складається культура поведінки людини? Що лежить в її основі?
3. Кого й за що називаємо культурною людиною?
4. Чи можна вважати культурну людину, яка не оволоділа основами знань?
5. Яким «золотим правилом» моральності керується у повсякденному житті культурна людина?
6. Твій ідеал істинно культурної людини? Основні якості і риси її характеру?

Рефлексивний блок

1. Що є показником високого рівня моральної культури людини?
2. Опишіть виховний ідеал, до якого Ви хотіли б прагнути.
3. У чому Ви бачите кінцеву мету морального виховання? Чим визначається успіх педагогічного впливу на моральну свідомість учня?
4. Від чого залежить рівень моральної культури учня? Чи можна вважати його культурним, якщо він навчається на «відмінно»?

Блок вільного обміну інформацією

1. Що означає бути морально вихованою людиною? Чи задовольнила

Вас відповідь на це питання в ході заняття?

2. Які поняття з морального виховання, використані під час заняття, Ви вважаєте більш повними?

3. Щоб Ви запропонували для підвищення ефективності морального виховання?

Блок самоосвіти

1. Білецька І. Вирішення моральних завдань як метод виховання цінності іншої людини / І. Білецька // Рідна школа. – 2005. – №1. – С. 15-20.

2. Білоусова В.О. Виховання культури поведінки учнів / В.О.Білоусова, Т.В.Говорун, Н.Й.Кисельова. – К. : Радянська школа, 1986. – 160 с.

3. Бондар Л. Виховання моральних цінностей у школярів / Л.Бондар // Початкова школа. – 2000. – №12. – С. 45-48.

4. Гіббс Д. Тренінг моральних міркувань / Д.Гіббс // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. - №8. – С. 25-30.

5. Друзь З.В. Виховні технології в сучасній школі / З.В. Друзь. – 2-е вид. стер.– К., 2009. – 260 с.

6. Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 1: Загальні питання теорії і методики виховання особистості у контексті кредитно-модульної системи підготовки фахівця : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – Київ, 2008. – 656 с.

7. Зосимовський А. Критерії моральної вихованості / А.Зосимовський // Педагогіка. – 1992. - №11-12. – С. 22-26.

8. Калечиц Т. Н. Внеклассная и внешкольная работа с учащимися / Т.Н.Калечиц, З.А.Кейлина. – М. : Просвещение, 1980. – 110 с.

9. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посібник / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища школа, 2005. – 343 с.

10. Качинська Л. П. Виховний процес в сучасній школі : методичний посібник / Л.П.Качинська. – Рівне, 1997. – 159 с.

11. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: Програма / ред. І.Д. Бех. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 80 с.

12. Підготовка майбутнього вчителя до морального виховання учнів/ заг. ред. В. Дімеденка. – К. : ІЗМН, 1996. – 204 с.

13. Сележан Й. Ю. Основи національного виховання. Українознавство: історичний, філософсько-релігієзнавчий аспекти: хрестоматія/Й.Ю. Сележан. – Чернівці : Книги-XXI, 2006. – 306с.

14. Этикет в вопросах и ответах // Позакласний час. – 2002. – № 1,2.

Методика організації морального виховання учнів (Н.В. Долгая)

Мета: розкрити сутність ключових понять з морального виховання; визначити шляхи формування моральної культури учнів; розвивати навички проведення форм виховної роботи з морального виховання.

Інформаційний блок

1. Сутність, зміст, шляхи та засоби морального виховання учнів.
2. Методика формування моральної культури школяра.
3. Методика проведення етичної бесіди, дискусії, диспуту.

Практичний блок

1. Скласти тематику виховних заходів з морального виховання з урахуванням вікових особливостей учнів.
2. Провести диспут або дискусію на одну з запропонованих тем:
 - Добро та зло... Чого у світі більше?
 - Культурна людина у сучасному світі: недосяжний ідеал виховання чи необхідна умова життя в суспільстві?
 - Сенс життя: як я його розумію?

Рефлексивний блок

Кейс: Ознайомтеся з закликом досвідченого директора школи та дайте відповіді на запитання:

«Дорогий вчителю!

Я – людина, що була в концентраційному таборі.

Мої очі бачили те, чому ні одна людина не повинна бути свідком:

Газові камери, збудовані освіченими інженерами,

Дітей, отруєних вченими-фізиками,

Немовлят, вбитих навченими медсестрами,

Жінок та дітей, спалених випускниками шкіл та університетів.

Я закликаю:

Допомагайте вашим учням ставати людьми.

Ваші зусилля мають ніколи не народжувати навчених монстрів,

Тренованих психопатів.

Читання, письмо, арифметика важливі, тільки якщо вони

Допомагають дітям ставати людяними».

Запитання:

– Які форми та методи Ви можете порекомендувати задля виховання людяності школярів?

– Які форми та методи, на Ваш погляд, сприяють формуванню «антилюдяних» якостей характеру учнів?

– Які перспективні шляхи для «олюднення», тобто гуманізації, відносин у системі «вчитель - учень» Ви можете запропонувати?

Блок вільного обміну інформацією

1. Проаналізуйте наступний вислів: «Ти народжений не для того, щоб творити зло і грішити разом з людьми, а для того, щоб допомагати їм у добрих ділах і в цьому знаходити своє щастя» (Епікет).

Які мотиви морального самовиховання може запропонувати сучасним учням класний керівник?

2. Наведіть приклади використання творів мистецтва з метою формування моральної культури учнів.

Блок самоосвіти

1. Гольдштейн А. Тренінг моральних міркувань / А.Гольдштейн, В.Хомик // Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. – К.: Либідь, 2003. – С.193-250.

2. Дем'янюк Т. Духовно-моральне виховання особистості: інноваційний підхід /Т.Дем'янюк, Л.Мельничук, М.Байрамова // Позакласний час. – 2008. – №11. – С. 10-20.

3. Зелинский К. Духовно-нравственное воспитание в школе: возможности и ограничения / К. Зелинский // Воспитательная работа в школе. – 2008. – №5. – С. 19-27.

4. Ісаєнко Н. Формування загальнолюдських духовно-моральних цінностей: робота з “проблемними” підлітками /Ніна Ісаєнко // Психолог. – 2009. – №29. – С. 3-72.

5. Коберник І. Моральне виховання: традиції, проблеми, інновації / Ірина Коберник //Рідна школа. – 2002. – №5. – С. 42-44.

6. Кукушин В.С. Нравственное воспитание / Вадим Сергеевич Кукушин // Теория и методика воспитательной работы: учеб. пособие. – М.: ИКЦ «МарТ», Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2004. – 352 с. – С.195-231.

7. Необхідність моральної та духовної освіти // Фундація моральної та духовної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fmndo.org.ua/index_needs.htm

8. Синькевич М. Досвід роботи з морально-етичного виховання /М. Синькевич. – Позакласний час. – 2006. – №7-8. – С. 87-91.

9. Шемшуріна А.І. Морально-етичне виховання школярів /А.І. Шемшуріна // Виховна робота в школі. – 2005. – №6. – С. 2-6.

Методика організації громадянського виховання учнів та учнівського самоврядування (С.М. Щербина)

Мета: уточнити сутність та зміст поняття «громадянська культура»,

надати практичні навички, опрацювати прийоми та методики управління учнівським самоврядуванням у сучасній школі.

Інформаційний блок

1. Сутність, завдання та зміст громадянського виховання учнів на сучасному етапі.
2. Критерії оцінки громадянської культури учнів різних вікових груп.
3. Методика формування громадянської культури школярів.
4. Учнівське самоврядування як дієвий засіб поєднання теорії та практики у вихованні громадянина демократичного суспільства. Моделі учнівського самоврядування.
5. Методика проведення класних зборів, засідання ради класу, організації творчих об'єднань школярів.

Практичний блок

1. Опрацювати анкету для вивчення рівня сформованості громадянської культури старшокласників.
2. Провести виховний захід на одну із запропонованих тем: бесіду «за круглим столом» «Азбука шкільної демократії»; усний журнал «Наш закон – наша сила», виховну годину «Свято української матері» тощо.
3. *Кейс*: Опрацювати втілення соціальних проектів. Орієнтовні теми: «Ініціатива добрих справ», «Милосердя», «Будинок без самотності» тощо.

Рефлексивний блок

1. Чи дістали змін зміст та завдання громадянського виховання на Україні упродовж останніх років? У чому саме? Підтвердить свою позицію прикладами.
2. Про які моделі учнівського самоврядування Ви дізналися протягом заняття?
3. Чи є сьогодні необхідність у впровадженні та педагогічному керівництві учнівським самоврядуванням? Які уміння та навички має набути вихователь для його успішного здійснення?
4. Як Ви ставитеся до суспільних доручень у класі? Як вони повинні розподілятися між учнями?

Блок вільного обміну інформацією

1. *Завдання-ситуація* (для ініціативних груп студентського колективу): класний керівник на початку року має створити актив класу, розподілити доручення між учнями. Підготуйте план діяльності класного керівника та запропонуйте прийоми, які слід використати для того, щоб створення органів самоврядування пройшло якнайбільш ефективніше.

Блок самоосвіти

1. Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий

аспекти: Навч.-метод. посіб. / Ігнатенко П.Р, Поплужний В.Л., Косарева Н.І. – К. : ІЗМН, 1997. – 252 с.

1. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – КДПУ, 2005. – 256 с.

2. Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 2.: Ч. 1: Методична конкретика основних напрямів виховання за кредитно-модульного підходу : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – Київ, 2008. – 525 с.

3. Кацинська Л.П. Виховний процес в сучасній школі: Методичний посібник. – Рівне, 1997. – 159 с.

4. Красникова Е. А. Модели гражданского образования. Практические рекомендации преподавателям и школьным администраторам / Е.А.Красникова // Управление школой. – 1998. - № 14. – С.1.

2. Красовицький М. Ю. Виховна робота в школі : досвід і перспективи / М.Ю.Красовицький. – Х. : Освіта, 1992. – 183 с.

5. Лізинський В. М. Практичне виховання в школі / В.М. Лізинський. – Х : «Ранок», 2008. – 320 с.

6. Мистецтво шкільного самоврядування /упор. М. Голубенко. – К. : Ред. загальнопедагог. газ., 2004. – 120 с.

7. Панасюк О. Ф. Друг – це означає другий Я! / О.Ф.Панасюк // Позакласний час. – 2000. - №7. – С. 16-18.

8. Ученическое самоуправление в школе: сегодня и завтра / Сост. В.А. Жуков. – К.: Радянська школа, 1989. – 334 с.

9. Чорна К. Уроки громадянського виховання в старших класах / К.Чорна // Шлях освіти. – 2002. - № 1. – С. 27-30.

10. Ягупов В. В. Педагогіка / В.В.Ягупов. – К.: Либідь, 2003. – 560 с.

Методика організації виховної роботи у школах нового типу

Мета: визначити основні особливості у виховній роботі шкіл нового типу, структуру та зміст роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

Інформаційний блок

1. Місія шкіл нового типу. Зміст, мета та завдання виховної роботи в школах нового типу.

2. Структура, специфіка планування та організація виховного процесу у школах нового типу.

3. Методика формування в учнів відповідального ставлення до навчання.

4. Методика проведення інтелектуальної гри, пізнавального вечора, предметного тижня.

Практичний блок

1. *Кейс*: ознайомитися з системою виховної роботи школи нового типу (ліцеї, гімназії, колежіумі), виокремити особливості, визначити місію школи, презентувати досвід роботи з обдарованими дітьми.
2. Провести інтелектуальну гру. Орієнтовні форми проведення: «Що? Де? Коли?», «Дебати», «Брейн-Ринг», «Найрозумніший» тощо.
3. Скласти розгорнутий план проведення пізнавального вечора з урахуванням специфіки факультету.
4. Підготувати рекламну презентацію «Знання – це скарб, навчання – ключ до нього».

Рефлексивний блок

1. Оцінити найефективніші форми та методи роботи з обдарованими дітьми.
2. Визначити тематику виховних заходів щодо формування в учнів відповідального ставлення до навчання.
3. Методика «Дельта+»: сформулювати позитивні та негативні аспекти у виховній роботі шкіл нового типу.

Блок вільного обміну інформацією

1. Чи відрізняється структура виховної роботи та функції класного керівника й заступника директора з виховної роботи у школах нового типу від відповідної діяльності у «звичайних» школах?
2. Відзначте найбільш важливі напрями виховної роботи у школах нового типу, сформулюйте виховні завдання.
3. Висловіть думку щодо доцільності шкіл нового типу.

Блок самоосвіти

1. Алфімов В. Виховна система класу як засіб розвитку соціальної компетенції ліцеїстів / Алфімов В., Комісарова Г. // Рідна школа. – 2005. – №5. – С. 3-8.
2. Друзь З. В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 2.: Ч. 1: Методична конкретика основних напрямів виховання за кредитно-модульного підходу : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – Київ, 2008. – 525 с.
3. Кацинська Л.П. Виховний процес в сучасній школі: Методичний посібник. – Рівне, 1997. – 159 с..
4. Лізинський В. М. Практичне виховання в школі / В.М. Лізинський. – Х : «Ранок», 2008. – 320 с.
5. Національна доктрина розвитку України у XXI столітті // Освіта України. – 2001. – № 29. – С.4–6.
6. Организация работы по формированию ответственного отношения

школьників к учению в класном коллективе (методические рекомендації в помощь класному руководителю) / авт.-сост. В.К.Буряк, Л.В.Кондрашова, Г.Б.Штельмах, Ю.В.Рева, Г.А.Ромная. – в 2-х ч. – Кривой Рог : КГПИ, 1990.

7. Резніченко Л.В. Ліцей – наш рідний дім / Л.Резніченко // Відкритий урок. – 2003. - № 7.8. – С. 12-14.

8. Рідна школа. – 2005. - № 5. – 30 с.

9. Слесаренко О. В. Самоврядування як засіб формування особистості: З досвіду його організації в Одеському економічному ліцеї / О.В.Слесаренко // Педагогіка толерантності. – 2002. - № 3. – С. 25-26.

10. Сорока Г. І. Виховна система класу : Методичні рекомендації / Г.І.Сорока, Р.І.Черновол-Ткаченко – Х. : Світ дитинства, 2004. – 128 с.

11. Шукевич Ю. Основні вимоги до управління ліцеєм в умовах реалізації інноваційного проекту / Ю.Шукевич // Директор школи. – 2005. - №3.– С. 4-8.

Методика роботи з виховання розумової культури учнів

Мета: уточнити зміст поняття «розумова культура», визначити основну методику її формування; надати практичні уміння студентам у керівництві розумовим розвитком школярів, розглянути та опрацювати методику проведення окремих форм виховної роботи з формування розумової культури.

Інформаційний блок

1. Проблемне поле формування розумової культури учнів у виховній діяльності класного керівника.

2. Зміст, структура, показники розумової культури учнів, основні методи її формування.

3. Методика та етапи формування розумової культури учнів.

4. Методика проведення інтелектуальної гри, вікторини, пізнавального вечора, предметного тижня.

Практичний блок

1. Презентація досвіду щодо організації виховної роботи з формування розумової культури учнів різних вікових груп.

2. Провести інтелектуальну гру. Орієнтовні форми проведення: «Що? Де? Коли?», «Дебати», «Брейн-Ринг», «Найрозумніший» тощо.

3. Скласти розгорнутий сценарний план проведення пізнавального вечора з урахуванням специфіки факультету.

4. Скласти план проведення предметного тижня.

5. Підготувати рекламну презентацію «Знання – це скарб, навчання – ключ до нього».

Рефлексивний блок

1. Що на Ваш погляд є показником розумової культури людини? Зробіть порівняльний аналіз понять «розумове виховання», «розумовий розвиток», «розумова культура»?

2. У чому Ви вбачаєте взаємозв'язок між розумовим, моральним та естетичним розвитком? Як цей зв'язок слід враховувати під час проведення виховних заходів?

3. Які необхідні основні етапи проведення пізнавальних виховних заходів задля формування та удосконалення розумової культури? Яких при цьому слід дотримуватися вимог?

4. Назвіть тематику виховних заходів з теми заняття.

Блок вільного обміну інформацією

1. Які методи, прийоми, форми найбільш ефективні у формуванні розумової культури учня?

2. Що Ви можете сказати про доцільність інтерактивних методів у навчанні та вихованні сучасної молоді?

Блок самоосвіти

1. Алфімов В. Розвиваємо розумові і творчі здібності старшокласників / В.Алфімов // Обдарована дитина. – 2004. - №3. – С. 41-46.

2. Антонова О. Є. Розумове виховання / О.Є. Антонова // Практикум з педагогіки/ ред. О.А. Дубасенюк, А.В.Іванченко. – К. : ІСДО, 1996. – С.202-222.

3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П.Наволокова. – Х. : Основа, 2009. – 176 с.

4. Киричук О. Розвиток і самореалізація особистості в умовах освітнього закладу / О.Киричук // Рідна школа. – 2002. - №5. – С. 28-70.

5. Кондрашова Л. В. Гармонізація інтелектуального й емоційного аспектів навчання у забезпеченні якісної освіти учнів: Методичний посібник на допомогу вчителю-практику / Л.В. Кондрашова, Н.Є. Федорінова, А.Г. Міняйленко. – Кривий Ріг, 2008. – 140 с.

6. Омеляненко, В. Л. Теорія і методика виховання: навч. посіб. / В.Л. Омеляненко, А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2008. – 415 с.

7. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: Програма : Затверджено МОН України / Наказ № 1133 від 17.12. 2007. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 80 с.

8. Пильнік Р. О. Умови розвитку мислення школярів / Р.О.Пильнік // Педагогіка вищої та середньої школи. – Кривий Ріг: КДПУ, 2002. – Вип. 4. – С. 3-10.

9. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко; ред. О.І.Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.

10. Проблеми становлення особистості у навчально-виховному процесі// Основи практичної психології. – К. : Либідь, 1999. – С. 402-447.

11. Симановский А. Социальные механизмы формирования интеллектуальной творческой способности учащихся// Психологическая наука и образование. – 2002. - №3. – С. 76-82.

12. Тхоржевський Д. Всебічний розвиток особистості як педагогічна й методична проблема// Педагогіка і психологія. – 2002. - ;4. – С. 42-47.

13. Формирование ответственного отношения школьников к учебному труду в процессе уроков и воспитательной работы по предмету (методические рекомендации) / авт.-сост. В.К.Буряк, Л.В.Кондрашова, Г.Б.Штельмах, Ю.В.Рева, Г.А.Ромная. – Кривой Рог : КГПИ, 1990. – 45 с.

14. Фурман А. Психодіагностика розумових здібностей школярів / А.Фурман // Рідна школа. – 1996. - №8. – С. 19-26.

III. Методика виховної роботи педколективу з використанням національних традицій у сучасній школі

Базові поняття: Нація, етнос, національне виховання, ідеал національного виховання, родинне виховання, козацька педагогіка, звичай, обряд, традиція, свято, українські вечорниці.

Базові компетенції: Методика проведення українських вечорниць, виховних заходів з використанням національних традицій, звичаїв та обрядів.

Методика виховної роботи педколективу з використанням національних традицій у сучасній школі (З.В. Друзь)

Мета: виявити напрями роботи класного керівника з використання національних традицій, надати практичні навички студентам у реалізації сучасних виховних завдань національного виховання.

Інформаційний блок

1. Концепція національного виховання.
2. Основні шляхи і засоби реалізації системи національного виховання в Україні.
3. Народні традиції – один з основних напрямів сучасного виховання школярів.
4. Методика проведення окремих форм роботи з використанням народних традицій: вечорниць, етичних бесід, сучасних обрядів, вечорів фольклору, козацьких ігор, усних журналів тощо.

5. Методика проведення українських вечорниць.

Практичний блок

1. Підготувати та провести один із виховних заходів з використанням народних традицій. Орієнтовні теми:

- Усний журнал «Чарівний світ народних звичаїв, традицій», «Кетяги червоної калини».
- Вечір фольклору «Радуйся, земле, від віку до віку», «Ой у лузі калина».
- Етична бесіда «Ой не ріж косу», «Весільні обряди мого народу».
- Українські вечорниці.

2. Скласти розгорнутий план організації та проведення свята «Козацькому роду нема переводу».

Рефлексивний блок

1. Які найбільш цікаві традиції, звичаї та обряди свого народу Вам відомі? Чи не випробували Ви впродовж заняття національну гідність за культурну спадщину свого народу? Чи є сенс передавати її підростаючому поколінню?

2. Чи потрібно, на Ваш погляд, впроваджувати вивчення народних традицій у практику виховної роботи сучасної школи? Що може дати ця робота для загального розвитку підростаючого покоління? Як національні традиції впливають на моральний розвиток особистості?

3. Чим відрізняється специфіка підготовки та проведення виховних заходів з використанням народних традицій від інших заходів, які відбуваються, начебто, за тим самим планом?

Блок вільного обміну інформацією

1. Чи брали Ви безпосередню участь у підготовці та проведенні заходів з використанням народних традицій? Яких саме?

2. Назвіть етапи роботи школи з використанням народних традицій. Відзначте найбільш доцільні форми, підберіть тематику.

3. Визначте, керуючись народним календарем, найбільш важливі народні свята, які слід відмічати в класі, школі та разом з батьками. Оберіть для них відповідну форму проведення.

Блок самоосвіти

1. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В. Друзь. – 2-е вид. стер.– К., 2009. – 260 с.

2. Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 2.: Ч. 1: Методична конкретика основних напрямів виховання за кредитно-модульного підходу : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – Київ, 2008. – 525 с.

3. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посібник / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища школа, 2005. – 343 с.
4. Концепція національного виховання // Рідна школа. - 1995. - №6. – С. 3-8.
5. Кузь В. Г. Основи національного виховання / В.Г.Кузь. – К. : Либідь, 1996. – 90 с.
6. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: Програма / ред. І.Д. Бех. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 80 с.
7. Методика виховної роботи з використанням народних традицій: Методичні рекомендації /Укл. Соколова Л.Є., Соколова І.В. – Кр. Ріг, 2000. – 50 с.
8. Сележан Й. Ю. Основи національного виховання. Українознавство: історичний, філософсько-релігійнознавчий аспекти: хрестоматія/Й.Ю. Сележан. – Чернівці : Книги-XXI, 2006. – 306с.
9. Скуратівський В. Г. Свята українського народу / В.Г.Скуратівський. – К. : Либідь, 1993. – 480 с.
10. Сценарії народних свят / Упоряд. Л. Курінчук. – К. : Шкільний світ, 2003. – 112 с.
11. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: Навчально-методичний посібник для вчителів. - К.: Вища школа, 2002. – 215 с.

IV. Фактори результативності виховного процесу

Базові поняття: Педагогічне спілкування, стилі спілкування, навіювання, співробітництво, види спілкування, типи спілкування, рівні спілкування, педагогічний такт, комунікативна культура вчителя.

Базові компетенції: Критерії оцінки результативності виховного процесу, методика визначення результатів виховного процесу, облік, аналіз та оцінка результатів виховного процесу, діагностика вихованості.

Облік та оцінювання результатів виховної роботи

Мета: визначити критерії оцінювання результативності виховного процесу, надати практичні навички щодо обліку проведення та оцінювання виховної роботи, способів його коректування та удосконалення.

Інформаційний блок

1. Основні засоби і прийоми обліку виховної роботи.
2. Моніторинг виховної роботи: сутність, етапи, зміст, напрями, методики і прийоми.

3. Вихованість учня як відображення ефективності виховної роботи педагогічного колективу.

4. Контроль і корекція змісту виховної роботи.

5. Сучасні методи оцінювання результатів виховної роботи: педагогічний консилиум, моніторингові дослідження, банк педагогічних ідей.

Практичний блок

1. Опрацювати анкету для визначення рівня вихованості учнів.

2. Скласти програму з діагностики рівня вихованості учнів різних вікових груп.

3. Провести ділову гру (на вибір):

– *«Педагогічний консилиум»*.

Орієнтовна тематика

1) «Виховна система 9 класу».

2) «Система роботи з обдарованими учнями».

3) «Формування навчальних компетенцій школярів 8 класу в умовах закладу»

– *Аукціон ідей або дебати*. Орієнтовна тема: «Мій погляд на виховний процес у сучасній школі».

Питання для обговорення:

1) Які переваги та недоліки виховного процесу у сучасній школі?

2) Чи знаєте Ви приклади вдалої організації виховного процесу?

3) Чи відомі Вам системи виховання у зарубіжному досвіді? Чи можна їх застосувати у національній системі виховання? Чому?

4) Чи повинні змінюватися виховні завдання відповідно до змін у суспільному житті?

5) Якою Ви бачите виховну систему для своєї дитини? Яка роль батьків, суспільства, школи у формуванні в неї найважливіших рис особистості?

6) *Кейс*: самоаналіз виховної роботи.

Рефлексивний блок

1. Чи слід вивчати ефективність окремих форм виховної роботи поза системою роботи? Яким чином?

2. Які основні проблеми Ви вбачаєте у підвищенні рівня вихованості сучасного школяра?

3. Які новітні підходи до обліку та оцінювання виховної роботи Ви сьогодні опрацювали?

Блок вільного обміну інформацією

4. Що є показником результативності виховного процесу?

5. Назвіть методи, які були застосовані для визначення рівня вихованості

учнів.

Блок самоосвіти

1. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В. Друзь. – 2-е вид. стер.– К., 2009. – 260 с.
2. Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 1: Загальні питання теорії і методики виховання особистості у контексті кредитно-модульної системи підготовки фахівця : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – К., 2008. – 656 с.
3. Зосимовський А. Критерії моральної вихованості / А.Зосимовський // Педагогіка. – 1992. - №11-12.
4. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії / Зязюн І. А., Сагач Г.М.. - К. : Генеза, 1997. – 245 с.
5. Калечиц Т. Н. Внеклассная и внешкольная работа с учащимися / Т.Н.Калечиц, З.А.Кейлина. – М. : Просвещение, 1980. – 110 с.
6. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посібник / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища школа, 2005. – 343 с.
7. Качинська Л. П. Виховний процес в сучасній школі : методичний посібник / Л.П.Качинська. – Рівне, 1997. – 159 с.
8. Класному керівнику: як оцінити ефективність виховної роботи / упоряд.: Л. Шелестова, Н.Чиренко. – К. : Шк. світ, 2010. – 120с.
9. Кондрашова Л. В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте / Л.В.Кондрашова. – Киев-Одесса: Вища школа, 1988. – 260 с.
10. Матьоша І. К. Гуманізація виховання і навчання в загальноосвітній школі / І.К.Матьоша. - К. : Шкільний світ, 1995. – 110 с.
11. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: Програма / ред. І.Д. Бех. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 80 с.
12. Проблеми становлення особистості у навчально-виховному процесі // Основи практичної психології. – К. : Либідь, 1999. – С. 402-447.
13. Сорока Г. І. Організація виховної роботи : планування, аналіз, методичне забезпечення / Г.І.Сорока. – Х. : Основа, 2005. – 128 с.
14. Яворська Г. Х. Педагогіка для працівників : Навч. посіб. / Г.Х.Яворська. – К.: Знання, 2004. – С. 179 - 223.

Теоретичні основи виховного процесу в школі. Підсумкове заняття

Мета: виявити рівень знань та практичних умінь студентів за модулем «Теоретичні основи виховного процесу в школі».

Форма проведення: контрольний звіт.

Хід заняття

I. Повідомлення плану заняття, пояснення вимог щодо оцінювання роботи протягом модуля.

II. Робота над завданнями контрольної роботи.

Робота має бути розрахована на 2 академічних години та містити не менш ніж три завдання.

Під час оцінювання *повинні враховуватися*: повнота, стислість, логічність викладу теоретичних основ питання; оригінальність, етапність, цілісність методичної розробки виховного заходу.

Перелік можливих завдань:

1. Місце і роль класного керівника у системі виховної роботи школи. Функції, напрямки, форми роботи класного керівника.

2. Методика проведення етичних бесід. Складіть план бесіди (тема за вибором студента).

3. Методика вивчення особистості учня. Складіть план індивідуальної бесіди з недисциплінованим учнем, спрямованої на вивчення його позашкільних інтересів.

4. Методика складання програм вивчення рівня вихованості учнів, складіть відповідну анкету.

5. Методика вивчення стосунків у класному колективі. Складіть питання анонімної анкети для вивчення відносин колективу з класним керівником.

6. Методика проведення пізнавальних вечорів. Складіть план вечора (тема за вибором студента).

7. Методика вивчення особистості учня. Складіть програму вивчення навчальної неуспішності школяра.

8. Методика проведення диспуту. Складіть план проведення диспуту на тему «Які сучасні проблеми сім'ї і шлюбу?»

9. Методика проведення бесіди "за круглим столом". Складіть план бесіди (тема за вибором студента).

10. Методика вивчення згуртованості колективу. Складіть програму вивчення учнівського колективу.

11. Методика вивчення сім'ї школяра. Складіть анкету для вивчення сім'ї школяра.

12. Методика проведення вікторин. Складіть план проведення вікторини «Що? Де? Коли?»

13. Методика проведення класних зборів, складіть план їх проведення.

14. Методика використання виховних можливостей народних традицій. Складіть план проведення «Українських вечорниць».

15. Методика проведення тематичних конференцій. Складіть план тематичної конференції (тема за вибором студента).

16. Методика вивчення суспільної спрямованості особистості учня. Складіть анкету для вивчення ставлення школярів до класних доручень.

17. Методика проведення усного журналу. Складіть план усного журналу «Україна, рідна моя».

18. Методика формування культури поведінки учнів. Складіть план відповідного виховного заходу (тема за вибором студента).

19. Методика проведення предметних тижнів. Складіть план предметного тижня (за фахом факультету).

III. Індивідуальний контроль виконання самостійної роботи.

Модуль II. Технологія організації виховного процесу

I. Методика формування політехнічної культури особистості

Базові поняття: Екологія, екологічне виховання, екологічна культура, шанобливе ставлення до природи. Форми та методи формування в школярів шанобливого ставлення до природи, методика організації природоохоронної діяльності. Етапи роботи сучасної школи з виховання екологічної культури.

Профорієнтація, форми, методи, види профорієнтації на сучасному етапі розвитку суспільства. Методика та етапи роботи з профорієнтації з учнями різних вікових груп.

Економічне виховання, економічна культура, економічне мислення, риси економічного мислення: науковість, гнучкість, реалістичність, масштабність; матеріальні і духовні потреби, трудове виховання, Методика роботи педколективу з виховання економічної культури сучасного школяра в умовах ринку праці.

Базові компетенції: Методика проведення екскурсії в природу, вікторини, рольових та ділових ігор, презентації професії, анкети з визначення професійних інтересів учнів різних вікових груп, аукціону ідей, тижня екології, тижня профорієнтації. Методика організації та управління виховним проектом.

Методика організації екологічного виховання (З.В. Друзь)

Мета: Розкрити та узагальнити сутність ключових понять з екологічного виховання; усвідомити форми та методи формування у школярів шанобливого ставлення до природи; надати практичні навички педагогічного керівництва вивчення і охорони природи учнями.

Інформаційний блок

1. Зміст, форми і методи формування у школярів шанобливого ставлення до природи.
2. Сучасні підходи до формування екологічної культури учнів.
3. Методика організації природоохоронної діяльності учнів.
4. Методика проведення вікторини, екскурсії в природу, творчого конкурсу «Природа і фантазія».

Практичний блок

1. Обговорити методику проведення тижня екології.
2. Провести один з вихованих заходів екологічної спрямованості: вікторину, тематичну екскурсію в природу.

Орієнтовні теми:

- Наш спільний дім – природа.
- Земля у нас одна.
- Природа і ми.
- Дивовижний світ природи

Рефлексивний блок

1. Що означає бути екологічно вихованою людиною?
2. У чому Ви бачите кінцеву мету екологічного виховання?
3. Що є показником високого рівня екологічної культури людини?
4. Від яких умов залежить успішне здійснення екологічного виховання учнів?
5. Які є основні принципи добору матеріалу для екологічного виховання?

Вікторина «Земля у нас одна»:

1) Що означає термін «екологія», хто і коли уперше ввів його до наукового вжитку? (У буквальному перекладі з грецької «ойкос» - дім, житло, «логос» - знання, вчення. Тобто екологія – це домоведення, домознавство. Термін «екологія» першим вжив німецький біолог Є.Геккель у 1866 р. Нині під екологією розуміють науку, що вивчає взаємовідносини живих організмів між собою і навколишнім середовищем).

2) Що таке «Червона книга»? Чому вона має таку назву? (Бо вона нібито «червоний сигнал» світлофора, має повідомити про небезпеку, збудити в людей тривогу за долю природи. Мовляв, зупинитися, людино, подумай, будь обережною!)

3) Що таке державні заказники? (Території, виділені на тривалий час, терміном до 10 років для збереження, відтворення та відновлення найбільш цінних та рідкісних рослин і тварин, занесених до Червоної книги)

Блок вільного обміну інформацією

1. Які ключові поняття (визначення) з екологічного виховання,

використані під час заняття, Ви вважаєте більш повними і об'єктивними?

2. Що означає бути екологічно вихованою людиною? Чи задовольнила Вас відповідь на це питання під час заняття?

3. Щоб Ви запропонували для підвищення ефективності екологічного виховання?

Блок самоосвіти

1. Ахияров К. Ш. Экологическое образование: Опыт, Прогнозы : Монография / К.Ш.Ахияров, Т.И.Петрова, Л.Г.Наумова. – Стерлитамак : СГПИ, 2001. – 139 с.

2. Бех І.Д. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / І.Д. Бех [та ін.] // Книга класного керівника: довідково-методичне видання / С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – С.288-326.

3. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – КДПУ, 2005. – 256 с.

4. Друзь З. В. Досвід екологічного виховання // Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга : У 3-х тт. — Т. 2.: Ч. 2: Методична конкретика пріоритетних напрямів виховання за кредитно-модульного підходу : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. — Київ, 2010. – С. 229-292.

5. Концепція неперервної екологічної освіти в Україні // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1995. – № 4. – С. 3-25.

6. Криворучко М.Б. Тренінгові заняття з екології / М.Б. Криворучко // Біологія. – 2008. – № 35 (227) грудень. – С. 4 – 9.

7. Крисаченко В.С. Екологічна культура: навч. посібник / В.С.Крисаченко. – К.: Либідь, 1996. – 352 с.

8. Николаева С. Н. Теория и методика экологического образования детей : учеб. пособие для студ. высш. пед. уч. Заведений / С.Н. Николаева. – М. : Академия, 2002. – 336 с.

9. Охорона природи : посібник для учнів / за ред. В. М. Бровдія. – К. : Генеза, 1997. – 152 с.

10. Писарчук Є. А. Екологічне виховання учнів / Є. А. Писарчук, А.М. Кухта. – К. : Радянська школа, 1990. – 180 с.

11. Рузаєва Т. С. Екологічне виховання учнів на уроках біології з використанням народних традицій / Т.С.Рузаєва. – Кривий Ріг, 1998. – 50 с.

12. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посіб. / Н.А. Пустовіт, О.Л. Пруцакова, Л.Д. Руденко та ін. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 64 с.

13. Хрутьба В. Екологічні тренінги / В. Хрутьба // Біологія. – 2004. –

Екологічне виховання учнів у природному середовищі (О.О. Лаврентьєва)

Мета: Розкрити та узагальнити сутність ключових понять з екологічного виховання; усвідомити форми та методи формування у школярів шанобливого ставлення до природи через безпосередню діяльність; сформувати практичні навички педагогічного керівництва вивчення і охорони природи учнями, забезпечити засвоєння практичних методів екологічного виховання.

Форма проведення: екскурсія.

Підготовчий етап

1. Вибір теми і змісту екскурсії (парк, природна зона, зона відпочинку).
2. Вивчення екскурсійного об'єкту, складання маршруту.
3. Підготовка сценарію.
4. Підготовка обладнання та матеріалів.

Етап проведення

1. Вступне слово організаторів екскурсії.
2. Опрацювання ключових понять екологічного виховання, огляд сучасних підходів до формування екологічної культури учнів.

Орієнтовані методи: етична бесіда, вікторина, презентація, інформаційне повідомлення.

3. Розв'язання екологічних завдань у творчих групах студентів.
4. Апробація сучасних методик формування в учнів екологічної свідомості: інтерактивних вправ («Змійка», «Акваріум», «Мікрофон» тощо), інтелектуальних ігор («Тварина - рослина», «Знавці загадок», «Крокодил» тощо), ігрових проектів, есе тощо.

5. Проведення рухливих ігор на екологічному матеріалі («Шишки. Жолуді. Горіхи», «Броунівський рух», «Кущі. Ялини. Тополі», «Екологічна естафета» тощо).

6. Підбиття підсумків екскурсії, відзначення активності студентської групи.

7. Рефлексія. Діалог зі студентами:

– Що означає бути екологічно вихованою людиною? Чи отримали Ви відповідь протягом заняття

– У чому Ви бачите кінцеву мету екологічного виховання?

– Що є показником високого рівня екологічної культури людини?

– Від яких умов залежить успішне здійснення екологічного виховання учнів?

– Які є основні принципи добору матеріалу для екологічного

виховання?

- У чому перевага практичних методів екологічного виховання?
- Які з опрацьованих методик Ви хочете перенести у свою професійну діяльність? Чому

8. Інтерактивна вправа «Віночок побажань».

Література

1. Ахияров К. Ш. Экологическое образование: Опыт, Прогнозы : Монография / К.Ш.Ахияров, Т.И.Петрова, Л.Г.Наумова. – Стерлитамак : СГПИ, 2001. – 139 с.

2. Бех І.Д. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / І.Д. Бех [та ін.] // Книга класного керівника: довідково-методичне видання / С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – С.288-326.

3. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – КДПУ, 2005. – 256 с.

4. Друзь З. В. Досвід екологічного виховання // Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга : У 3-х тт. — Т. 2.: Ч. 2: Методична конкретика пріоритетних напрямів виховання за кредитно-модульного підходу : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. — Київ, 2010. – С. 229-292.

5. Концепція неперервної екологічної освіти в Україні // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1995. – № 4. – С. 3-25.

6. Криворучко М.Б. Тренінгові заняття з екології / М.Б. Криворучко // Біологія. – 2008. – № 35 (227) грудень. – С. 4 – 9.

7. Крисаченко В.С. Екологічна культура: навч. посібник / В.С.Крисаченко. – К.: Либідь, 1996. – 352 с.

8. Николаева С. Н. Теория и методика экологического образования детей : учеб. пособие для студ. высш. пед. уч. Заведений / С.Н. Николаева. – М. : Академия, 2002. – 336 с.

9. Охорона природи : посібник для учнів / за ред. В. М. Бровдія. – К. : Генеза, 1997. – 152 с.

10. Писарчук Є. А. Екологічне виховання учнів / Є. А. Писарчук, А.М. Кухта. – К. : Радянська школа, 1990. – 180 с.

11. Рузаєва Т. С. Екологічне виховання учнів на уроках біології з використанням народних традицій / Т.С.Рузаєва. – Кривий Ріг, 1998. – 50 с.

12. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посіб. / Н.А. Пустовіт, О.Л. Пруцакова, Л.Д. Руденко та ін. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 64 с.

13. Хрутьба В. Екологічні тренінги / В. Хрутьба // Біологія. – 2004. –

Методика профорієнтаційної роботи з учнями (З.В. Друзь)

Мета: уточнити зміст ключових понять, визначити основні підходи до організації профорієнтаційної роботи з учнями різних вікових груп, надати методику проведення заходів з профорієнтації у сучасній школі.

Інформаційний блок

1. Поняття профорієнтації.
2. Система профорієнтації.
3. Форми і методи профорієнтаційної роботи з учнями різного віку.
4. Методика проведення окремих форм профорієнтаційної роботи: тижня профорієнтації, екскурсії на підприємство, презентації професії, аукціону ідей.

Практичний блок

1. Скласти план проведення тижня профорієнтації для учнів загальноосвітньої школи.
2. Опрацювати анкету вивчення професійних інтересів учнів різних вікових груп.
3. Провести презентацію професії.

Рефлексивний блок

1. Яке значення Ви вкладаєте в поняття «профорієнтація»? Із наведених відповідей оберіть правильну, обґрунтуйте помилковість або неповноту інших.

– Профорієнтація спрямована на озброєння учнів професійними знаннями з метою готовності обслуговувати певне виробництво.

– Під професійною орієнтацією необхідно розуміти науково-практичну систему спільної діяльності школи та сім'ї, що спрямована на оволодіння вихованцем певною професією.

– Профорієнтація передбачає ознайомлення вихованця з економічними основами багатьох професій.

– Правильної відповіді немає.

2. Які на Ваш погляд основні недоліки роботи з профорієнтації у масовій школі?

3. Які форми виховної роботи найбільш доцільні для надання практичної допомоги учням у виборі професії? Чи отримали Ви відповідь на це запитання під час заняття?

Блок вільного обміну інформацією

1 *Аукціон ідей:* назвіть тематику заходів з профорієнтації для учнів випускних класів впродовж року.

2 Запропонуйте можливі форми допомоги батьків учнів щодо проведення профорієнтації у класі.

Блок самоосвіти

1. Березок О.С. Методика трудового виховання та профорієнтації учнів // Практикум з педагогіки : навчальний посібник / ред. О. Дубасюк, А.Іванченко. – К. : ІСДО, 1996. – 432 с.

2. Гагін Ю. Тести для дослідження інтелекту і мотивів професійного вибору / Ю.Гагін // Обдарована дитина. - 2004. - №8. – С. 42-61.

3. Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 2. : Ч. 2: Методична конкретика пріоритетних напрямів виховання за кредитно-модульного підходу : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – Київ, 2010. – 737 с.

4. Захаров И. Н. Профессиональная ориентация школьников / Захаров И.Н., Симоненко В.Д.. - М. : Просвещение, 1989. – 315 с.

5. Кульневич С. В. Воспитательная работа в средней школе: от коллективизма к взаимодействию: Практич. пособие для учителей и классных руководителей, студентов пед. заведений / С.В.Кульневич, Т.П.Лакоценина. – Ростов-н/Д: Творческий центр «Учитель», 2000. – 330 с.

6. Перепада О. Тренінг розвитку профорієнтаційних знань старшокласників / О.Перепада // Психолог. - 2003. - № 15. – С.22-23.

7. Профессиональная ориентация учащихся : учеб. пособие для студентов пед.ин-тов / ред. А. Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 221 с.

8. Теоретичні і методичні основи профорієнтації учнів загальноосвітніх шкіл та психолого-педагогічний відбір абітурієнтів на педагогічні спеціальності вищих навчальних закладів: метод. рек. для вчителів шкіл викладачів ун-тів / уклад. В.В. Варених, Л.І. Прокопенко, Д.М. Харченко та ін. – Черкаси, 2006. – 128с.

9. Чистякова С. Н. Профессиональная ориентация школьников: Организация и управление / Чистякова С.Н., Захаров И.Н.. - М.: Педагогика, 1987. – 160 с.

10. Ярошенко В. В. Школа и профессиональное самоопределение учащихся / Ярошенко В.В. - К. : Радянська школа, 1983. – 280 с.

Методика організації трудового та економічного виховання учнів

Мета: уточнити зміст ключових понять, виявити зв'язок між економічною та загальною культурою особистості, надати практичні навички у проведенні заходів з економічної тематики.

Інформаційний блок

1. Зміст, мета, завдання трудового та економічного виховання учнів у

нових соціально-економічних умовах.

2. Інноваційні форми і методи організаційної роботи з економічного виховання учнів.

3. Методика виховання в учнів потреби в праці, формування економічної культури.

4. Перебудова змісту і форм трудового виховання на засадах народної педагогіки.

Практичний блок

1. Провести виховні заходи на одну із запропонованих тем:

– Акція: «День підприємництва» (Як заробити кошти для оплати екскурсійної поїздки. - для учнів підліткового віку).

– Ділова гра «Економісти за «круглим столом»».

– Ситуативна гра «Йдемо на ринок», «Товар – гроші – товар».

– Економічний марафон «Бережімо копійку».

– Конкурс «Реклама», «Захист бізнес-плану».

2. Обговорити діяльність шкільних кооперативів «Книжкова лікарня», «Зелена зона» тощо.

3. *Кейси*: опрацювання завдань-ситуацій у роботі класного керівника з економічного та трудового виховання (див. Розділ II).

Рефлексивний блок

1. Які зміни сталися у свідомості людей щодо підходів у реалізації економічного та трудового виховання? Які особистісні риси потрібні школяреві для успішного життя в умовах ринку?

2. Чи виявили ви зв'язок між економічною та моральною, загальною культурою особистості? У чому він проявляється? Як його слід враховувати для виховання повноцінної особи громадянина?

3. Які знання, уміння та навички необхідні сучасному вихователю для проведення роботи щодо виховання економічної культури школяра?

4. Проаналізуйте гру, проведену під час заняття за такою схемою: мета та завдання гри; тип, вид, функції гри; прийоми на початку гри; прийоми задля корекції ігрової ситуації; прийоми по закінченню гри; дії та позиція організаторів гри.

Блок вільного обміну інформацією

1. Мозковий штурм: Складіть орієнтовний план проведення тижня економіки.

2. Дайте визначення основних, найбільш вживаних економічних понять (або включіть їх обговорення у ділову гру): економіка, економічна політика, економічна криза, інфляція, безробіття, кредит, валюта, аукціон тощо.

Блок самоосвіти

1. Березок О. С. Методика трудового виховання та профорієнтації учнів / О.С.Березок // Практикум з педагогіки: Навчальний посібник /ред. О. Дубасюк, А. Іванченко. – К. : ІСДО, 1996. – 432 с.
2. Бурдін В. Взаємодія сім'ї і школи у трудовому вихованні підлітків / В. Бурдін // Рідна школа. - 2003.- № 12. – С. 35-37.
3. Величканич О. Виховуємо любов до праці / О.Величканич // Рідна школа. - 2000. - №6. – С. 44-47.
4. Державний стандарт загальної середньої освіти. Економіка // Освіта України. - 1997. - № 48. - 28 листопада.
5. Загривий В. Економічне виховання у школі / В.Загривий //Рідна школа. – 1999. -№ 9. – С. 280-296.
6. Зарецкая И. Й. Трудовое воспитание и формирование личности, содержание трудового воспитания школьников / И.Й.Зарецкая. - М. : Просвещение, 1989. – 250 с.
7. Кондрашова Л. В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте / Л.В.Кондрашова. – Киев-Одесса : Вища школа, 1988. – 260 с.
8. Лукаш С. Педагогічне розуміння економічного мислення / С.Лукаш // Педагогіка і психологія. - 1999. - № 1. – С. 26-35.
9. Основи національного виховання і концептуальні положення / ред. В.Г.Кузя та ін. - К. : Генеза, 1993. – 120 с.
10. Трудовое воспитание на фоне социальных перемен // Народное образование. - 1991. - № 11. – С. 54-69.
11. Путешествие в экономику. Сборник задач. Темы «Экономика и экономические условия, свободный рынок, спрос, предложение, равновесие // Все для учителя». - 1999. - № 8. – С. 15-18.

II. Методика формування емоційно-оцінних рис учня

Базові поняття: Естетика, естетичне виховання, естетичний смак, естетичні ідеали, почуття, уподобання, естетична діяльність. Форми, методи, засоби та етапи роботи з естетичного виховання, методика формування естетичної культури учнів.

Емоції, їх види, емоційне насичення, емоційне голодування, емоційна культура особистості, шляхи, засоби та методи її формування, арт-педагогіка.

Базові компетенції: Методика проведення літературної вітальні, розважального вечора, дискотеки, заочної екскурсії, психологічного практикуму, тренінгу, елементів арт-педагогіки.

Методика організації естетичного виховання учнів (Н.В. Долгая)

Мета: визначити базові поняття естетичного виховання, розвивати практичні уміння та навички організації та проведення виховних заходів, спрямованих на формування естетичної культури школярів.

Почуття витонченого є умова людської гідності... Без нього, без цього почуття, немає генія, немає таланту, немає розуму, залишається один вульгарний «здоровий глузд», необхідний для домашнього вжитку, для дрібних розрахунків егоїзму...

Естетичне почуття є основою добра, основою моральності.

В.Г.Белінський

Інформаційний блок

1. Зміст, мета та завдання естетичного виховання школярів.
2. Методика естетичного виховання засобами художньої літератури, живопису, музичного мистецтва, театру, кіномистецтва.
3. Засоби, форми та методи естетичного виховання школярів різних вікових категорій.
4. Методика проведення творчих конкурсів, музично-літературної вітальні, дискотеки.

Практичний блок

1. Скласти приблизний план творчого конкурсу (з урахуванням специфіки факультету).
2. Провести музично-літературну вітальню. Орієнтовні теми: «Вісники краси», «Душі прекрасні пориви», «Квіти улюбленому поету», «Мої музичні захоплення».
3. Скласти тематику виховних заходів естетичного спрямування з використанням різноманітних засобів естетичного виховання (література, мистецтво, праця, природа, спілкування тощо).

Рефлексивний блок

1. Назвіть засоби формування естетичної культури особистості. Які, на Ваш погляд, мають більший вплив на формування естетичної свідомості учнів, які – менший? Обґрунтуйте власну думку щодо доцільності використання у навчально-виховному процесі тих чи інших засобів естетичного виховання школярів.

2. *Кейс:* Поясніть вислів К.Д.Ушинського: «Зовіть мене варваром у педагогіці, але я виніс із вражень мого життя глибоке переконання, що прекрасний ландшафт має такий величезний виховний вплив на розвиток молодої душі, з яким важко змагатися впливу педагога; що день, проведений дитиною посеред бору і полів, коли її голову наповнює чарівний туман, в

теплій волозі якого розкривається все її молоде серце для того, щоб безтурботно і несвідомо вбирати в себе думки і зародки думок, які потоком ллються з природи, що такий день вартий багатьох тижнів, проведених на шкільній лаві». За необхідності наведіть приклади з шкільної практики сьогодення.

3. Які форми виховної роботи можна рекомендувати класному керівнику задля формування естетичної культури учнів різного віку?

Блок вільного обміну інформацією

1. Як Ви вважаєте, чи кожна людина повинна мати художні творчі здібності? Обґрунтуйте власну думку.

2. Чи розділяєте Ви погляд на мистецтво Оскара Уайльда, який зазначав: «По суті, мистецтво – дзеркало, що відображає того, хто в нього дивиться, а зовсім не життя».

3. Поясніть думку Дмитра Кабалевського: «Естетична оцінка будь-якого життєвого явища, не кажучи вже про мистецтво, завжди є водночас і оцінкою етичною». Який взаємозв'язок існує між естетичним та моральним вихованням?

Блок самоосвіти

1. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – КДПУ, 2005. – 256 с.

2. Іова В. Інноваційні методи виховання : навч.-метод. посіб. / В. Іова, Л. Красномоєць. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 272 с.

3. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексна програма художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах // Інф. зб-к МОН України. – 2004. – №10. – С.3-32.

4. Косяк Л. І. Формування естетичних інтересів старшокласників у навчально-виховному процесі: навч.-метод. посіб. / Л.І.Косяк. – Кривий Ріг, 2008. – 124 с.

5. Кривицкий К. Е. Школьникам об эстетике: Книга для учащихся старших классов / Кривицкий К.Е. – М. : Просвещение, 1979. – 153 с.

6. Лихачев Б. Т. Теория эстетического воспитания школьников : учеб. пособие по спецкурсу для студ. пед. ин-тов / Б.Т.Лихачев. – М. : Просвещение, 1985. – 176 с.

7. Неменский Б. М. Воспитание искусством / Б.М.Неменский // Социально-политические науки. – 1991. – №4. – С.51-57.

8. Основы эстетического воспитания : пособие для учителя / ред. Н.А.Кушаева. – М. : Просвещение, 1986. – 240с.

9. СоОбщение. Методическое пособие для тех, кто работает с детьми/ ред. С.В. Хохловой . – М. : Илекса, 2001. – 304 с.

10. Толстых А. В. Искусство понимать искусство: Психологический коллаж / А.В.Толстых. – М. : Педагогика, 1990. – 160 с.

11. Шевченко Г. П. Эстетическое виоспитание в школе: учеб.-метод. пособие / Г.П.Шевченко. – К. : Радянська школа, 1985. – 144 с.

Методика формування емоційної культури учня

Мета: уточнити зміст та сутність емоційної культури, визначити основні напрями та шляхи її формування, надати практичні навички у проведенні специфічних форм з виховання в учнів різних вікових груп культури емоцій.

Інформаційний блок

1. Емоційна культура особистості як складова загальної культури.
2. Структура, зміст та основні показники емоційної культури учнів, основні засоби і прийоми її формування.
3. Арт-педагогіка – сучасний напрям виховної діяльності школи.
4. Методика проведення психологічного практикуму, аутотренінгу, тренінгового заняття.

Практичний блок

1. Опрацювати діагностику сформованості компонент емоційної культури учнів.
2. Розглянути методику проведення аутотренінгу, музикотерапії.
3. Провести психологічний практикум. Орієнтовні теми: «Світ емоцій», «Вмій упорядковувати себе», «На що я здатний» тощо.

Рефлексивний блок

1. Чи усвідомлюєте Ви потребу у спеціальній роботі з формування емоційної культури? Підтвердіть свою позицію конкретними життєвими прикладами?
2. Знання яких психолого-педагогічних закономірностей необхідні сучасному вихователю у формуванні культури спілкування, умінь самореалізації особистості учнів?
3. Чим відрізняється методика проведення виховних заходів, на яких ставиться основна мета з формування емоційної культури, від проведення заходів естетичного чи морально-етичного спрямування?

Блок вільного обміну інформацією

1. Опрацюйте власну програму з професійного самовдосконалення.
2. Презентуйте сучасні методи самовивчення та самовдосконалення.

Блок самоосвіти

1. Заняття психолога з підлітками / Упоряд. Т.Гончаренко. – К. : Шкільний світ, 2005. – 120 с.
2. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посібник / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища школа, 2005. – 343 с.
3. Кондрашова Л.В. Формирование эмоциональной культуры старшеклассников средствами учебно-воспитательного процесса / Л.В.Кондрашова, Л.Е.Соколова. – Кривой Рог, 1994. – 80 с.
4. Кульневич С. В. Воспитательная работа в средней школе: от коллективизма к взаимодействию: Практич. пособие для учителей и классных руководителей, студентов пед. заведений / С.В.Кульневич, Т.П.Лакоценина. – Ростов-н/Д: Творческий центр «Учитель», 2000. – 330 с.
5. Лебедева Л.Д. Арт-терапия в педагогике // Педагогика. – 2000. - №9. – С. 25-29.
6. Лугина Т. Опыт работы по формированию эмоциональной культуры подростков / Т.Лугина // Воспитание школьников. – 2005. - № 1. – С. 15-19.
7. Методика оценки эмоционально-волевых качеств // Психология для всех и каждого. – Рн/Д. : Творческий центр «Учитель», 2002. – С. 320-322.
8. Міщенко Т. А. Соціально-психологічний тренінг з формування вмінь саморегуляції емоцій у старшокласників / Т.А.Міщенко // Практична психологія і соціальна робота. – 2000. – № 7,8. – С. 29-33.
9. Немов Р. Психология: Учебник для студ. высш. пед. учеб. Заведений : В 3-х кн. / Р.Немовю – 3-е изд. – М. : ВЛАДОС, 2000. –640 с.
10. Психотренінги / Основи психології: Підручник для студентів внз/ За заг. ред. О.В. Киричука, В.О. Роменця – К. : Либідь, 2002. – 632 с.
11. Репнова Т. Тренінг емоційної зрілості / Т.Репнова // Практична психологія і соціальна робота. – 2006. - №3,4. – С. 2-8.

Методика формування емоційної культури учнів (Н.В. Долгая)

Мета: уточнити зміст та структуру емоційної культури особистості; визначити шляхи її формування під час виховної роботи класного керівника; розвивати практичні навички проведення окремих виховних форм та методів в процесі формування емоційної культури учнів.

Інформаційний блок

1. Зміст, структура та показники емоційної культури школярів.
2. Шляхи формування емоційної культури учнів.
3. Елементи арт-терапії (музикотерапія, танцювальна терапія, казкотерапія, бібліотерапія, кольоротерапія, пісочна терапія) у практиці класного керівника.

4. Методика проведення тренінгового заняття.

Практичний блок

1. Опрацювати діагностику сформованості компонент емоційної культури учнів.
2. Створити індивідуальну програму формування емоційної культури учня 10-го класу.
3. Провести презентацію тренінгових вправ, спрямованих на формування емоційної культури школярів.
4. Запропонувати тематику виховних годин, метою яких є формування емоційної культури школярів різних вікових груп.

Рефлексивний блок

1. Які методи виховання, використані в процесі уроку, сприяють формуванню емоційної культури учнів?
2. Які види арт-терапії, на Ваш погляд, доцільні в роботі класного керівника?
3. Назвіть фактори, що впливають на формування емоційної культури школяра.

Блок вільного обміну інформацією

1. Кейс:
 - Поясніть думку: «Самопізнання можна розглядати як перший крок справжнього виховання» (Е.Помиткін). Проаналізуйте власну позицію з точки зору формування емоційної культури.
 - Визначте причини створення учнями гострих емоційних ситуацій, які прийнято називати негативними (бійки, хуліганство і т.п.)?

Блок самоосвіти

1. Анохин П. К. Эмоции и здоровье / П.К.Анохин, К.В.Судаков // Будущее науки. – 1973. – № 6. – С.15-18.
2. Вознесенська О. Арт-терапія в роботі практичного психолога: Використання арт-технологій в освіті / О.Вознесенська, Л.Мова. – К. : Шкільний світ, 2007. – 120 с.
3. Гиппиус С.В. Гимнастика чувств / С.В.Гиппиус. – М. : Педагогика, 1983. – 76 с.
4. Кондрашова Л. В. Формирование эмоциональной культуры старшеклассников средствами учебно-воспитательного процесса / Л.В.Кондрашова, Л.А.Соколова. – Кривой Рог : КДПИ, 1994. – 86с.
5. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы, эмоции / А.Н.Леонтьев. – М. : МГУ, 1971. – 346с.
6. Ольшанникова А. Е. Эмоции и воспитание / А.Е.Ольшанникова. – М. : Знание, 1983. – 128с.

7. Семенова Е. М. Тренинг эмоциональной устойчивости педагога : учеб. пособие / Е.М.Семенова. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 224с.

8. Яновская М. Г. Эмоциональные аспекты нравственного воспитания: Книга для учителя / М.Г.Яновская. – М. : Просвещение, 1986. – 196с.

III. Методика організації та проведення спільної виховної роботи сім'ї та школи

Базові поняття: Сім'я, функції сім'ї, правові та моральні основи сім'ї, авторитет батьків, істинний авторитет, авторитет фальшивий, родинне виховання, статеве виховання, форми роботи з батьками, взаємодія сім'ї і школи.

Базові компетенції: Методика проведення анкети з метою визначення готовності школярів до сімейного життя, методика проведення батьківських зборів, конференцій, засідання клубу.

Методика організації взаємодії школи та сім'ї (Н.В. Долгая)

Мета: розглянути форми та методи взаємодії педагогів та батьків; опрацювати методику проведення форм організації спільної діяльності батьків та дітей у виховному процесі школи; розвивати практичні навички організації та проведення батьківських зборів.

Інформаційний блок

1. Роль сім'ї у формуванні особистості учня.
2. Форми й методи взаємодії педагогів та батьків.
3. Методика організації та проведення батьківських зборів.
4. Форми організації спільної діяльності батьків та дітей (форми пізнавальної діяльності, форми трудової діяльності, форми дозвілля, сімейні конкурси). Методика їх проведення.

Практичний блок

1. Захист групового проекту «Традиції національного родинного виховання в Україні. Використання виховного потенціалу родинного виховання при організації роботи класного керівника з батьками школярів».
2. Ділова гра «Батьківські збори» (тема – за вибором студентів).
3. Опрацювання методик вивчення сім'ї школяра.
4. Презентація прийомів організації взаємодії сім'ї і школи.

Рефлексивний блок

1. Чи повинен класний керівник розуміти та враховувати особливості сучасної сім'ї? Яким чином?
2. Назвіть можливі помилки вчителя при організації взаємодії з батьками учнів.

3. Проаналізуйте щойно проведену ділову гру «Батьківські збори» з позиції її змісту, використаних прийомів у роботі з батьками. Чи відрізняється «правильна» методика підготовки та проведення роботи з батьками від наявного у суспільстві «хибного» стереотипу? У чому?

Блок вільного обміну інформацією

1. Дайте власну оцінку зауваженню Януша Корчака з точки зору теми практичного заняття: «Перше, незаперечне право дитини – висловлювати свої думки, активно брати участь у наших міркуваннях про неї...».

2. *Кейс:* Чи можуть бути корисними для батьків запропоновані нижче рядки «Меморандуму від дитини»?

«Не погіршуйте мене. Я добре знаю, що не повинен отримувати все, про що прошу. Я просто перевіряю вас.

Не застосовуйте силу в стосунках зі мною. Інакше це навчить мене думати: сила – це єдине, що має значення. З більшою готовністю я сприйматиму ваше керівництво мною.

Не давайте обіцянок: може статися, що вам не вдасться їх дотриматися. Це підірве мою довіру до вас.

Не дозволяйте моїм страхам збуджувати у вас тривогу. У противному разі я справді злякаюсь. Продемонструйте мені мужність.

Ставтеся до мене так, як ви ставитеся до своїх друзів. Тоді я теж буду вашим другом».

- Як саме дані пропозиції можуть допомогти батькам (конкретизувати власні проблеми з дитиною, виявити власні помилки, зорієнтуватися у методах їх виправлення тощо)?

Блок самоосвіти

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П.Волкова. – 2-е вид., перероб., доп. – К. : «Академвидав», 2007. – 616 с.

2. Друзь З. В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 1: Загальні питання теорії і методики виховання особистості у контексті кредитно-модульної системи підготовки фахівця : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – Київ, 2008. – 656 с.

3. Класному керівнику: Як провести батьківські збори / упоряд.: Л.Шелестові, Н.Чиренко. – К. : Шкільний світ, 2009. – 120 с.

4. Куликова Т. А. Семейная педагогика и домашнее воспитание: учеб. для студентов / Т.А.Куликова. – М. : Академия, 2000. – 230 с.

5. Омеляненко В. Л. Педагогічна мудрість віків: навч. посіб. / В.Л.Омеляненко, А.І.Кузьмінський. – К.: Знання, 2009. – 411 с.

6. Організація роботи з батьками в середніх закладах освіти. Методичні

рекомендації // Шкільний світ. – 2002. - № 33. – 30 с.

7. Рожков М. И. Организация воспитательного процесса в школе : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / М.И.Рожков, Л.В.Байбородова. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 256 с.

8. Формы и методы совместной работы семьи и школы по подготовке старшеклассников к семейной жизни (методические рекомендации) / Е.Я. Сычева, Л.Е. Соколова. – Кривой Рог : КГПИ, 1990. – 45 с.

9. Хромова О. Класному керівнику. Батьківські збори 5-9 клас / О.Хромова. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128 с.

Методика підготовки майбутнього сім'янина

Мета: опрацювати найбільш доцільні форми та методи у підготовці учнів різних вікових груп до сімейного життя.

Інформаційний блок

1. Зміст, мета та завдання з виховання майбутнього сім'янина.
2. Форми і методи роботи школи, класного керівника з питань формування готовності учнів до створення сім'ї.
3. Діагностика готовності учнів до сімейного життя.
4. Методика організації і проведення окремих форм: дискусії, ділових та рольових ігор, інтерв'ю з підготовки школярів різних вікових груп до сімейного життя.

Практичний блок

1. Опрацювати анкету для визначення рівня готовності школярів до сімейного життя.
2. Опрацювати та провести виховний захід на одну із запропонованих тем:
 - дискусію: «Моральні основи взаємовідносин юнаків та дівчат», «Сімейне щастя – мрія чи реальність?».
 - усний журнал «Чоловік та жінка».
 - свято «День Святого Валентина».
 - ділову гру «Бюджет та хазяйство сім'ї».
 - етичну бесіду «Права та обов'язки подружжя», «Ранній шлюб», «Позашлюбні діти».

Рефлексивний блок

1. Коли слід починати роботу з підготовки учнів до сімейного життя? Які відмінності у цій роботі для учнів різних вікових груп?
2. Про які найбільш цікаві форми виховної роботи Ви дізналися під час підготовки та у ході заняття? Які особливості методики їх проведення у контексті розглядуваних сьогодні питань?

3. *Кейс*: учениця Вашого класу Олена К. вчиться добре, охайна, спостережлива, вихована, але останнім часом надмірно захопилася юнаком, що відобразилося на її манері одягатися та на якості навчання. Складіть примірний план співбесіди з ученицею з цієї проблеми.

Блок вільного обміну інформацією

1. Сформулюйте кодекс сучасної сім'ї.
2. Складіть 10-12 правил окремо для матері і батька, яких варто дотримуватися у системі сімейного виховання.
3. Щоб Ви як вихователь порадили молодим людям, які вирішили скласти шлюб?

Блок самоосвіти

1. Верга Д. Дела семейные / Д.Верга. – М. : Педагогика, 1986. – 180 с.
2. Вовчик-Блакитна М. В. Сімейне виховання / М.В.Вовчик-Блакитна. – К.: Радянська школа, 1982. – 147 с.
3. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – КДПУ, 2005. – 256 с.
4. Куликова Т. А. Семейная педагогика и домашнее воспитание : учеб. для студентов / Т.А.Куликова. – М. : Академия, 2000. – 230 с.
5. Максимова В. Г. Педагогическая диагностика в школе / В.Г.Максимова. – М. : Академия, 2002. – С. 193-200.
6. Мудрик А. В. Социальная педагогика / А.В.Мудрик. – М. : Сфера, 1999. – 310 с.
7. Рожков М. И. Классному руководителю / М.И.Рожков. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 310 с.
8. Формы и методы совместной работы семьи и школы по подготовке старшеклассников к семейной жизни (методические рекомендации) / Е.Я. Сычева, Л.Е. Соколова. – Кривой Рог : КГПИ, 1990. – 45 с.
9. Чередниченко В. И. Прикасаюсь к будущему: Из опыта преподавания курса «Этика и психология семейной жизни» : Книга для учителя / Чередниченко В.И. – М. : Просвещение, 1989. – 280 с.

IV. Методика колективних творчих справ

Базові поняття: Колектив, виховний колектив, комунарська методика, колективно творча справа, Рада справи.

Базові компетенції: Етапи проведення КТС, вимоги щодо організації та структури КТС, прийоми, методи активізації діяльності вихованців під час підготовки, проведення та підведення підсумків КТС. Види КТС.

Методика організації колективних творчих справ

Мета: розкрити сутність КТС, сприяти засвоєнню умінь організації та керівництва колективними творчими справами, надати практичні навички у прийомах та методах активізації вихованців.

Інформаційний блок:

1. Уявлення про КТС.
2. Види КТС, їх виховні можливості
3. Етапи підготовки та проведення різних КТС.

Практичний блок:

1. *Ділова гра.* Тема: «Організаційне засідання Ради справи».

Дійові особи: вчитель (вихователь), лідери класу, група учнів (5-6 осіб).

Завдання гри:

- визначити найбільш доцільну форму проведення КТС на певну тему;
- вирішити організаційні моменти;
- обрати Раду справи;
- розподілити обов'язки, визначити термін виконання доручень.

2. *Провести КТС з студентами групи.*

Орієнтовні теми:

Пізнавальна КТС: «Турнір-вікторина», аукціон ідей «Мій погляд на школу майбутнього», «Вечір розгаданих чи нерозгаданих таємниць».

Художня КТС: «Концерт-блискавка», «Хіти ХХІ сторіччя», «Жива газета», «В гостях у казки».

Організаційна КТС: «Прес-бой».

Рефлексивний блок:

1. Оцінка студентами проведеної колективної творчої справи з огляду її структури та етапів.

2. Оцінювання основних прийомів, які застосовував «вихователь» для активізації діяльності «учнів».

2. Обговорення студентською Радою справи найближчих наслідків, післядії щойно проведеної КТС.

Блок вільного обміну інформацією

1. Чим відрізняється методика організації та проведення КТС від інших форм виховної роботи?

2. Яке місце у системі виховної роботи повинні займати КТС?

3. Які Ви можете навести приклади КТС, в яких Ви безпосередньо брали участь?

Блок самоосвіти

1. Кацинська Л. П. Виховний процес в сучасній школі : методичний посібник / Л.П.Кацинська. – Рівне, 1997. – 159 с.

2. Класному керівнику. Колективні творчі справи / упоряд.: Л.Шелестова, Н.Чиренко. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с.

3. Кульневич С. В. Воспитательная работа в средней школе: от коллективизма к взаимодействию: Практич. пособие для учителей и классных руководителей, студентов пед. заведений / С.В.Кульневич, Т.П.Лакоценина. – Ростов-н/Д: Творческий центр «Учитель», 2000. – 330 с.

4. Мистецтво шкільного самоврядування / упор. М. Голубенко. – К. : Ред. загальнопедагог. газ., 2004. – 120 с.

5. Підготовка і проведення КТС (за методикою Іванова) //Шкільний світ. – 2001. - № 13 – 23 с.

6. Позакласний час. – 2000. - №7. – 35 с.

Методика організації виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах

Мета: надати основні підходи до планування, організації та проведення виховної роботи у дитячих оздоровчих таборах, опрацювати прийоми та найбільш доцільні форми управління діяльністю загону оздоровчого табору.

Інформаційний блок

1. Завдання і зміст роботи загону в таборі.
2. Планування виховної роботи в загоні.
3. Організація самоуправління в загоні, формування дитячого колективу в умовах оздоровчого табору.
4. Методика організації та проведення виховної роботи в загоні.

Практичний блок

1. Опрацювати та захистити план роботи загону на тиждень.
2. Колективні проекти:
 - придумати та проінсценувати назву, девіз, пісню, кричалку загону;
 - підготувати макет художнього оформлення для куточка загону в дитячому оздоровчому таборі;
 - показати приклади ігор із дитячим загonom.
3. Скласти план проведення виховного заходу з дітьми загону. Орієнтовні теми: «Сила грації», «Козацькі забави», «Твоє ім'я – твій друг», «Слідопит» тощо.

Рефлексивний блок

1. Які основні завдання виховної роботи у дитячому оздоровчому таборі?
2. Які, на Ваш погляд, можливі способи стимулювання активності дітей в умовах оздоровчого табору?
3. Які прийоми слід використовувати для запобігання нудьги у загоні?
4. Які форми взаємодії з батьками дітей найбільш доцільні в умовах

оздоровчого табору? Чи є у Вас особистий досвід з цього приводу?

Блок вільного обміну інформацією

1. *Аукціон ідей*: назви, скоромовки, ігри, пісні, які можна використовувати у роботі з дітьми в умовах оздоровчого табору.
2. Тематика та форма проведення заходів з загоном.
3. Форми організації дозвілля, акцій, спрямованих на збереження життя та здоров'я дітей.

Блок самоосвіти

1. Все для вчителя. – 2001. - № 17-18. – 35 с.
2. Довідник вожатого дитячого оздоровчого табору / Н.В. Долгая. - Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. - 250 с.
3. Досвід проведення літніх канікул: Конкурси, ігри, вікторини // Позакласний час. – 2006. – №9-10. – С.3-128.
4. Методика роботи в літньому оздоровчому таборі : навч. посібник / Є.І. Коваленко, А.І. Коропчук та ін. – К.: ІЗМН, 1997. – 250 с.
5. Подвижные игры в летнем лагере / Пермяков А.А., Кондрашова Л.В., Зеленкова Н.И.. – Кривой Рог : КГПУ, 2002. – 180 с.
6. Програма літньої педагогічної практики студентів у дитячих оздоровчих таборах / укл. Долгая Н.В., Друзь З.В. – Кривий Ріг : КДПУ, 2004. – 20 с.
7. Яковлев В. Игры для детей / В.Яковлев. – М. : Физкультура и спорт, 1975. – 250 с.

Методика організації і проведення різних форм виховної роботи у дитячому оздоровчому таборі (Н.В. Долгая)

Мета: розкрити характерні особливості виховних заходів дитячого оздоровчого табору та методики їх проведення; розвивати практичні навички організації та проведення виховних заходів у дитячому загоні ДОТ.

Інформаційний блок

1. Методика організації самообслуговування дітей в умовах ДОТ.
2. Оздоровча робота з дітьми в таборі та за його межами.
3. Методика організації дозвілля та відпочинку дітей у ДОТ.
4. Методика формування особистості учня засобами гурткової, клубної, масової роботи у ДОТ.
5. Прийоми організації взаємодії ДОТ і батьків.

Практичний блок

1. Розробити тематику виховних заходів за різними напрямками виховання з урахуванням вікових особливостей дітей.
2. Скласти приблизну план-сітку виховної роботи загону на I зміну.

3. Провести загоновий «вогник» за вибором (вогник-знайомство, вогник аналізу справи, вогник чергового загону, вогник – відверта розмова, вогник аналізу дня, вогник-прощання).

4. Презентація досвіду організації гурткової і клубної роботи у загоні.

Рефлексивний блок

1. Поясніть необхідність організації ігрової діяльності вихованців в дитячому оздоровчому таборі. Охарактеризуйте переваги і недоліки різних видів ігор у загоні.

2. Обґрунтуйте власну думку щодо актуальності проведення загонового «вогнику» в дитячому оздоровчому таборі. Які труднощі виникли у Вас в процесі підготовки та проведення загонового «вогнику»?

Блок вільного обміну інформацією

1. Запропонуйте власну позицію щодо доцільності створення у таборі певних традицій та ритуалів.

2. Визначте найактуальніші форми проведення виховних заходів у дитячому оздоровчому таборі. Аргументуйте власний вибір.

Блок самоосвіти

1. Григорьев С. Игры в летнем детском лагере / С.Григорьев, Ю.Тимофеев // Воспитательная работа в школе. – 2002. – №2. – С.129-134.

2. Дозвілля школярів: ігрові програми / упоряд. Л.Шелестова. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с.

3. Довідник вожатого дитячого оздоровчого табору / авт.-упоряд. Н.В.Долгая. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. – 308 с.

4. Досвід проведення літніх канікул: Конкурси, ігри, вікторини // Позакласний час. – 2006. – №9-10. – С.3-128.

5. Ігри у таборі // Позакласний час. – 2003. – №11-12. – С.7-32.

6. Літні забави для школярів: Ігри, свята, «речовки» // Все для вчителя. – 2001. – №17-18. – С.2-24.

7. Лучшие сценарии для летнего лагеря: настольная книга воспитателя и вожатого. – Ростов-н/Дону, 2003. – 192 с.

8. Пермяков А.А. Подвижные игры в летнем лагере / А.А.Пермяков, Л.В.Кондрашова, Н.И.Зеленкова. – Кривой Рог, 2002. – 90 с.

Залікове заняття. Захист виховних проєктів

Мета: підбити підсумки вивчення курсу, зорієнтувати студентів на подальший професійний розвиток.

Форма проведення: ділова гра.

Підготовчий етап

1. Вибір теми і форми презентації проекту.
2. Оформлення та підготовка проекту до захисту.
3. Розробка критеріїв оцінки проектів.

Етап проведення

1. Вступне слово ведучого, подача критеріїв оцінки проектів, вибір експертної групи (за потребою).
2. Захист проектів згідно регламенту.
3. Оцінка проектів.
4. Підбиття підсумків роботи студентської групи за курсом.

РОЗДІЛ II

МІНІ-КЕЙСИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ (О.О. Лаврентьева)

1. Підходи до розробки кейсів

Сутність *кейс-методу* (case study) – методу ситуаційного аналіз – полягає у тому, що тим, хто навчається, пропонується осмислити реальну професійну ситуацію, опис якої водночас відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, які необхідно засвоїти з метою її розв'язання. Основне у викладеній проблемі те, що вона не має однозначних рішень [2, с.7].

Серед головних понять, які описує кейс-метод, необхідно виділити такі, як «ситуація» та «аналіз». Ситуація є певним тимчасовим станом, який може змінюватись у різних напрямках. Кейс-метод — другий різновид аналізу, який формує власний особливий і неповторний зміст аналітичної діяльності і передбачає залучення різних видів аналітичної діяльності, необхідних для осмислення ситуації [2, с.8].

З гносеологічної точки зору кейс-метод є таким способом активного навчання, що містить неоднозначні імовірнісні знання, які виявляються під час аналізу практичної ситуації.

Конструктор кейс-методу (С. Малихіна)

1. Вивчення студентами тексту та змісту ситуації позааудиторно.
2. Ознайомлення за структурою кейсу (ситуацією, наявними умовами, вимогами до результатів тощо).
3. Постановка викладачем завдання за кейсом.
4. Об'єднання студентів у малі групи.
5. Робота студентів у малих групах.
6. Презентація роботи груп.

Робота студента над кейсом складається з самостійної домашньої підготовки до заняття та роботи в аудиторії.

Перша — самостійна, підготовча робота поза аудиторією. Кейс у даному разі виступає для студентів певною мірою нетиповим домашнім завданням, яке слід виконати. У цьому випадку рекомендується певна послідовність у розробки кейсу [2, с.16].

I. Індивідуальне вивчення студентами тексту ситуації:

- а) уважне читання кейсу;
- б) звернення до матеріалу лекцій і підручників;
- в) аналіз кейсу;
- г) обґрунтування рішення.

II. Робота над ситуацією в аудиторії

1. Уважне прослуховування вступного слова викладача, з'ясування сутності завдання.

2. Входження в малу групу.

3. Робота студентів у складі малої групи, вибори доповідача.

4. Участь у презентації рішень своєї групи.

5. Участь у загальній дискусії: питання, виступи з місць.

6. Осмислення виступу викладача, його аналізу ситуації.

7. Отримання оцінки й її обґрунтування.

Головну роль у розв'язанні кейсу відіграють сформульовані до нього запитання. На них обов'язково треба дати письмову відповідь. Така робота, виконана на папері, знадобиться у процесі обговорення, допоможе слідкувати за його ходом, не повторювати думки інших і висловлювати ті ідеї, на які не зверталась увага.

Під час роботи над кейсом в аудиторії студентам слід дотримуватись таких *принципів* у роботі [2, с.23]:

- повідомляти свої ідеї і бути готовим до їхнього обґрунтування;
- уважно слухати інших і давати оцінку їх позиціям;
- бути готовим змінити свої погляди у разі появи нового розуміння проблеми або доказів;
- сприймати чужі думки, якщо вони добре обґрунтовані;
- уважно слухати один одного;
- виступати і ставити запитання тільки за дозволом викладача;?
- уміти переконувати один одного не силою голосу, а логікою висловлювання й аргументами.

Оцінювання роботи студента над кейсом орієнтується на якісне відображення таких складників [2, с.24-25]:

1. Виступ, який характеризує спробу серйозного попереднього аналізу (правильність рішень, підготовленість, аргументованість тощо).

2. Звернення уваги на певне коло питань, які потребують поглибленого обговорення.

3. Володіння категоріальним апаратом, намагання давати визначення та виявляти зміст понять.

4. Демонстрація уміння логічно мислити, якщо точки зору висловлені раніше, підсумовуються й приводять до логічних висновків.

5. Пропозиція альтернатив, які раніше залишались без уваги.

6. Пропозиція певного плану дій або плану втілення рішень.

7. Визначення суттєвих елементів, які повинні враховуватися під час аналізу кейсу.

8. Підбиття підсумків обговорення, тобто виступу під час з'ясування

результатів.

Аналіз, що міститься в письмовій роботі студента, вважається задовільним, якщо [2, с. 25]:

- проаналізовано більшість проблем, які містить кейс;
- зроблено власні висновки на основі інформації щодо ситуації, які відрізняються від висновків інших студентів;
- продемонстровано адекватні методи для обробки інформації;
- складено документи, які за змістом та оформленням відповідають вимогам;
- приведені у результаті аналізу аргументи перебувають у відповідності до виявлених проблем та зроблених висновків, оцінок і використаних аналітичних методів.

2. Міні-кейси до практичних занять з курсу

Методика організації і проведення виховних заходів

Мета: сформулювати алгоритм підготовки виховного заходу, його структурні частини, підготувати студентів до самостійної розробки і організації ділових ігор на заняттях курсу.

Зміст кейсу:

- 1) Текст «Організація та проведення виховних заходів».
- 2) Оформлені методичні розробки виховних заходів різних форм проведення.
- 3) Запитання і завдання.

1) *Ознайомтеся з текстом*

Організація та проведення виховних заходів [3, с. 78-79]

У проведенні виховного заходу можна чітко виділити три взаємопов'язаних етапи: *підготовчий, етап проведення, підсумок заходу і рефлексія*. Своєрідність етапів залежить від обраної форми виховного заходу, однак можна схематично окреслити загальні підходи.

Підготовчий етап. Під час організації будь-якої класної справи, виховного заходу, реалізації певної форми виховання, треба чітко визначити її тему, мету та завдання.

Класному керівникові варто враховувати найбільш *пріоритетні виховні завдання*, серед яких:

- ✓ розвиток пізнавальних інтересів, світогляду учнів;
- ✓ формування моральної культури та поведінки;
- ✓ виховання високої естетичної культури;
- ✓ формування навичок здорового способу життя;

- ✓ формування трудових навичок;
- ✓ виховання почуття обов'язку та відповідальності;
- ✓ створення в класі атмосфери дружби, взаєморозуміння та підтримки;
- ✓ розвиток творчих можливостей учнів;
- ✓ формування єдиного колективу: учнів, батьків, класного керівника.

Ці завдання, з урахуванням потреб та інтересів, рівня розвитку учнів та учнівського колективу, й реалізуються у певній формі заходу.

Визначення виховної мети і завдань є найголовнішим початком продуманого виховного заходу. Далі класний керівник повинен приділити увагу підбору методів, що відповідають поставленим завданням, а також усвідомленню місця заходу в системі роботи з даним колективом дітей. У цьому, насамперед, проявляється комплексний підхід до виховання. Тому, важливо заздалегідь якомога повніше виявити виховні можливості наміченої справи, встановити зв'язок між даним заходом і іншими складниками в системі діяльності з виховання учнів. Там, де така система є, форма виховної роботи є розвитком або завершенням попередньої роботи й, разом з тим, початком наступної.

Так, гарною підготовкою до бесіди на етичну тему можуть бути перегляд кінофільму або відвідування театру, читання книг, зустрічі із цікавими людьми. Отже, при підготовці до кожного заходу вчителів важливо врахувати попередню виховну діяльність у цьому колективі дітей і її результати.

Центральне місце в підготовці виховного заходу займає *підбір матеріалу*. Залежно від характеру роботи для цього необхідно різний час. Так, багато часу потрібно, щоб підібрати матеріал для читацької конференції, диспуту, вечора, огляду. Крім того час потрібен педагогу й дітям для опрацювання відповідної літератури, виконання учнями різних завдань і доручень, для репетицій, збору фактів, проведення спостережень, підготовки доповідей, виступів тощо. Ця попередня робота зі школярами виявляється найбільш значущою у виховному й освітньому значенні виховного заходу.

Слід акцентувати на такий важливий елемент підготовки виховного заходу, як *організаційна робота*. Вихователь керує нею, залучаючи дітей. Він розподіляє між учнями класу доручення, допомагає їх виконувати, контролює. Для організації великих заходів доцільно створювати комісії, оргкомітети, творчі та ініціативні групи, проводити між ними змагання на кращу підготовку. Спираючись, при цьому, на ініціативу школярів, учитель сприяє формуванню в них організаторських навичок і вмінь, привчає до

самостійності й відповідальності. Знання дітей дозволить класному керівникові знайти справу для кожного відповідно до бажань й здібностей дитини.

Для того, щоб класному керівнику спланувати цей вид діяльності, необхідно об'єднати учнів класу в групи за певними критеріями, поставити перед ними конкретні завдання та представити форми їхньої реалізації: знайти матеріал для сторінки «усного журналу», оформити стіннівку для вечора, запросити гостей, підготувати призи, написати твір-роздум, опрацювати питання анкети тощо. При цьому слід мати на увазі дві обставини. По-перше, поділ на групи є вельми умовним, про нього ні в якому разі не повинні знати вихованці. По-друге, ця робота ведеться упродовж багатьох років поступово, з постійним намаганням розширити суспільний досвід учнів, а не відразу.

Завершується підготовка *складанням плану заходу* (конспекту, сценарію), що повинен відбивати його специфіку. Так, необхідно, щоб план усного журналу відрізнявся від плану проведення вечора або екскурсії. Однак є загальні елементи планування. Ними є: визначення мети (завдань), теми, змісту й форми заходу; характер підготовки до його проведення; хід; підведення підсумків. План складає учитель, методист, педагог-організатор, або творчо працюючий вчитель із залученням дітей. У старших класах цю роботу можуть робити й самі школярі під керівництвом вихователя.

Композиція виховного заходу визначаються багато в чому змістом роботи, віковими особливостями учнів, підготовленістю ведучого, класного керівника й учасників.

Щоб зберегти інтерес і увагу школярів під час заходу, необхідно, щоб сценарій передбачав організовану, динамічну роботу учнів без зайвих затягувань. Багато чого залежить від ведучого, його підготовленості, ерудиції, організаторських та комунікативних здібностей, гнучкості у несподіваних ситуаціях, емпатії. У неформованих колективах, незалежно від віку школярів, класні керівники звичайно самі ведуть виховні заняття. У міру зміцнення колективних стосунків їхнє керівництво стає все більш опосередкованим: вони діють через актив, заохочуючи самостійність учнів.

Таким чином уміння планувати виховний захід є одним з елементів наукової організації праці вчителів й учнів у галузі виховної діяльності.

Безпосередньому проведенню заходу передують найважливіші *організаційні моменти*:

- Оголошення (реклама) про назву заходу, його основний зміст.
- Підготовка матеріалів для учасників (наприклад: у конкурсі шарад учасникам знадобиться папірець і ручка, для конкурсу інсценованої пісні –

записи пісень, для тестування – опитувальник і т.д.).

➤ Підготовка матеріалів для організаторів заходу (наприклад: костюми для концерту, бейджики для прес-конференції, ілюстративні плакати, матеріали для суддівства тощо).

➤ Оформлення місця проведення заходу, відповідно до його змісту: з українською національною символікою для вечорниць, з виставкою книжок для читацької конференції, з діаграмами і таблицями для економічної гри, з цитатами та девізами до диспуту тощо.

➤ Запрошення гостей, якщо є така необхідність.

➤ Організація «преси»: фото, відео, статті.

➤ Визначення можливих шляхів щодо продовження теми, яка була змістом заходу – творче домашнє завдання, твір-роздум, випуск «Блискавки», організація спостережень, написання листівки з побажаннями на майбутнє тощо.

Як правило, до проведення виховного заходу вже має бути складений його сценарій й методична розробка.

Проведення заходу. Педагогічна практика підтвердила доцільність такої послідовності:

1. Вступне слово вчителя чи ведучого, який повідомляє тему та мету проведення виховного заходу. Причому робить це неявно для вихованців, наголошуючи на актуальності і важливості цього заходу задля розвитку учнів та учнівського колективу. Іноді цей етап може бути представлений у вигляді інсценівки, урочистого привітання гостей та учасників, у віршованій чи ігровій формі. Головним завданням при цьому має бути – налаштувати учасників на майбутню діяльність.

2. Безпосереднє проведення заходу, хід якого залежить від тієї форми, яка для нього обрана. Це можуть бути: бесіда, обговорення проблеми, попередньо підготовлені виступи учнів, перегляд і аналіз кінофільму, діафільму, творів образотворчого мистецтва, обговорення прочитаної книжки, статі, виступи запрошених цікавих людей, вікторина тощо.

Підведення підсумків, рефлексія. Іноді буває так, що захід закінчено, але не завершено, тобто учнями залишається неусвідомленим виховний ефект від проведеного часу. Аналіз підсумків заходу варто проводити систематично, тому, що тільки спираючись на досягнуте можна успішно рухатися вперед, закріплювати краще, позбутися недоліків.

Такий аналіз підсумків має дві основні функції – організуючу й виховну: регулярний аналіз сприяє кращій організації роботи, спонукає більш серйозно ставитися до дорученої справи, оскільки його підсумки й результат не залишаються непоміченими, а піддаються оцінці, аналіз – також

і гарна школа виховання спостережливості, самокритичності, вимогливості, формування суспільної думки, правильного ставлення до критики, підвищення педагогічної майстерності.

Аналізуючи виховний захід, треба, насамперед, фіксувати позитивні результати, вказувати ті прийоми, умови, методи, які привели до успіху, з'ясувати причини невдач. Кваліфіковане підведення підсумків створює умови для обґрунтованого планування й поліпшення якості всієї виховної роботи надалі.

Рефлексія (від лат. reflexio – вигін, відображення) – це осмислення людиною передумов, закономірностей і механізмів власної діяльності, соціального і індивідуального способу існування, самоаналіз. Щоб вдало організувати самоаналіз учнями виховного заходу, зазвичай, слово знову надається його організаторам, які мають наголосити на найважливіших висновках, намагаються вияснити в кожного з учасників що цікавого, корисного для себе вони винесли з сьогоднішнього заходу. Як раз тут, на цьому етапі, доцільно відмітити вклад кожного у проведену справу – ведучих, тих, що готували матеріал або оформлювали класну кімнату, запрошували гостей тощо. Педагогічна наука і практика застерігають від привселюдної критики вихованців за недбалу підготовку чи усунення від участі у проведенні форм виховної роботи. А ось заохочення найбільш активних, відмітка тих, які творчо підійшли до виконання дорученої справи є тим стимулом, що у подальшому буде сприяти підвищенню інтересу всіх учнів класу. На жаль рефлексію, як нагальний етап проведення виховної роботи більшість класних керівників взагалі випускають з свого поля зору.

2) Складіть схему підготовки та проведення виховного заходу.

3) Розглянувши методичні розробки, з'ясуйте загальну структуру і вимоги до її оформлення.

4) Виділіть спільне та відмінне у змісті представлених методичних розробок.

Аналіз виховних програм передового педагогічного досвіду

Мета: навчити аналізувати і послуговуватися передовим педагогічним досвідом у плануванні виховної роботи з учнівським колективом

1) Розгляньте уважно описані виховні програми і оберіть з них ту, яка найбільш відповідає Вашому образу учнівського колективу:

➤ «Пізнай себе» – теоретичні і тренінгові заняття з прикладної психології, бесіди про закономірності психіки і поведінки людини.

➤ «Найди себе» – бесіди з профорієнтації.

➤ «Спілкування і етикет» – цикл виховних ситуацій, рольових ігор де розкриваються секрети про те, як спілкуватися з людини.

➤ «Права громадянина і людини» – відомості із Декларації про права людини, Конвенції про права дитини та інші.

➤ «Ази ринкової економіки» – основи підприємницької діяльності: як почати власну справу? Як скласти бізнес-план? Як розрахувати бюджет сім'ї? та ін.

➤ «Основи сімейного світу» – як створити щасливу сім'ю?

➤ «Навчись управляти собою» – знання про методи, способи, прийоми саморегуляції і самоуправління.

2) Виокремте з обраної програми концептуальну ідею, мету, наведіть 1-2 приклади форм і методів її реалізації.

3) Сформулюйте змістове наповнення однієї з таких виховних програм, як-от:

➤ «12 сходинок до щастя»

➤ «Ключі до успіху»

➤ «Я і національна культура»

➤ «Ми і прекрасне»

➤ «За здоровий спосіб життя»

Методики планування виховної роботи (Н.І. Зеленкова)

Мета: навчити аналізувати і послуговуватися передовим педагогічним досвідом у плануванні виховної роботи з учнівським колективом

Розгляньте структуру плану виховної роботи, висловіть власну думку щодо доцільності при тримання тої чи іншої структури.

Структура плану

1. Вступ: Аналіз рівня вихованості учнів і розвиток колективу.

Планування виховної роботи з класом необхідно у вступі дати характеристику класному колективу: вказати склад учнів, їхні особливості, рівень вихованості, самосвідомості, ставлення до навчання, рівень громадянської відповідальності, набуття елементарних трудових вмінь і навичок, морально-етичний розвиток тощо. Виходячи з цього, класний керівник визначає першочергову мету та виховні завдання класного керівника на тому чи іншому етапі розвитку колективу.

2. Основні виховні справи по організації і розвитку класного колективу: класні години, збори, трудові справи, походи, екскурсії, зустрічі, конкурси, робота творчих груп за інтересами, участь у вікторинах, виставках, похід до театру, музею, кіно і т.д.

3. Індивідуальна робота: В розділі передбачаються методи та прийоми

залучення конкретних учнів в підготовку і проведення справ.

4. Організація справ з охорони життя і інтересів дітей. Весь зміст роботи, відображений у цьому розділі, перебуває у взаємозв'язку з Розділом 2.

5. Робота з батьками: Вказуються форми роботи з залучення батьків до навчально-виховного процесу; відвідування дітей вдома; консультації, батьківські лекторії; визначаються форми надання допомоги батьків організації виховного процесу в школі.

Варіанти плану за структурою

I Варіант	II Варіант	III Варіант
1. Аналіз рівня вихованості учнів; виховні завдання, які визначають розвиток колективу і кожного учня. 2. Основні виховні справи. 3. Індивідуальна виховна робота. 4. Заходи охорони життя і здоров'я дітей. 5. Робота з батьками.	1. Характеристика класу. 2. Організація класного колективу. 3. Взаємодія з громадськими організаціями, дитячо-юнацьким об'єднанням. 4. Взаємодія з учителями-предметниками, керівниками гуртків, з адміністрацією. 5. Робота з сім'єю.	1. Вступ. 2. Організація виховної діяльності. 3. Розвиток колективу. 4. Розвиток особистості, індивідуальний підхід.

Розгляньте і обміркуйте поради щодо планування виховної роботи з учнями різних виховних груп.

Планування роботи в 5-6 класах

Планування роботи класного керівника у 5-6 класах значно відрізняється від планування і організації виховної роботи в 1-4 класах. Пов'язано це із складним перебігом обставин: учень переходить на навчання до вчителів-предметників, вимоги яких значно збільшується від вимог класовода і його ставлення до учня; учень змінює сам характер одержання знань (кабінетна система, обсяг матеріалу).

Отже, необхідні психолого-педагогічна допомога, продумана організація дитячої праці, введення в дію програми «Пізнай себе» та ряд різноманітних індивідуальних заходів на допомогу по адаптації учня у середній ланці школи.

Не менш важливими напрямками виховної роботи при цьому є:

- виховання естетичного та психологічного бачення життя;

- формування політичного світогляду;
- розвиток патріотичних рис учня;
- прищеплення морально-етичних рис характеру;
- закладення основ знань і понять з економіки (на рівні сім'ї);
- ознайомлення із екологічною системою світу (з метою «не нашкодь»);
- формування навичок колективної діяльності;
- формування потреби у загартуванні організму та фізичного розвитку.

Планування роботи в 7-11-х класах

У старших класах вихователь продовжує реалізацію завдань системи виховної роботи, зазначеної в Орієнтованій програмі, акцентуючи увагу на наступних напрямках роботи:

- формування громадської думки та уміння відстоювати власну з проблем життя суспільства, людських взаємовідносин;
- подальша робота над розвитком самосвідомості та культури самовиховання;
- приучення учнів до головних духовних цінностей Батьківщини;
- виховання патріотизму;
- формування статевої свідомості та моральна підготовка до сімейного життя;
- формування початків економічного мислення.

Усі ці напрями, тобто робота з їх втілення, ставлять перед педагогом чотири пріоритетні завдання:

- виховання розуміння і формування сприйняття загальнолюдських моральних цінностей;
- формування інтересу і розуміння необхідності пошуків шляхів правильного життєвого самовизначення;
- закладення у свідомість підлітка розуміння основ економічних знань;
- формування навичок дій з самореалізації особистості.

У 9-х та 11-х класах значна увага приділяється формуванню системи профорієнтації учнів та надання їм допомоги у правильному виборі подальшого життєвого шляху.

Моніторинг особистісного розвитку учня і учнівського колективу

Мета: сприяти закріпленню уявлень студентів щодо способів моніторингу особистісного розвитку учнів

1) У передовому педагогічному досвіді, у якості необов'язкового елемента існують так звані особисті картки учнів. Ознайомтеся зі структурою однієї з них

ОСОБИСТА КАРТКА УЧНЯ

Прізвище, ім'я, по батькові _____

Демографічні дані: _____

Рік, місяць, число народження _____

Прізвище, ім'я, по батькові матері і батька _____

Професія, місце роботи батьків _____

Домашня адреса, телефон _____

Компоненти психолого- і соціально-педагогічного розвитку учня за класами навчання

Клас	Параметри			
Загальні процеси діяльності особистості				
	Увага	Мовлення	Особливості спілкування	Відчуття
5-й клас і т.д.				
Пізнавальні процеси особистості				
	Сприйняття	Пам'ять	Мислення	Уява
5-й клас і т.д.				
Емоційно-вольова сторона діяльності особистості				
	Посидючість	Емоційність	Витриманість	Стриманість
5-й клас і т.д.				
Психологічні особливості				
	Темперамент	Характер	Здібності	Провідні мотиви
5-й клас і т.д.				
Особливості соціально-педагогічного досвіду				
	Типові особливості поведінки, їх мотиви	Особливі випадки впливу на вихованця, його наслідки	Особливості впливу середовища на формування особистості	Моральні якості особистості, рівень їх розвитку
5-й клас і т.д.				
	Рівень трудового виховання: ставлення до різних видів праці, мотиви праці, рівень профорієнтованості	Рівень фізичного розвитку	Рівень естетичної вихованості	Індивідуальні особливості
5-й клас і т.д.				

2) Поясніть, що має на меті така картка, у чому її доцільність.

3) Запропонуйте додаткові прийоми моніторингу особистісного розвитку учнів і класного колективу.

Людяність і освіченість (Н.В. Долгая)

Мета: сформувати правильні уявлення щодо значення моральних якостей у житті людини в суспільстві

1) *Ознайомтеся з закликом досвідченого директора школи та дайте відповіді на запитання:*

«Дорогий вчителю!

Я – людина, що була в концентраційному таборі.

Мої очі бачили те, чому ні одна людина не повинна бути свідком:

Газові камери, збудовані освіченими інженерами,

Дітей, отруєних вченими-фізиками,

Немовлят, вбитих навченими медсестрами,

Жінок та дітей, спалених випускниками шкіл та університетів.

Я закликаю:

Допомагайте вашим учням ставати людьми.

Ваші зусилля мають ніколи не народжувати навчених монстрів,

Тренованих психопатів.

Читання, письмо, арифметика важливі, тільки якщо вони

Допомагають дітям ставати людяними».

2) *Які форми та методи Ви можете порекомендувати задля виховання людяності школярів?*

3) *Які форми та методи, на Ваш погляд, сприяють формуванню «антилюдяних» якостей характеру учнів?*

4) *Які перспективні шляхи для «олюднення», тобто гуманізації, відносин у системі «вчитель - учень» Ви можете запропонувати?*

З досвіду роботи шкіл нового типу

Мета: Забезпечити усвідомлення виховних систем шкіл нового типу

1) *Проаналізуйте фрагмент презентації виховної системи закладу нового типу*

Мета виховної роботи ліцею визначена Національною доктриною розвитку освіти України та ліцейною Концепцією національного виховання „Громадянин України ХХІ століття” – створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України і світу.

В основу кожної особистості ліцею покладений принцип цілісності, направлений на розвиток здібностей кожного ліцеїста, на підготовку гармонійної особистості, людини інноваційного типу культури, інноваційного типу мислення, інноваційного типу дій, здатної до

саморозвитку з високим рівнем громадянськості та орієнтацією на здоровий спосіб життя.

Інтегруючо-генеруючою основою виховання в цілісній моделі освіти ліцею є людина та народоцентристське, духовно-гуманістичне українознавство і родинність як філософія і методологія „школи-родини”.

Серцевиною виховного процесу є особистість – її нахили, здібності, потреби, інтереси, самоствердження в житті, та одним із принципів виховної системи – „життєва компетентність особистості та підготовка до її успіху”.

СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ

Виховна робота в ліцеї проектується шляхом координації діяльності та освітніх взаємодій:

- кафедри національного виховання;
- виховних моделей учнівських груп у межах системи „Ліцей – родина”;
- учнівського самоврядування ліцею;
- батьківського осередку ліцею;
- випускників ліцею;
- мистецьких студій (літературної, вокальної, театральної, хореографічної, фольклорно-етнографічної);
- мистецького центру (Картинної галереї, Музею „Культурна спадщина України”);
- предметних кафедр та науково-методичних лабораторій ліцею.

2) Виокремте місію закладу.

3) Сформулюйте основні структурні компоненти виховної системи закладу. З'ясуйте їх вплив на виховання ліцеїстів.

Самоаналіз виховної роботи (Н.І.Зеленкова)

Мета: сприяти розвитку аналітичних здатностей майбутнього класного

керівника, вмійте усвідомлювати результати виховної роботи.

Опрацюйте зроблений класним керівником аналіз виховної роботи.

На початку навчального року переді мною стояло завдання – забезпечити адаптацію вчорашніх учнів початкової школи до умов середньої ланки. Відмінною рисою середньої школи, на мій погляд, є ставка вчителів на значну долю самостійності дітей як у навчанні, так і в позакласному житті.

1. Успішно та безболісно пройшло звикання учнів до нових учителів і їхніх вимог.

2. Ніяких проблем не було у виборі старшого чергового. А от організація прибирання кабінету мала свої вади (в першу чергу через те, що прибирання здійснюється технічним персоналом). Графік чергування не завжди витримувався, мої спроби призначити різних відповідальних за чергування також були невдалими. Я хотіла б переконати батьків на наступний рік відмовитися від послуг прибиральниці. Одними генеральними прибираннями не привчиш дітей дбайливо ставитися до тих приміщень, де вони навчаються. Так що завдання трудового виховання в моєму класі мають неосяжні обрії.

3. На початку навчального року я отримала сформований колектив. У 5-й клас прийшла тільки одна новенька дівчинка. Моїм завданням було забезпечити комфортне відчуття кожного учня цього колективу в умовах нижчого ступеню середньої школи. Як і у будь-якому колективі, в моєму класі є декілька угруповань зі своїми лідерами, є діти, що випадають із колективу за тими або іншими причинами. Тому в позакласні заходи я намагалась залучити абсолютно всіх дітей. І це мені вдавалося, оскільки їм усім дуже подобається брати участь у різноманітних творчих справах. Що у підсумку: нехай не всі вони дружні (деякі явно не симпатизують одне одному), та спалахів агресії, ненависті, явного антагонізму нам вдалося уникнути (хоч конфлікти були).

Формування колективу, крім творчих справ, сприяло й регулярне анкетування на такі теми, як «Що подобається у стосунках учнів у класі? Що не подобається», «Що таке дружба?» та ін. Причому узагальнені результати цих анкет оформлялись у вигляді газети різними групами дітей. Ці газети зазвичай викликали у дітей активний інтерес, а головне, до результатів цих анкет мені, як класному керівнику, було зручно звертатися під час спілкування з класом.

4. Велику допомогу у виховній роботі мені надавали батьки. Адже у нас з ними спільні завдання – забезпечити психологічний комфорт дитини. Важливо, що в нас з більшістю батьків схожі уявлення про те, що це таке.

Протягом року регулярно один раз на два тижні проводились класні

години різного плану (найчастіше організаційні, але були й тематичні, які торкалися в першу чергу взаємин у класі). Цікавим моментом на заключній класній годині була ідея присяги, що виникла спонтанно, перед всім класом будь-якого бажуючого «казати правду, тільки правду і нічого крім правди» про прожитий навчальний рік. Учні виходили до вчительського столу, одну руку клали на серце, другу – на наш класний журнал і говорили про все: про удачі та невдачі, образи і відкриття, які траплялися протягом року.

Також цікавим моментом був тест на самооцінку учнів, що складався з трьох частин. Спершу цей тест писали учні, а на заключних батьківських зборах на ті ж самі запитання відповідали батьки, оцінюючи свою дитину. Результати дуже цікаві: хтось бачить своїх дітей так само, як і вони самі; хтось явно сприяє їм як малюків, тоді як дитина давно вважає себе дорослою та самостійною і т.п.

Я планую наступного навчального року проводити індивідуальну роботу з учнями та їхніми батьками, відштовхуючись від цих тестів. Гадаю, що це привнесе позитивні результати.

На наступний навчальний рік ми плануємо участь у всіх загальношкільних справах, постановку спектаклю, обов'язково похід, свято «День народження класу».

Протягом року позаурочна робота 5-Б класу мала такий вигляд.

- Свято «День народження класу».
- Участь у загальношкільному туристському зльоті.
- Участь у святі «День учителя».
- Новорічний класний вечір (спектакль).
- Участь у святі «День школи».
- Екскурсії в музеї і театр.
- Участь у загальношкільному ярмарку.
- Спектакль.
- Поїздка до Умані (парк «Софіївка»).
- Дводенний похід.
- Випуски газет (у необмеженій кількості).
- Зустрічі з ветеранами.

На жаль, так мені й не вдалося домогтися від дітей заміток до шкільного літопису. Вестиму з ними роботу в цьому напрямі наступного року.

Активну участь у житті класу та школи брала половина дітей класу. Насправді, ніхто не залишався поза життям класу.

Якщо оцінювати рівень вихованості дітей, то, безумовно, вони всі

добре виховані, немає хамів і грубіянів.

Складними в своїй поведінці я могла б назвати дуже милих, проте «нерівних» п'ятьох хлопчаків. Це такі собі «осередки збудливості». Часто-густо саме вони створюють галас і затівають метушню на уроці (з одним із них я веду індивідуальну роботу, зв'язок з батьками – постійний).

Що стосується успішності, то навчальний рік 5-Б клас закінчив з такими результатами: 11 учнів на «4», і 5 учнів з однією «трійкою».

У плані навчання є відверто слабкі, на жаль, ледащі діти. Навчання їм дається важко.

Протягом року я слідувала за навчальним процесом у класі: відвідувала уроки (математика, історія, іноземна мова), постійно спілкувалася з викладачами, організовувала їх зустрічі з батьками.

Турбує мене ставлення дітей до вчительки французької мови (різко негативне), нелюбов до уроків музики, малювання.

Маю надію, що наступний навчальний рік буде більш плідним.

1) Складіть «портрет» класу і покажіть місце у ньому класного керівника.

2) Які, на Ваш думку, стосунки в класі, чи реалізовувалися протягом року важливі завдання виховання учнів? Що цьому сприяло?

3) Надайте оцінку діяльності класного керівника. Чи вдалося йому розкрити зміст своєї роботи?

Діти і кишенькові гроші

Мета: сприяти розширенню знань методів і прийомів економічного виховання учнів.

4) Опрацюйте текст

Необхідність для школярів мати кишенькові гроші викликається трьома причинами. Задоволення повсякденних потреб: уже в 9-10 років батьки дають дітям гроші на дрібні витрати - сніданки, навчальні принадлежности, квитки в кіно, театр, на ковзанку, на проїзд у транспорті тощо. Інша причина: поки в суспільстві існують грошові відносини, дітей треба вчити розумно витрачати гроші. Третя причина: видача кишенькових грошей означає довіру до дітей, викликає в них гордість за цю довіру, народжує почуття відповідальності, розвиває ощадливість, уміння планувати витрати. У такий спосіб кишенькові гроші сприяють правильному розвитку особистості підростаючої людини.

У видачі кишенькових грошей дітям нерідко спостерігаються дві крайності. Одні батьки видають дитині гроші на один день, строго визначаючи їхнє призначення. Дріб'язкова регламентація ранить дитину

недовірою, сковає її ініціативу, а іноді ставить у досить скрутний стан. Інша крайність - батьки щедро виділяють на місяць суму, що перевищує потреби дитини. Нерідко спостерігаються й разові "щедроти". От група молодших школярів на екскурсії. На всі витрати (про це вони були попереджені) їм було потрібно по 20 грн.. Однак у більшості дітей виявилось по 35 грн., а те й по 50. І вони прагнули їх витратити, викликаючи заздрість тих, у кого було тільки 20 грн. Такі ситуації породжують у дітей марнотратність, недбале ставлення до грошей. Але ж, виховуючи дбайливе ставлення до грошей, ми маємо на увазі насамперед повагу до нелегкої людської праці.

На який строк - на день, на тиждень, на місяць - видавати дітям кишенькові гроші, повинні вирішувати самі батьки, виходячи зі своїх можливостей. Однак досвід показує доцільність видачі таких грошей на два тижні або на місяць. Нехай школяр сам планує витрати, вирішує, що купити в першу чергу, від яких покупок утриматися. Звичайно, йому необхідні тактовні, непомітні, без дріб'язкової опіки, ради батьків. А. С. Макаренко відзначав: "...у тому випадку, якщо ви дасте дітям гроші й дозволите витратити як завгодно, скільки завгодно, то не виховаете. А от треба так давати дітям гроші, щоб вони могли витратити, куди хочуть - юридично, а насправді, щоб на кожному кроці гальмували свої бажання. Тільки за таких умов кишенькові гроші принесуть свою користь".

Якщо школяр, що досяг 14 років, працює у вільний від навчання час, то суму кишенькових грошей він визначає сам з отриманої їм зарплати.

5) *Визначить джерела потреб учнів у власних грошах.*

6) *Сформулюйте рекомендації батькам щодо урегулюванні грошових відносин у сім'ї.*

Ефективна взаємодія сім'ї і школи

Мета: засвоєння аспектів педагогіки співробітництва.

1) Прочитайте поради, складені З.В. Друзь:

Поради вчителю [1]

Дякуйте батькам за все підряд. Багато разів за одне й те ж; утім за будь-що. Обов'язково при всіх.

Дякуйте учням за їхніх чудових батьків.

Дякуйте бабусям та дідусям за те, що зустрічають дітей зі школи, допомагають організувати свята.

Обов'язково дякуйте татусям - за чудову увагу до потреб школи, за будь-який крок назустріч дитині та вчителю.

Звичайно, форми вираження вдячності можуть-бути різні, Але

обов'язково запам'ятовуються листи вдячності. Записи в щоденнику - найболючіша тема для багатьох батьків. Як правило, записи просто інформують про те, чого дитина не зробила в школі. А якщо тактику змінити й почати писати позитивні речі: хвалити дитину, офіційно (письмово) і регулярно?! Так, потрібен ваш час, але ж він того вартий!

Батьки не повинні боятися школи (згадайте відсутність оптимізму на обличчі батьків, коли ви повідомляли їм про запрошення на чергове зібрання). Батьки не повинні відчувати себе у школі гостями, яких запрошують лише у великі свята, або підсобними робітниками, чиї руки потрібні для того, щоб пофарбувати парти або помити вікна, або гаманцями без розміру, щоб витрусити з них потрібні суми за мірою необхідності.

Ніколи не вживайте термін "викликати" батьків у школу! Завжди запрошуйте їх поговорити і обов'язково - заздалегідь.

Не практикуйте ситуацію: "Щоб завтра батьки були тут!" – адже розмова згарячу завжди приносить тільки зворотній ефект.

Поки зустріч учителя з батьками буде для дитини карою, розраховувати на повноцінне співробітництво передчасно...

Вивчайте батьків (та інших членів сім'ї) - їхні інтереси, сфери професійної діяльності, методи виховання - не як маму "Гані або тата Володі, а просто як дорослих і досвідчених людей, з якими звела вас доля. Можливо, серед них є дивовижні люди, і вони стануть відомі іншим завдяки вашій щирій зацікавленості.

Учіться у батьків, адже вчитель - це не завжди той, хто знає більше, а той, хто знає щось інше. На жаль, сьогодні батьківські збори - найбільш розповсюджена форма взаємодії вчителя та сім'ї. А де ж лекції, семінари, педагогічні практикуми, дискусії, тренінги, конференції, психолого-педагогічні консультації?

Що це - лінь, недостатність часу чи професійна неспроможність багатьох учителів? Виходить, кількість батьків, присутніх на зборах, - єдиний показник їхньої активності, довіри до школи, готовності взяти участь у житті класу. Але й тут дотримання простих правил може істотно стимулювати процес залучення батьків до школи.

- Ніколи не дорікайте батькам, які не приходять на збори, це не сприяє їхньому бажанню зустрічатися з вами частіше. Завжди щиро (без сарказму!) радійте їхній появі у класі.

- Обов'язково називайте батьків по імені, не кажіть "мама Тані Петренко". Інакше може скластися враження, що батьки важливі для вас тільки в такій ролі.

- На зборах намагайтесь говорити про проблему, а не про конкретну

дитину. А от хваліть - персонально і всіх. Знайдіть кілька теплих слів для кожної дитини. Діти змінюються, засвоюють нові області. І часто набагато успішніше, ніж це здається на перший погляд.

- Особливо ефективно, якщо вам вдасться проаналізувати, чого досягли школярі з моменту вашої останньої зустрічі з батьками, а в чому так і не вдалося підняти планку. Виявлення проблем повинно бути конструктивним: ось є проблема; для її рішення непогано було б зробити такі й такі справи; зі свого боку я постараюсь, а ви зі свого спробуйте...

- Коли батькам пропонується конкретна й доступна модель для застосування їхніх батьківських ресурсів, то віддача збільшується. Тому що цілеспрямовані дії крок за кроком завжди приносять позитивні результати. Підвищують зацікавленість батьків. Вони частіше звертаються до вас за порадою, а ви, у свою чергу, отримуєте прекрасну можливість прослідкувати за розвитком дитини в сім'ї.

- Намагайтесь не критикувати дії колег, дотримуйтеся професійної етики, навіть якщо у вас інша точка зору.

- За необхідності попросіть батьків про виявлення будь-якої допомоги, детально поясніть, чому ви не можете обійтися без них, просіть пропонувати інші варіанти рішення проблеми, зацікавлено обговорюйте їх.

2) *Які прийоми активної співпраці тут розкриті?*

3) *Презентуйте передовий педагогічний досвід ефективної взаємодії сім'ї і школи*

Література

1. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – КДПУ, 2005. – 256 с.

2. Збірник міні-кейсів з дисципліни «Комунікативні процеси у навчанні» / ред. Л.О. Савенкової, В.М. Приходько. – К. : КНЕУ, 2009. – 343 с.

3. Кондрашова Л. В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л.В.Кондрашова, О.О.Лаврентьева, Н.І.Зеленкова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008 – 187 с.

4. Книга класного керівника : Довідково-методичне видання / упоряд. С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 560 с.

РОЗДІЛ III

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Під *самостійною роботою* розуміють розмаїття видів діяльності (індивідуальної й колективної) студентів на аудиторних та позааудиторних заняттях або вдома, відповідно до певних завдань за умови безпосереднього невтручання викладача.

Самостійна робота студентів при вивченні курсу МВР включає такі компоненти:

- робота над текстом лекцій;
- самостійна робота з літературою з підготовки до лабораторно-практичних занять;
- самостійна підготовка студентів до організації й проведення ділових педагогічних ігор у студентській групі;
- підготовка до контрольної роботи за Модулем 1;
- підготовка до захисту виховних проєктів (до підсумкового заліку по закінченню курсу).

Самостійне опрацювання передбачає вивчення також певної кількості питань, перелік яких наведено нижче.

Орієнтовні питання для самостійної роботи

<i>№ заняття</i>	<i>Тема заняття</i>	<i>Зміст додаткової самостійної роботи</i>
Модуль I. Теоретичні основи виховного процесу в школі		
2.	Методика планування виховної роботи.	<p>1. Складання приблизної тематики класних годин з урахуванням вікових особливостей учнів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з морального виховання; – формування культури поведінки; – пропаганді здорового способу життя; – формування культури спілкування; – підготовки учнів до свідомого вибору професії; – формування культури розумової праці; – організації дозвілля тощо. <p>2. Система планування у класі, приклади</p>

		виховних систем.
3.	Методика вивчення окремих учнів та учнівського колективу	1. Програма вивчення особистості. Програма вивчення колективу. 2. Одна з сучасних методик вивчення особистості учня і колективу.
4.	Методика організації морального виховання учнів	1. Методика проведення диспуту. 2. Методика проведення етичної бесіди. 3. Питання для диспуту на морально-етичну тему
5.	Методика організації громадянського виховання учнів та учнівське самоврядування	1. Критерії та показники громадянської культури учнів різних вікових груп. 2. Методика проведення класних зборів, засідання ради класу. 3. Опрацювання анкети на рівень сформованості громадянської культури старшокласників.
6.	*Методика організації виховної роботи у школах нового типу. *Методика роботи з виховання розумової культури учнів.	1. Методика формування в учнів відповідального ставлення до навчання. 2. Методика проведення інтелектуальної гри, пізнавального вечора, предметного тижня. 3. Складання розгорнутого плану пізнавального вечора з урахуванням специфіки факультету.
7.	Методика формування в учнів основ здорового способу життя	<i>На вибір студентів:</i> • Сценарій бесіди про режим розумової і фізичної праці школяра, засоби самовиховання. • Реферат «Методика організації та проведення рухливих ігор»
8.	Методика виховної роботи педколективу з використанням народних традицій.	1. Методика проведення українських вечорниць. 2. За допомогою народного календаря визначення найбільш важливих народних свят, які слід відмічати в класі, школі та разом з батьками; обрання для них відповідної форми проведення.
9.	Облік та оцінювання	1. Аналіз системи виховної роботи класного

	результатів виховної роботи.	керівника та її відображення у документації (за результатами практики II курсу). 2. Методика діагностики вихованості. 3. Опрацювання анкети на визначення рівня вихованості учнів.
10.	Підсумкове заняття. Контрольне оцінювання.	Підготовка до контрольної роботи
Модуль II. Технологія організації виховного процесу в школі		
11.	Методика організації екологічного виховання.	1. Методика проведення вікторини, екскурсії в природу, творчого конкурсу «Природа і фантазія».
12.	Методика профорієнтаційної роботи з учнями.	1. Методика проведення тижня профорієнтації, презентації професії. 2. План проведення тижня профорієнтації для учнів загальноосвітньої школи. 3. Анкета вивчення професійних інтересів учнів різних вікових груп.
13.	Методика організації трудового та економічного виховання учнів.	1. Розробка змісту ділової гри на економічну тематику.
14.	*Методика організації естетичного виховання учнів.	1. Методика проведення творчих конкурсів, музично-літературної вітальні, розважального вечора, дискотеки, заочної екскурсії. 2. Складання розгорнутого плану бесіди (заочної екскурсії, усного журналу) на естетичну тему.
	*Методика формування емоційної культури учнів.	1. Методика проведення психологічного практикуму, аутотренінгу, тренінгового заняття, елементів арт-терапії. 2. Складання розгорнутого плану психологічного практикуму. Орієнтовні теми: «Світ емоцій», «Вмій упорядковувати себе», «На що я здатний» тощо.
15.	Методика організації	1. Презентація загону ДОТ: назва, девіз,

	виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах.	пісня, емблема, речівка, кричалка тощо. 2. 3-4 гри для дітей загону.
16.	* Методика організації взаємодії школи та сім'ї.	1. Методика організації та проведення батьківських зборів. 2. Складання тематики батьківських зборів на семестр
	*Методика підготовки майбутнього сім'янина.	1. Складання анкети для визначення рівня готовності школярів до сімейного життя. 2. Складання тематики заходів для різних вікових груп учнів з підготовки майбутнього сім'янина.
17.	Методика організації колективних творчих справ.	1. Презентація сучасних моделей КТС. 2. Презентація сучасних «комунарських» методик.
18.	Методика ДОТ	1. Підбір і презентація сучасних виховних систем роботи ДОТ.

* - заняття на вибір, з урахуванням специфіки факультету.

Ураховуючи вимогу Болонського процесу, обсяг самостійної роботи має складати 60% від обсягу всього навчального навантаження, тому викладач може запропонувати для самостійного опрацювання одну з тем практичного заняття, поданого у Розділі І.

Матеріали, напрацьовані у ході самостійної роботи, рекомендується зберігати у тематичній теці. Це дозволить у майбутньому скористатися зібраним матеріалом під час педагогічної практики і професійної діяльності.

Якість і повнота виконаної студентом самостійної роботи, оригінальність, системність є важливими чинниками оцінки навчальних досягнень з курсу МВР.

РОЗДІЛ IV

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОМ КУРСУ (О.О. Лаврентьева)

До індивідуальної роботи студентів належать індивідуальні творчі завдання, робота над створенням нових методичних матеріалів, індивідуальні навчальні завдання.

Творчі індивідуальні завдання обговорюються викладачем і студентом протягом перших чотирьох тижнів навчання. Індивідуальні навчальні завдання складаються студентами не пізніше 17 тижня навчання.

Перелік і вимоги до якості виконання індивідуальних навчальних завдань наведено нижче.

Реферат «Методика підготовки та проведення рухливих ігор»

Виконання реферату на тему «Методика підготовки та проведення рухливих ігор» є невід'ємною частиною опанування курсу Методика виховної роботи і однією з вимог допуску студента до заліку.

Згідно до модульно-рейтингового структурування курсу якість виконання цього виду самостійної роботи оцінюється до 30 балів (за 100-бальною шкалою оцінювання навчального модуля «Теоретичні основи виховного процесу в школі»).

Критеріями оцінки виступають: логічність, повнота викладення теоретичної частини, оригінальність, практична спрямованість запропонованих прийомів, форм та методів організації та проведення рухливих ігор, загальний зовнішній вигляд, оформлення.

Реферат перевіряється й оцінюється викладачем та повертається студентові для накопичення методичного забезпечення майбутньої педагогічної діяльності.

Дозволяється й ухвалюється нестандартний підхід до виконання реферату. А саме: студент має можливість обрати різноманітні напрямки викладання теми, погодивши її з викладачем. Під час обрання теми варто враховувати специфіку факультету/

Орієнтовні теми рефератів:

- Методика організації та проведення рухливих ігор.
- Загальні підходи до організації та проведення рухливих ігор.
- Методика організації та проведення рухливих ігор у оздоровчому таборі.
- Методика організації та проведення рухливих ігор у групі подовженого дня.

- Методика організації та проведення рухливих ігор з учнями середніх класів.
- Методика організації та проведення рухливих ігор з учнями під час екскурсії.
- Методика організації та проведення рухливих ігор зі школярами у туристичному поході.
- Методика організації та проведення рухливих ігор під час екскурсії в природу.
- Методика організації та проведення командних рухливих ігор.
- Методика організації та проведення українських народних рухливих ігор.
- Методика організації та проведення рухливих ігор народів різних країн.
- Методика організації та проведення комплексних рухливих ігор

Вимоги до оформлення реферату:

- Реферат складається з двох частин – теоретичної та практичної, загальним обсягом 8-12 аркушів.
- Оформлення реферату має відбуватися за загальними вимогами, що пред'являються до такого виду робіт. Дозволяється рукописна форма.
- У першій теоретичній частині викладаються загально педагогічні підходи до організації та проведення рухливих ігор.
- Практична частина має містити конкретні розробки проведення комплексу рухливих ігор (не менше ніж 10 ігор) відповідно до теми реферату.

Список рекомендованої літератури:

1. Геллер Е. М. Активный отдых студентов (Спортивные развлечения и игры) / Е.М.Геллер. – Минск : Высшая школа, 1980. – 143 с.
2. Геллер Е. М. Игры на переменах для школьников 1-3 классов / Е.М.Геллер. – М. : Физкультура и спорт, 1985. -
3. Грищенко Л. К. Організація та методика проведення фізкультурно-оздоровчої роботи у дитячому оздоровчому таборі / Л.К.Грищенко // Теорія та методика фізичного виховання. – 2004. - №4. – С. 45-50.
4. Демчишин А. А. Спортивные и подвижные игры в физическом воспитании детей и подростков / Демчишин А.А., Мухин В.Н., Мозола Р.С.. – К.: Здоровье, 1989. – 168 с.
5. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – КДПУ, 2005. – 256 с.

6. Игры детей мира. Популярное пособие для родителей и педагогов. – Ярославль : Академия развлечений, 1998. – 176 с.
7. Ковалева Е. А. Веселая семейка. Лучшие игры и развлечения для детей и родителей / Е.А.Ковалева. – М.: ДОМ.ХХІ век, 2006. – 189 с.
8. Ковалева Е. А. Веселые игры на свежем воздухе для детей и их родителей / Е.А.Ковалева. – М.: ДОМ.ХХІ век, 2006. – 189 с.
9. Козуб О. В. Фізкультхвилинки та ігри в 1-4 класах / Козуб О.В., Могорита А.І. – Тернопіль : Богдан, 2006. – 64 с.
10. Коротов И. М. Подвижные игры во дворе / И.М.Коротов. – М. : Знание, 1987. – 96 с.
11. Михайлов И. Игры у новогодней елки / И.Михайлов // Физическая культура в школе. – 2005. - №7. – С. 58-62.
12. Мицкан Б. Руханкова абетка: Навчально-методичний посібник / Мицкан Б., Презлята-Воробей Г.. – Тернопіль : Богдан, 2005. – 64 с.
13. Осокина Т. И. Игры и развлечения детей на воздухе / Т.И.Осокина. – М. : Здоровье, 1984. – 180 с.
14. Пермяков А. А. Подвижные игры в летнем лагере / Пермяков А.А., Кондрашова Л.В., Зеленкова Н.И.. – Кривой Рог : КДПУ, 2002. – 96 с.
15. Пермяков О. А. Рухливі ігри в групі продовженого дня / О.А.Пермяков. - Кривий Ріг : КДПУ, 2007. - 120 с.
16. Подвижные игры // Позакласний час. – 2003. - № 10. – С. 86-89.
17. Учебно-воспитательная и оздоровительная работа в школах и группах продленного дня / ред. Г.Г. Манко – М. : Физкультура и спорт, 1986. – 215 с.
18. Фролов В. Г. Физкультурные занятия, игры и упражнения на прогулке / В.Г.Фролов. – М.: Физкультура и спорт, 1986. – 95 с.

Підготовка і презентація виховних проєктів

1. Теорія методу проєктів

«Проект» у перекладі з латинської projectio означає «кидання вперед». Проект – це прототип, ідеальний образ передбаченого або можливого об'єкта, стану.

Проект сьогодні розуміють як ідею, за якою суб'єкт може і має право розпоряджатися власними думками. Це: досить тривала й послідовна діяльність, що виконується людиною для досягнення реальної мети та розв'язання життєвої проблеми; дія, що виконується в природних умовах і містить розв'язання порівняно складної задачі; задум певного нового об'єкта, матеріалізований у кресленнях, схемах, іншій документації; проблемні

завдання високого ступеня складності, розраховані на тривале розв'язання в процесі діяльності (С. Стадник).

В основу методу проектів покладена ідея про спрямованість навчально-виховної діяльності на результат, що отримується під час вирішення тієї або іншої практичної або теоретично значущої проблеми.

Сутність проекту І. Сергєєв визначає як «п'ять П»: Проблема – Проектування (планування) – Пошук інформації – Продукт – Презентація + «шосте П» проекту – його Портфолію, тобто папка, у якій зібрані всі робочі матеріали проекту, у тому числі чернетки, денні плани, звіти тощо.

Важливим і суттєвим моментом, який зумовлює майже всю наступну проектну діяльність – наявність *проблеми*, на вирішення якої слід сконцентрувати зусилля учасників проекту й втілення її вирішення у конкретному результаті. Проект, згідно своєї сутності, повинен мати *практичне значення*.

Будь-який проект, незалежно від типу, має практично однакову структуру, що може бути представлена у вигляді укрупненої циклограми проведення проекту. *Етапами роботи над проектом* є такі:

1. *Вихідний*. Тут відбувається розробка основних ідей, констатація вивченості проблеми, аналіз даних, обґрунтування актуальності, формулювання гіпотези, визначення масштабів роботи, засобів і методів досягнення мети, меж інтеграції з іншими предметами, передбачуваних складностей, строків.

2. *Етап розробки*: вибір виконавців (одного або декількох), формування команди, розподіл обов'язків, планування роботи, розробка змісту етапів, мотивація учасників, моделювання – створення умовного образу, схеми кінцевого результату, визначення форм і методів управління й контролю, коректування задумів з боку педагога (керівника).

3. *Етап реалізації проекту*: інтегрування й акумулювання всієї інформації з урахуванням теми, мети, гіпотези. Підготовка наочно-графічного матеріалу, розробка аудіо-відео ряду проекту. Контроль і корекція проміжних результатів, співвіднесення їх з метою, керівництво, координація роботи учнів (студентів). Забезпечення гласності й відкритості ходу проекту (випуск бюлетенів, інформаційних листків, радіопередач, телерепортажів, відображення у інформаційних мережах тощо).

4. *Завершення проекту*. На цьому етапі проект подається до захисту у групі чи на конференції, представляється на виставці, конкурсі-захисті тощо. Учасники й керівники зіставляють первісні цілі і результати дослідження, обговорюють результати проекту – які пізнавальні, наукові, практичні й виховні якості були придбані. Проект оцінюється й підводяться остаточні

підсумки, команда підлягає розформуванню.

Серед типологій проектів виділяють і виховні проекти, спрямовані на вирішення важливої актуальної проблеми у галузі теорії та методики виховання.

2. Рекомендації до виконання виховних проектів

Тема проекту може бути обрана відповідно до змісту курсу як з переліку запропонованих нижче, так і на власний розсуд студента чи викладача.

Форми представлення проекту: усний журнал, комп'ютерна газета, презентація, альманах, розробка авторського сценарію виховного заходу тощо.

Орієнтовні теми:

1. Етичні бесіди та їх місце у виховній роботі.
2. Вивчення особистості учня. Новітні підходи.
3. Вивчення стосунків у класному колективі через нестандартні методики.
4. Екскурсія в природу.
5. Сучасні форми роботи з батьками.
6. Пізнавальні вечори.
7. Методика вивчення особистості педагогічно занедбаного учня.
8. Диспути. Дискусії. Дебати.
3. Методика вивчення сім'ї школяра.
4. Методика проведення природоохоронної роботи з учнями.
5. Методика проведення профорієнтаційної роботи.
6. Вікторини.
7. Методика проведення класних зборів.
8. Методика використання виховних можливостей народних традицій.
9. Тематичні конференції.
10. Методика проведення усного журналу.
11. Методика роботи класного керівника з підготовки учнів до сімейного життя.
12. КТС "Люби і знай свій рідний край".
13. Методика формування культури поведінки учнів.
14. Методика проведення предметних тижнів.
15. Методика естетичного виховання учнів.
16. Методика проведення гурткової роботи з учнями.
17. Методика підготовки і проведення тижня профорієнтаційної роботи

в школі.

18. Методика проведення батьківських зборів.
19. Методика роботи з морального виховання учнів.
20. Методика організації економічного виховання.
21. Методика формування емоційної культури.
22. Методика виховної роботи у оздоровчому таборі.
23. Моніторинг виховного процесу.

Серед представлених тем можуть бути обрані різні напрями проектування. Так, один проект може бути спрямований на дослідження новітніх методів і прийомів реалізації даного напрямку виховання, інший – на підбір діагностичних методик, другий – створення оригінального сценарію виховного заходу, третій – створення банку педагогічних ідей і т.д.

При відборі тематики і напрямку проектування творчість студента не обмежується жорсткими рамками.

Вимоги до виконаного проекту:

➤ Виховний проект може виконуватися індивідуально чи творчими групами студентів, у останньому випадку його обсяг повинен пропорційно збільшуватися.

➤ Результатом проектування має бути готова до впровадження оригінальна розробка методики одного з напрямів виховної роботи або форми її організації, представлена у вигляді: газети, презентації, тематичної теки, методичної розробки тощо.

➤ Результат проектування повинен бути представлений у друкованому (рукописному) вигляді у виді брошури формату А4 або А5. Якщо власне проект є комп'ютерною презентацією чи газетою або альманахом, кадри мають бути роздруковані і також зібрані у виді брошури.

➤ Обсяг друкованої презентації проекту повинен складати від 10 аркушів.

➤ Презентація проекту повинна містити: тему, мету проектування, проблему, на вирішення якої було спрямовані зусилля, опис теоретичних і практичних результатів.

➤ Спосіб оформлення результатів проектування відбувається на розсуд виконавця, але до обов'язкових вимог належать: тема, мета, проблема, опис ключових понять і розкриття їх змісту у обсязі, достатньому для усвідомлення сутності проекту; практичне втілення ідеї проектування; список використаних джерел. Без практичного втілення виконана робота буде оцінена як реферат.

➤ При відборі засобів оформлення результатів проектування варто виходити з думки про те, що представлений матеріал повинен бути

актуальним для вчителів загальноосвітньої школи і повністю готовим для впровадження у практику виховання.

Критеріями оцінки виховного проекту є: повнота, стислість, логічність викладу теоретичних основ питання; оригінальність, етапність, цілісність, практична значущість, форма презентації.

РОЗДІЛ V

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОМ КУРСУ

Згідно діючої навчальної програми курсу «Методика виховної роботи» передбачено засвоєння двох змістових модулів і по завершенню курсу – залік.

Нижче подана орієнтовна оцінка навчальних досягнень студентів за кредитно-модульною системою.

Загальна структура підсумкової рейтингової оцінки

Модуль I

№ n/n	Зміст матеріалу	Критерії оцінювання	Кількість балів	
			За одиночку	Загальна кількість
1.	Відвідування лекційних занять	Пропуски без поважних причин	-1	-5
2.	Робота на лабораторно-практичному занятті	Відповіді, участь у ділових іграх, виконання поточної самостійної роботи	0-5	0-30
3.	Результати контрольної роботи	Повнота, стислість, логічність викладу теоретичних основ питання; оригінальність, етапність, цілісність методичної розробки виховного заходу	0-10	0-30
4.	Виконання самостійної роботи – реферату «Методика проведення рухливих ігор»	Логічність, повнота, оригінальність, практична спрямованість		0-30
5.	Ведення тематичної теки	Повнота, обсяг, оригінальність, наявність логічної переробки матеріалу		0-10
<i>Загальна кількість балів</i>				<i>0-100</i>

Модуль II

№ n/n	Зміст матеріалу	Критерії оцінювання	Кількість балів	
			За одиночку	Загальна кількість
1.	Відвідування лекційних занять	Пропуски без поважних причин	-1	-5
2.	Робота на лабораторно-практичному занятті	Відповіді, участь у ділових іграх, виконання поточної самостійної роботи	0-5	0-40
3.	Захист проекту	Повнота, стислість, логічність викладу теоретичних основ питання; оригінальність, етапність, цілісність методичної розробки виховного заходу		0-30
4.	Ведення тематичної теки	Обсяг, повнота, оригінальність, наявність логічної переробки матеріалу		0-30
<i>Загальна кількість балів</i>				<i>0-100</i>

Підсумкове оцінювання знань студента з курсу МВР відбувається на основі підрахунку загальної рейтингової оцінки з урахуванням рейтингу за 1-й та 2-й Модулі. Вона розраховується як середнє арифметичне за формулою:

$$Q = \frac{Q_1 + Q_2}{2},$$

де Q – підсумкова модульна рейтингова оцінка Модуля.

Модульна та підсумкова семестрова рейтингова оцінка визначається в балах за національною шкалою і за шкалою ECTS.

Відповідність підсумкових модульних рейтингових оцінок у балах оцінкам за шкалою ECTS та національною шкалою

<i>Оцінка за шкалою ECTS</i>	<i>100-бальна система</i>	<i>Визначення</i>	<i>Оцінка за національною системою</i>
A	90-100	Відмінно - відмінне виконання лише з незначною кількістю	5

		помилки	
B	82-89	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4
C	75-81	Добре - у цілому правильна робота з певною кількістю значних помилок	
D	69-74	Задовільно – непогано, але із значною кількістю недоліків	3
E	60-68	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	
FX	35-59	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2
F	1-34	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс	

ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Нормативні документи:

Концепція національного виховання // Рідна школа. - 1995. - №6. - С. 3-8.

Національна доктрина розвитку України у XXI столітті // Освіта України. - 2001. - № 29. - С.4-6.

Національна програма виховання молоді в Україні // Книга класного керівника : довідково-методичне видання / упоряд. С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. - Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. - 560 с.

Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: Програма : Затверджено МОН України / Наказ № 1133 від 17.12. 2007. - Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. - 80 с.

Навчально-методичний комплекс з методики виховної роботи, складений доц. Друзь З.В., Під Грифом МОН України:

Друзь З.В. Термінологічний словник з теорії та методики виховання / З.В. Друзь. - 2-е вид. стер. - К., 2010. - 147 с.

Друзь З.В. Виховні технології в сучасній школі / З.В. Друзь. - 2-е вид. стер.- К., 2009. - 260 с.

Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 1: Загальні питання теорії і методики виховання особистості у контексті кредитно-модульної системи підготовки фахівця : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. - Київ, 2008. - 656 с. - (Навчально-методичний комплекс з методики виховної роботи)

Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 2.: Ч. 1: Методична конкретика основних напрямів виховання за кредитно-модульного підходу : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. - Київ, 2008. - 525 с. - (Навчально-методичний комплекс з методики виховної роботи)

Друзь З.В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. - Т. 2. : Ч. 2: Методична конкретика пріоритетних напрямів виховання за кредитно-модульного підходу : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. - Київ, 2010. - 737 с. - (Навчально-методичний комплекс з методики виховної роботи)

Методичні рекомендації до окремих занять і тем курсу:

Методика виховної роботи : Методичні рекомендації щодо викладання курсу за кредитно-модульною системою / З.В. Друзь, Н.І. Зеленкова, О.О. Лаврентьєва; ред. Л.В.Кондрашова. - Кривий Ріг : КДПУ, 2006. - 102 с.

Довідник вожатого дитячого оздоровчого табору / Н.В. Долгая. -

Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. - 250 с.

Кондрашова Л.В. Формирование эмоциональной культуры старшеклассников средствами учебно-воспитательного процесса / Л.В.Кондрашова, Л.Е.Соколова. – Кривой Рог, 1994. – 80 с.

Методика виховної роботи з використанням народних традицій : Методичні рекомендації /укл. Л.Є.Соколова, І.В. Соколова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2000. – 50 с.

Методика проведения подвижных игр (методические рекомендации) / сост. Л.Е. Соколова. – Кривой Рог : КГПИ, 2000. – 45 с.

Методичні рекомендації щодо проведення літньої педагогічної практики студентів III курсу / авт.-укл. Н.В.Долгая. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008. – 64 с.

Методичні рекомендації із проведення просвітницької роботи щодо безпечної поведінки у контексті ВІЛ/СНІД / [О. П. Крупський, О. О. Лаврентьєва]. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. — 36 с.

Организация работы по формированию ответственного отношения школьников к учению в классном коллективе (методические рекомендации в помощь классному руководителю) / авт.-сост. В.К.Буряк, Л.В.Кондрашова, Г.Б.Штельмах, Ю.В.Рева, Г.А.Ромная. – в 2-х ч. – Кривой Рог : КГПИ, 1990.

Пермяков О.А. Рухливі ігри в групі продовженого дня / О.А.Пермяков. - Кривий Ріг: КДПУ, 2007. - 120 с., іл.

Формирование ответственного отношения школьников к учебному труду в процессе уроков и воспитательной работы по предмету (методические рекомендации) / авт.-сост. В.К.Буряк, Л.В.Кондрашова, Г.Б.Штельмах, Ю.В.Рева, Г.А.Ромная. – Кривой Рог : КГПИ, 1990. – 45 с.

Формы взаимодействия семьи и школы в нравственном воспитании школьника (методические рекомендации) / сост. Л.В.Кондрашова, Л.Е.Соколова, О.В.Щекина. – Кривой Рог : КГПИ, 1998. – 41 с.

Формы и методы совместной работы семьи и школы по подготовке старшеклассников к семейной жизни (методические рекомендации) / Е.Я. Сычева, Л.Е. Соколова. – Кривой Рог : КГПИ, 1990. – 45 с.

Шевченко П. І. Трудове виховання в історії розвитку школи: курс лекцій / П.І. Шевченко. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 178с.

Список основної літератури

1. Друзь З. В. Виховні технології в сучасній школі. – КДПУ, 2005. – 256 с.

2. Друзь З. В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. : Навч.-метод. видання / З.В. Друзь. – К., 2008 – 2010.

3. Калечиц Т. Н. Внеклассная и внешкольная работа с учащимися / Т.Н.Калечиц, З.А.Кейлина. – М. : Просвещение, 1980. – 110 с.
4. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посібник / С.Г. Карпенчук. – К. : Вища школа, 2005. – 343 с.
5. Качинська Л. П. Виховний процес в сучасній школі : методичний посібник / Л.П.Качинська. – Рівне, 1997. – 159 с.
6. Класному керівнику: як оцінити ефективність виховної роботи / упоряд.: Л. Шелестова, Н.Чиренко. – К.: Шк. світ, 2010. – 120с.
7. Книга класного керівника : Довідково-методичне видання / упоряд. С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 560 с.
8. Красовицький М. Ю. Виховна робота в школі : досвід і перспективи / М.Ю.Красовицький. – Х. : Освіта, 1992. – 183 с.
9. Красовицький М. Ю. Методика виховної роботи / М.Ю.Красовицький. – К. : Освіта, 1992. – 215 с.
10. Кузь В. Г. Основи національного виховання / В.Г.Кузь. – К. : Либідь, 1996. – 90 с.
11. Кульневич С. В. Воспитательная работа в средней школе: от коллективизма к взаимодействию: Практич. пособие для учителей и классных руководителей, студентов пед. заведений / С.В.Кульневич, Т.П.Лакоценина. – Ростов-н/Д: Творческий центр «Учитель», 2000. – 330 с.
12. Лізинський В. М. Практичне виховання в школі / В.М. Лізинський. – Х : «Ранок», 2008. – 320 с.
13. Омеляненко, В. Л. Теорія і методика виховання: навч. посіб. / В.Л. Омеляненко, А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2008. – 415 с.
14. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України: Програма / ред. І.Д. Бех. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 80 с.
15. Рожков М. И. Класному керівнику / М.И.Рожков. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 310 с.
16. Рожков М. И. Теория и методика воспитания : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / М.И.Рожков, Л.В.Байбородова. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. – 384 с.
17. Сележан Й. Ю. Основи національного виховання. Українознавство: історичний, філософсько-релігійнознавчий аспекти: хрестоматія/Й.Ю. Сележан. – Чернівці : Книги-XXI, 2006. – 306с.
18. Сорока Г. І. Організація виховної роботи : планування, аналіз, методичне забезпечення / Г.І.Сорока. – Х. : Основа, 2005. – 128 с.
19. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посіб. / Н.А. Пустовіт, О.Л. Пруцакова, Л.Д. Руденко та ін. – К. : Педагогічна

думка, 2008. – 64с

20. Школа класного керівника/ упоряд. М. Голубенко. – К. : Шкіл. світ, 2005. – 128 с.

21. Яременко, Н. В. Класному керівнику: як провести ігри / Н. В. Яременко. – К.: Шк. світ, 2009. – 128с. – (Б-ка Шк. світу")

Періодичні видання

Виховна робота в школі

Відкритий урок

Все для вчителя

Обдарована дитина

Позакласний час

Практична психологія та соціальна робота

Шкільний світ

Список рекомендованої літератури

1. Березок О.С. Методика трудового виховання та профорієнтації учнів // Практикум з педагогіки : навчальний посібник / ред. О. Дубасюк, А.Іванченко. – К. : ІСДО, 1996. – 432 с.
2. Білоусова В.О. Виховання культури поведінки учнів / В.О.Білоусова, Т.В.Говорун, Н.Й.Кисельова. – К. : Радянська школа, 1986. – 160 с.
3. Виховні бесіди. 5-8 класи / упор. Л. Шелестові, Ю. Царенко. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с.
 1. Іова В. Інноваційні методи виховання : навч.-метод. посіб. / В. Іова, Л. Красномовець. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 272 с.
4. Класному керівнику. 1000 важливих дрібниць / упоряд.: Л.Шелестова, Н.Чиренко. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с.
5. Класному керівнику. Колективні творчі справи / упоряд.: Л.Шелестова, Н.Чиренко. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с.
6. Класному керівнику. Як провести виховну годину. / упоряд.: Л.Шелестова, Н.Чиренко. – К. : Шк. світ, 2009. – 128с.
7. Класному керівнику: Як провести батьківські збори / упоряд.: Л.Шелестові, Н. Чиренко. – К. : Шк. світ, 2009. – 120 с.
8. Кондрашова Л. В. Методика підготовки майбутнього учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися / Л.В.Кондрашова. – М.: Прометей, 1990 – 160 с.
9. Куликова Т.А. Семейная педагогика и домашнее воспитание : учеб. для

- студентов / Т.А.Куликова. – М.: Академия, 2000. – 230 с.
- 10.Лутошкин А.Н. Как вести за собой / А.Н.Лутошкин. – М. : Просвещение, 1986. – 202 с.
 - 11.Методичне забезпечення виховної роботи в школі //Завуч. – 2001. - №4(82). – С. 3-4.
 - 12.Мистецтво шкільного самоврядування / упор. М. Голубенко. – К. : Ред. загальнопедагог. Газ., 2004. – 120 с.
 - 13.Николаева С. Н. Теория и методика экологического образования детей : учеб. пособие для студ. высш. пед. уч. Заведений / С.Н.Николаева. – М.: Академия, 2002. – 336 с.
 - 14.Організація роботи з батьками в середніх закладах освіти. Методичні рекомендації // Шкільний світ. – 2002. - № 33. – 30 с.
 - 15.Підготовка майбутнього вчителя до морального виховання учнів/ заг. ред. В. Дімеденка. – К. : ІЗМН, 1996. – 204 с.
 - 16.Планирование воспитательной работы в классе : Методическое пособие / ред.. Е.Н. Степанова. – М. : СФЕРА, 2001. – 128 с.
 - 17.Проблеми становлення особистості у навчально-виховному процесі// Основи практичної психології. – К. : Либідь, 1999. – С. 402-447.
 - 18.Профессиональная ориентация учащихся : учеб. пособие для студентов пед.ин-тов / ред. А. Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 221 с.
 - 19.Психологические тесты / ред. А.А. Карелина: в 2-х томах. – М. : Академия, 2002.
 - 20.Рибальченко С. Є. Формування культури здоров'я учнів засобами інноваційних технологій / С.Є. Рибальченко. – Х. : Основа, 2010. – 143 с.
 - 21.Сорока Г. І. Виховна система класу : Методичні рекомендації / Г.І.Сорока, Р.І.Черновол-Ткаченко – Х. : Світ дитинства, 2004. – 128 с.
 - 22.Сценарії народних свят / упор. Л. Курінчук. – К. : Шкільний світ, 2003. – 112 с.
 - 23.Теоретичні і методичні основи профорієнтації учнів загальноосвітніх шкіл та психолого-педагогічний відбір абітурієнтів на педагогічні спеціальності вищих навчальних закладів: метод. рек. для вчителів шкіл викладачів ун-тів / уклад. В.В. Варених, Л.І. Прокопенко, Д.М. Харченко та ін. – Черкаси, 2006. – 128с.
 - 24.Фридман Л. М. Изучение личности учащихся и ученических коллективов / Л.М.Фридман, Т.А.Пушкина, И.Д.Каплунович. – М. : Просвещение, 1988. – 207 с.
 - 25.Щербань П. М. Прикладна педагогіка: Навчально-методичний посібник для вузів / П.М.Щербань. - К. : Вища школа, 2002. – 215 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Посилання	Зміст	Короткий опис
www.mon.gov.ua	Офіційний сайт МОН України	Нормативні документи, навчальні і виховні програми, аналітичні звіти, рекомендації
http://kdpu.edu.ua	Сайт Криворізького державного педагогічного університету	Новини університету, оголошення
http://festival.1september.ru/ http://www.ug.ru	Открытый урок, приложение к «Учительской газете»	Статті, методичні розробки. рекомендації
http://som.fio.ru	В помощь учителю	Розробка уроків, виховних заходів, у тому числі на економічну тематику
http://prazdnik-land.ru	Сценарії свят	
http://umm.narod.ru	Сайт личностно ориентированной педагогики культурологического типа	Навчально-методичний матеріал
http://open.websib.ru	Сайт Сибирского центра инновационных педагогических технологий "Открытие"	Навчально-методичний матеріал
http://www.childpsy.ru	Сайт Детский психолог для специалистов. Проект выполнен в рамках факультета «Психология образования» МГППУ	Друк наукових результатів психологічних та педагогічних досліджень
http://etika.narod.ru	Сайт журнала «Этическое	Матеріал системи 3

	воспитание»	морального виховання
http://www.effecton.ru	Психологія, тести, розвиток особистості	Діагностика, конкретні поради, бібліотека когнітивної психології
http://school.edu.ru/	Российский общеобразовательный портал	Навчально-методичний матеріал
http://www.oim.ru	Международный научно педагогический Интернет журнал с библиотекой депозитарием	Навчально-методичний матеріал
http://pedsovet.org	Всероссийский интернет-педсовет	Навчально-методичний матеріал, форуми педагогів
www.infomost.ru/pmuz/number www.redline.ru/education.old/ru bricator	Матеріали профорієнтації з	Профдіагностика, профвідбір, основні підходи до визначення професійної придатності
http://www.infovolga.ru	Сайт «Моя пионерия»	Комунарська методика, методика КТС
http://www.kommunarstvo.ru	«Игорь Петрович Иванов и коммунарская методика»	Історія, концепція, методики, сучасні проблеми і перспективи
http://www.vozhatiy.ru http://www.vozhatim.org.ua http://www.vozh.ru	Сайти для вожатих	Форуми, поради, рекомендації, методичні розробки виховної

		діяльності у ДОТ
http://rvo-resh.pp.net.ua/load/8	Відділ освіти Решетілівської РДА	Документи, книги і посібники з методики виховної роботи
http://www.library.kherson.ua	Херсонська обласна бібліотек для дітей	Документи, книги і посібники з методики виховної роботи
http://osnova.com.ua	Сайт видавництва «Основа»	Анонс видань періодичної літератури
http://ostriv.in.ua	«Острів знань»	Навчально- методичний матеріал

СЛОВНИК

ВИХОВАНІСТЬ - якісна характеристика рівня освіти й виховання людини. Відбиває високу освіченість, моральну досконалість і етичність поведінки. Комплексна властивість особистості, яка характеризується наявністю і рівнем сформованості в неї суспільно значущих якостей, що відображують всебічність її розвитку.

ВИХОВАННЯ – 1) *у широкому соціальному змісті* – передача накопиченого старшим поколінням досвіду (знань, умінь, способів мислення, духовної спадщини людства) – наступним (молодшим); 2) *у вузькому соціальному змісті* – спрямований вплив на людину з боку суспільних інститутів з метою формування в неї певних знань, поглядів і переконань, моральних цінностей, політичної орієнтації, підготовки до життя; 3) *у широкому педагогічному змісті* – спеціально організований процес, спрямований на формування певних якостей особистості, процес керування її розвитком, що проходить через взаємодію вихователя й вихованця; 4) *у вузькому педагогічному змісті* – процес і результат виховної роботи, спрямованої на вирішення конкретних виховних завдань.

ВИХОВНА РОБОТА – діяльність вчителів, кл. керівників, батьків щодо здійснення формування певних рис особистості вихованців, з урахуванням конкретних умов функціонування (вік учнів, регіон та ін.) та характеризує безпосереднє планування, організацію та проведення тих чи інших виховних заходів у конкретному навчальному закладі, класі.

ВИХОВНА СИСТЕМА - сукупність таких взаємозалежних компонентів, як виховні цілі; люди, які їх реалізують в процесі цілеспрямованої діяльності; відносини, що виникають між учасниками; освоєне середовище й управлінська діяльність щодо забезпечення життєздатності. Спосіб (уклад) життя учнівського колективу, усі сторони (компоненти) якого відповідають певній меті та забезпечують у процесі свого функціонування досягнення заданого результату - визначення рис (меж) розвитку й моральних якостей особистості.

ГРА - форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення й засвоєння суспільного досвіду, фіксованого в соціально закріплених способах здійснення предметних дій, у предметах науки й культури. У ній як в особливому виді суспільної практики відтворюються норми людського життя й діяльності, підпорядкування яким забезпечує пізнання й засвоєння предметної й соціальної дійсності, а також інтелектуальний, емоційний і моральний розвиток особистості.

ГРА ДІЛОВА - форма відтворення предметного й соціального змісту професійної діяльності, моделювання системи відносин, характерних для

даного виду практики.

ГРА РОЛЬОВА - спільна групова гра, у якій учасники беруть на себе різні соціальні ролі в спеціально створених сюжетних умовах. Використовується в природних умовах соціального розвитку дітьми, у корекційному розвитку дітей, у спеціальному навчанні та ін.

ГУМАНІЗМ (людяний, людський) – 1) історично змінювана система поглядів, що визнає цінність людини як особистості, її право на волю, щастя, розвиток і прояв своїх здібностей, яка вважає благо людини критерієм оцінки соціальних інститутів, а принципи рівності, справедливості, людяності бажаною нормою відносин між людьми; 2) світогляд, основними принципами якого є любов до людей, повага до людської гідності, турбота про благо людей; 3) сукупність поглядів, що виражають повагу до гідності й прав людини, її цінності як особистості, турботу про благо людей, їхній всебічний розвиток, створення сприятливих для людини умов громадського життя.

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА – неадаптована поведінка, що простежується в дитячому й підлітковому віці й така, що характеризується стійким порушенням відповідних для даного віку норм, соціальних правил, а також прав інших людей.

ДІАГНОСТИКА – загальний спосіб одержання випереджальної інформації про досліджуваний об'єкт або процес.

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХОВНА – організована взаємодія школярів з навколишнім світом, формування соціально-ціннісного ставлення до його об'єктів. Діяльність здобуває виховний характер у випадку якщо: а) суб'єктом діяльності є сама дитина; б) діяльність значуща для кожного індивіда й має особистісний сенс; в) школяр має можливість вільного вибору діяльності.

ЗМІСТ ВИХОВАННЯ - комплекс ідей, думок, чинників, основних напрямів виховного впливу; система наукових, духовних і професійних знань, навичок і вмінь, а також норм і правил поведінки, оволодіння якими забезпечує формування гармонійно розвинутої, суспільно активної особистості – громадянина України, прилучення його до загальнолюдських, національних і професійних цінностей, набуття ним світоглядних, морально-етичних рис, розвиток індивідуальності й підготовки до повноцінної духовної й професійної діяльності.

ІННОВАЦІЯ – нововведення, новизна, зміна, відновлення, створення й введення чогось нового, використання вже відомого в інших цілях.

ІННОВАЦІЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ – цілеспрямований процес введення нового в мету, зміст, форми й методи

навчання й виховання, в організацію спільної діяльності вчителів і учнів.

КЕЙС - це ситуаційне завдання й інформація, необхідна для її вирішення, що розміщена у спеціальній папці (конверті).

КЕЙС-МЕТОД (case study) – методу ситуаційного аналіз – полягає у тому, що тим, хто навчається, пропонується осмислити реальну професійну ситуацію, опис якої водночас відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, які необхідно засвоїти з метою її розв'язання. Основне у викладеній проблемі те, що вона не має однозначних рішень.

КЛАСНА ГОДИНА - спеціально організована ціннісно-орієнтовна спільна діяльність вчителів та учнів, що сприяє формуванню у школярів системи правильних відносин до оточуючого середовища: до людини, суспільства, праці, мистецтва, природи, самого себе.

КЛАСНИЙ КЕРІВНИК — педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом учнів класу, навчальної групи професійно-технічного навчального закладу, окремими учнями, їх батьками, організацію і проведення позаурочної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання і виховання, самореалізації та розвитку учнів (вихованців), їх соціального захисту.

КОЛЕКТИВ (учнів) – 1) група вихованців, об'єднаних загальними, що має суспільно вартісний зміст, цілями й спільною діяльністю, організованою задля її досягнення; 2) група вихованців високого рівня розвитку, об'єднана суспільно корисною метою, що має ефективні органи самоврядування, у якій визначальними є відносини відповідальної залежності, тобто статус кожного вихованця залежить від його внеску в спільну справу.

КОЛЕКТИВНА ТВОРЧА СПРАВА (КТС) – засіб організації життя дітей і дорослих, основний виховний засіб (інструмент) комунарської методики. КТС – соціальна діяльність дитячої групи, спрямована на створення нового продукту (творчого продукту). В її основі лежать такі *принципи*: соціально корисна спрямованість діяльності дітей і їхніх наставників, співробітництво дітей і дорослих, багаторолевий характер діяльності, творчість. Організація КТС передбачає шість стадій (І.П.Іванов): перша стадія – попередня робота; друга стадія – колективне планування; третя стадія – колективна підготовка справи; четверта стадія – проведення КТС, підведення підсумків підготовки; п'ята стадія – колективне підведення підсумків; шоста стадія – найближча післядія КТС.

КОМУНАРСЬКА МЕТОДИКА – методика організації спільної діяльності

дорослих і дітей, за якою всі члени колективу беруть участь у плануванні й аналізі цієї діяльності, що має характер колективної творчості й спрямована на користь і радість далеким і близьким людям.

КУЛЬТУРА – 1) специфічний спосіб людської організації й розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної й духовної праці, у системі соціальних норм і установок, у духовних цінностях, у сукупності відносин людей до природи, між собою й до самих себе; 2) історично певний щабель розвитку суспільства й людини, виражений (опредмечений) у результатах матеріальної й духовної діяльності людей, у створюваному ними «другому середовищі»; 3) сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини та виражаються в результатах практичної діяльності; 4) рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння якою-небудь галуззю знань або діяльності.

МЕТОД "ДЕЛЬФИ", МЕТОД МОЗКОВОГО ШТУРМУ, МЕТОД МОЗКОВОЇ АТАКИ – метод швидкого пошуку рішень, заснований на їхній генерації в процесі "мозкової атаки", що проводиться групою фахівців, і відбору кращого рішення, виходячи з експертних оцінок; використовується для експертного прогнозування шляхом організації системи збору й математичної обробки експертних оцінок.

МЕТОД (від грецьк. - шлях дослідження, теорія, навчання) - спосіб досягнення якої-небудь мети, вирішення якого-небудь завдання; сукупність прийомів і операцій практичного або теоретичного освоєння (пізнання) дійсності.

МЕТОД ПРОЕКТІВ – сукупність прийомів, операцій задля оволодіння певною галуззю практичного або теоретичного знання, тією чи іншою діяльністю. Це шлях пізнання, спосіб організації процесу пізнання, спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), що повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим чи іншим способом

МЕТОДИ ВИХОВАННЯ – це шляхи, способи впливу вихователя на свідомість, волю, почуття, поведінку вихованців з метою досягнення в них заданих якостей.

МЕТОДИКА (від грецьк. - частина граматики, що описує правила мови) – спосіб досягнення певної мети; сукупність способів доцільного проведення якої-небудь роботи; галузь педагогічної науки, що досліджує закономірності, правила, методи й прийоми навчання певному навчальному предмету. як вчення про методи виховання.

МОНІТОРИНГ (у педагогіці) – 1) спостереження за навчально-виховним процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або попередньому припущенню; 2) спеціально організоване постійне спостереження, контроль за станом функціонування певних освітніх процесів з метою оцінювання їхньої ефективності і якості; 3) система цілеспрямованої діяльності педагогів щодо збору, зберігання, систематизації, узагальнення й використання для проектування й корекції інформації про стан і тенденції навчально-виховної роботи; 4) постійне відстеження певного процесу в освіті з метою виявлення його відповідності бажаному результату або початковим припущенням. Елементами моніторингу в освіті є форми поточної, проміжної й підсумкової атестації, складання графіків і звітів, проведення педагогічних рад, консиліумів і ін.

МОРАЛЬНІСТЬ – система внутрішніх правил людини, в основі яких лежать гуманістичні цінності, що визначають її поведінку й ставлення до себе й інших людей.

ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД – один з найважливіших психолого-педагогічних принципів, що припускає урахування своєрідності індивідуальності особистості у вихованні школяра. Це система відносин, у якій кожний учень відчуває себе як особистість, почуває увагу педагога; одночасно школяр розуміє, що вони із учителем рівні у своєму світі почуттів і переживань (вони обоє почувають радість, біль, любов і ін.).

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА – складова частина навчально-виховної роботи школи, одна з форм організації дозвілля учнів, проведення соціально-педагогічної роботи з ними.

ПРИЙОМ ВИХОВАННЯ – частина загального методу, віддалений вплив, конкретне поліпшення, необхідне для ефективнішого використання того або іншого методу.

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ШКОЛЯРІВ – комплекс психолого-педагогічних, медичних і організаційних заходів щодо надання учням допомоги у виборі професії. Професійна орієнтація містить у собі професійну освіту, професійну консультацію, професійну діагностику, професійний відбір і професійну адаптацію.

ТЕХНОЛОГІЯ (ПЕДАГОГІЧНА) – 1) своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, реалізованої на практиці; змістовна техніка реалізації навчально-виховного процесу, що реалізує науково-обґрунтований проект навчально-виховного процесу й є більш високим рівнем ефективності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання; 2) закономірна педагогічна діяльність, що реалізує науково-обґрунтований проект

навчально-виховного процесу й є більш високим рівнем ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання; 3) сукупність знань і способів оптимального відбору змісту, вибору засобів і методів певного виду діяльності (освітньої, виховної, наукової, управлінської), які забезпечують цілеспрямований рух від мети до результату; 4) науково-обґрунтована педагогічна (дидактична) система, що гарантує досягнення певної навчальної мети через чітко певну послідовність дій, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і заздалегідь визначений кінцевий результат; 5) продумана у всіх деталях модель спільної навчальної й педагогічної діяльності з проектування, організації й проведення навчального процесу. Сутність педагогічної технології полягає в тому, щоб, спираючись на постійний зворотний зв'язок, гарантувати досягнення чітко поставлених цілей виховання й навчання.

ТРАДИЦІЯ (передача) – 1) стійкий і значущий компонент культури, що передається від попередніх поколінь наступним у формі поведінки; 2) елемент соціальної й культурної спадщини, виявляється у вигляді усталених, стереотипізованих норм поведінки, звичаїв, обрядів, свят, морально-етичних елементів тощо. Важливе значення у вихованні дітей мають родинні та шкільні традиції.

ТРЕНІНГ (від англ. - виховувати, учити, привчати) - спеціальний тренувальний режим, тренування; процес одержання навичок і вмінь у якій-небудь галузії за допомогою виконання послідовних завдань, дій або ігор, спрямованих на досягнення наробітку й розвитку необхідної навички.

ФОРМА (від лат. – зовнішній вигляд, зовнішній обрис, певний, стійкий порядок). Звідси ФОРМОЮ ВИХОВАННЯ є зовнішня сторона організації виховної роботи, що пов'язана з кількістю тих, яких виховують, часом і місцем проведення виховної роботи, порядком її здійснення.

ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ – це окрема ланка процесу виховання, обмежена тимчасовими рамками. Форми організації виховання визначають певний вид заняття та постають як виховні заходи, що втілюють у собі зміст виховної діяльності.

ДОДАТКИ

Психолого-педагогічна характеристика 9-А класу

Учнівський колектив 9-А класу складається з 29 учнів, в тому числі 14 хлопців і 15 дівчат. Віковий склад не однорідний: 1995 р.н. – 5 учнів, 1996 р.н. – 22 учня, 1997 р.н. – 2 учня.

За результатами 2000-2001 н.р. рівень успішності учнів класу можна оцінити як достатній, зокрема: високий рівень навчання – 3 учня, достатній – 21, посередній – 5. Учні з початковим рівнем знань немає.

Діти працездатні, фізично й розумово розвинуті, виявляють велику активність на уроках. Коло інтересів учнів різнобічне. Багато хто займається в різних гуртках і секціях (футбол, шахи, баскетбол, теніс, бальні танці, музична школа).

Весь класний колектив учнів поглиблено вивчає українську мову та літературу, відвідує факультативні заняття з математики. Бабійчук Ганна, Бурмаков Антон, Ничипорова Катерина поглиблено вивчають англійську мову; Малишенко Євген і Тихомиров Артем – фізику (вони – призери міської олімпіади з цього предмету). Велику активність проявляють Горелов Олександр (староста), Щипачова Ольга (учбовий комітет), Каракай Ірина, Доценко Валерій, Кабанець Євгенія (культурно-масовий сектор), Семенко Анастасія (ред. колегія), Нащокін Володимир (банкір). В класі добре згуртована ремонтна бригада (Лобай Сергій, Гудзенко Андрій, Момот Павло), яка відповідає за ремонт обладнання кабінету. Майже всі учні виконують доручення вчасно і сумлінно. Але є учні які ухиляються від доручень, або виконують їх безповідально (Петро Віталій, Шакирзянов Дмитро, Носовська Олена).

Етичний та естетичний рівень вихованості колективу високий, але Рудавін Максим, Бойко Андрій, Гудзенко Андрій порушують дисципліну на уроках та не дотримуються вимог щодо організації робочого місця.

Матеріальний рівень сімей середній. Є малозабезпечені родини (Доценко В.Є., Омельченко С.). Із загальної кількості сімей 5 багатодітних, 4 неповних, 1 неблагополучна.

Всі батьки відвідують батьківські збори, своєчасно реагують на зауваження класного керівника та вчителів-предметників. Батьки Семенко Т.А., Горлова Н.Н., Бурмакова А.О., Нащокін Д.В., Ничипорова О.М. постійно допомагають в оформленні кабінету.

Зразковий зміст матеріалу до практичного заняття

Методика організації естетичного виховання учнів (Н.І. Зеленкова)

ВСТУП. Ще з давніх часів вважалось, що краса врятує світ. Оскільки в сучасному суспільстві підвищується роль та значення духовних цінностей і підсилюються моральні витoki у життя людини, зростає значущість естетичної культури людини як важливої характеристики її вихованості та освіченості.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОК

Естетична культура – це соціально обумовлений рівень розвитку естетичних основ особистості, що забезпечує їй готовність до діяльності у сфері естетики та мистецтва. Формування естетичної культури здійснюється у процесі естетичного виховання, яке призване перетворити естетичні цінності суспільства на естетичну культуру особистості.

Естетичне виховання – це цілеспрямований організований процес формування здатності відчувати, усвідомлювати, оцінювати прекрасне у природі, мистецтві, суспільному житті, творити життя за законами краси.

Серед завдань естетичного виховання розрізняють:

- розвиток естетичних почуттів;
- розвиток естетичного смаку;
- формування образного мислення;
- розвиток художніх здібностей, емоціональної сфери, фантазії та уявлення;
- вироблення естетичного ставлення до дійсності і формування готовності творити прекрасне, вносити красу у оточуючу дійсність.

Естетичне виховання, впливаючи на почуття, свідомість дитини, сприяє формуванню естетичних поглядів та переконань, що складають основу її естетичного світогляду. Разом з тим, воно забезпечує умови для розвитку психічних якостей людини, що характеризують її емоціональну сферу, уяву та фантазію. При раціональній організації естетичне виховання забезпечує формування естетичних смаків, уявлень, ідеалів, потреб нести прекрасне в життя до спроможності розвивати його на основі законів краси.

Естетичне виховання є цілеспрямованим процесом формування творчої активної особистості, яка здібна сприймати, почувати, оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, потворне у житті та мистецтві, жити і творити «за законами краси». Естетичне виховання включає в себе естетичний розвиток – організований процес становлення у дитині природних сутнісних сил, що

забезпечують активність естетичного сприйняття, відчуття, творчої уяви, емоціонального переживання, образного мислення, а також формування духовних потреб. Естетичне виховання та розвиток дітей здійснюється за допомогою системи естетичного виховання. Її серцевиною є вплив засобами мистецтва, на цій основі здійснюється художнє виховання, освіта і розвиток учнів.

Художнє виховання – цілеспрямований процес формування у дітей здібності сприймати, відчувати, переживати, любити, оцінювати мистецтво, насолоджуватись ним і створювати художні цінності.

Художня освіта – процес засвоєння школярами сукупності мистецтвознавчих знань, умінь, навичок, формування у них художньо творчого світогляду. Художньо-творчий розвиток є цілеспрямованим формуванням здібностей та обдарувань у дітей у різних галузях мистецтва.

У теорії естетичного виховання є положення про ведучу роль організованого педагогічного впливу по відношенню до спонтанного розвитку дітей у їх естетичному становленні. Тільки цілеспрямоване залучення школярів в різноманітну творчу художню діяльність спроможне оптимально розвинути їх природні сили, забезпечити глибоке осягнення естетичних явищ, підняти до розуміння справжнього мистецтва та краси дійсності.

Друге теоретичне вихідне положення теорії естетичного виховання полягає у визнанні нескінченного значення і духовної цінності для людини величного, прекрасного, вишуканого.

Третє теоретико-методичне положення полягає у необхідності гармонічного вирішення комплексу завдань у процесі викладання мистецтва дітям: художньо-естетичного та ідейно-морального виховання; навчання вмінням та навичкам, що забезпечують можливість залучення учнів в активну художньо-творчу діяльність; розвиток фізичних і духовних сутнісних і творчих здібностей. У художньому образі як формі мислення зосереджується багата інформація про природу, суспільство, суспільні відносини та свідомість. За допомогою художніх образів людина мислить, приходить до нових узагальнень та висновків, зберігає ідейно багату інформацію.

Мета естетичного виховання – формування у школярів морально-естетичного гуманістичного ідеалу всебічного розвитку особистості, вміння бачити, відчувати, розуміти і творити красу. Досягнення цієї мети забезпечує художньо-естетичний розвиток дітей, становлення їх справжнього художнього смаку, продуктивного образного мислення.

Естетичне виховання дітей здійснюється шляхом вирішення

об'єктивних протиріч та суб'єктивних невідповідностей. Основне протиріччя обумовлене тим, що природа від народження закладає у дитину завдатки розуміння краси, естетичного ставлення до дійсності та мистецтва. Разом з тим ці завдатки і можливості у повній мірі можуть бути реалізовані тільки в умовах цілеспрямованого, організованого художньо-естетичного виховання та освіти. Зневага до цілеспрямованого естетичного розвитку дітей залишає їх глухими до справжніх художньо-естетичних цінностей. Потік художньо-естетичної, а разом з нею і антихудожньої інформації поглинає неосвічених молодих людей. Вони виявляються нездібними розібратись у якості цієї інформації, зробити її критичний аналіз та дати правильну оцінку. Одночасно розкривається невідповідність між необхідністю здійснення загального естетичного виховання та слабкістю матеріальних і кадрових можливостей школи.

Протиріччя і невідповідності знімаються у результаті всебічної організації та здійснення системи естетичного виховання. Основними механізмами, що приводять у дію цю систему, є розвинуте естетичне сприйняття та пізнання художньо-естетичних явищ; духовне спілкування на підставі творів мистецтва; художньо-творча діяльність, що розвиває здібності дітей і формує у них художнє бачення світу.

В основі організації системи естетичного виховання лежить ряд принципів. Загальність естетичного виховання та художня освіта обумовлені тим, що дорослі і діти постійно взаємодіють з естетичними явищами у духовному житті, повсякденній праці, у побуті та міжособистісному спілкуванні. Усюди і завжди їх супроводжує краса та потворність, трагічне та комічне. Тому, не може бути всебічно гармонійно розвинутої людини без естетичної грамоти, ідеалів, естетичного розвитку і художньої освіченості, без уміння в роботі доводити якість продукції до естетичної досконалості. Тому загальність та обов'язковість естетичного виховання і розвитку буквально всіх дітей є найважливішою умовою формування соціально активної особистості у дитячому віці, її підготовки до духовного життя та праці.

Організація системи естетичного виховання ґрунтується також на принципі комплексного підходу до всієї справи виховання. В естетичному вихованні школярів усілякі види мистецтва взаємодіють між собою, комплексно впливають на дитину. Ця взаємодія здійснюється у результаті тісних міжпредметних зв'язків у викладанні літератури, образотворчого мистецтва, музики. Естетичне виховання здійснюється комплексно також за рахунок розкриття краси науки, праці, фізичної культури, естетики стосунків і побуту.

Система естетичного виховання спирається на принцип органічного зв'язку усієї художньо-естетичної діяльності дітей з життям, практикою оновлення суспільства, з процесом формування світогляду та моральності школярів. Демократизація суспільства - джерело краси та моральності. Естетичні явища справжнього людського життя і високого мистецтва, органічно пов'язані з перетвореннями у житті, формують естетичне ставлення до дійсності. Принципом системи естетичного виховання є ідея поєднання класних, позашкільних занять, різних форм впливу мистецтвом через засоби масової інформації.

Органічний взаємозв'язок естетичного і загального становлення особистості дитини обумовлює необхідність принципу єдності художнього і загального психічного розвитку дітей. Художньо-естетична діяльність школярів забезпечує інтенсивний розвиток їх уяви, емоційної сфери, образної і логічної пам'яті, мовлення, мислення. У свою чергу здібності, які учні набувають у суспільно корисній, розумовій, фізичній роботі, широко використовуються у художньо-естетичній галузі.

Дієвість естетичного виховання прямо залежить від дотримання принципу художньо-творчої діяльності і самодіяльності дітей. Хорові співи, народні танці, гра на інструментах, складання пісень, віршів, оповідань, рецензій знайомить дітей з творами мистецтва, шліфує виконавчі навички, стає змістом духовного життя, засобом художнього розвитку, індивідуальної і колективної творчості, самовираження дітей. Це досягається тоді, коли художня самодіяльність є не репродуктивною, не імітацією західним зразкам, а тісно пов'язаною з активною художньою творчістю на народній основі.

Принцип естетики всього дитячого життя потребує організації стосунків, діяльності, спілкування школярів за законами краси, що приносить їм радість. Для дитини все має значення: оздоблення помешкання, охайність вбрання, форма особистих відношень і спілкування з товаришами та дорослими, умови праці і характер розваг. При цьому важливо залучити всіх дітей в активну діяльність з творення та збереження краси власного життя. Красота, в творенні якої дитина бере участь, здається їй особливо привабливою, стає відчутною, робить дитину її затятим захисником і пропагандистом.

Система естетичного виховання учнів загальноосвітньої школи будується на підставі принципу урахування вікових психолого-педагогічних особливостей дітей.

Важливу роль в системі естетичного виховання відіграє праця. Органічна взаємодія праці і краси, виробництва і споживання вимагає залучення школярів у працю, яка б відповідала сучасним естетичним

критеріям. В такому труді здійснюється художньо-естетичне виховання майбутнього учасника ринкового виробництва, споживача товарів і духовно-естетично розвинутого члена суспільства.

Значне місце в естетичному вихованні школярів займає краса природи. Зацікавлене ставлення до неї з'являється у дітей, коли вони набувають спроможність милуватись і зачаровуватись її красою. У процесі естетичного переживання діти глибоко віддаються цьому дивному стану захоплення.

Великий вплив на духовний світ школяра має література. У системі мистецтва вона займає ведуче положення. Слово як засіб літературно-художньої творчості спроможне утворювати яскраві образи і аналізувати явища життя.

Спілкування як вид діяльності містить у собі виховні можливості. Засобами спілкування виступають слово (усне та письмове), міміка, жести, практичні дії. Вони і є джерелом естетичного сприйняття школярів. Але засоби спілкування повинні відповідати потребам естетики.

Науково-пізнавальний процес також містить у собі немалий потенціал естетичного виховання школярів. Проникаючи в сутність пізнавальних предметів, процесів і явищ школяр сприймає притаманні їм естетичні властивості. Сам процес пізнання об'єктивної реальності починається з живого спостереження, почуттєвого сприйняття. Пошук істини завжди забарвлений емоціональними переживаннями.

Виховний ефект засобів естетичного виховання значно підвищується при їх взаємодії. Однак вирішальним фактором розвитку учнів є не засоби самі по собі, а творчо активне ставлення учнів до них.

МЕТОДИКА ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

Навчальний процес закладає основи розуміння дітьми краси дійсності і мистецтва, формування естетичного ставлення до життя. Творча художня діяльність учнів отримує подальший розвиток у процесі позакласної та позашкільної роботи. У позаурочний час, на підставі добровільного вибору занять за інтересами, продовжується поглиблене формування у дітей естетичного ставлення до мистецтва та дійсності.

Існують різні методики естетичного виховання, що обумовлені різноманітністю інтересів та обдарувань учнів. Це творчі конкурси, музично-літературні вітальні, розважальні вечори, дискотеки, екскурсії, подорожі, вікторини тощо. Розглянемо деякі з них.

Методика проведення творчих конкурсів

Заходи, у яких є елементи змагання, видовища та ушанування переможців, називають *конкурсами*. Вони можуть бути

найрізноманітнішими. Наприклад: «Конкурс акторської майстерності», «Конкурс вітражистів», «Аукціон талантів», «Конкурс частівок», «Конкурс рекламного плакату», «Конкурс танцювальної імпровізації», «Стара казка на новий лад».

Для організації будь-якого творчого конкурсу необхідно пам'ятати про десять головних компонентів успіху:

- ✓ Цікаві завдання.
- ✓ Гарне оформлення.
- ✓ Матеріальне забезпечення.
- ✓ Музичне супроводження.
- ✓ Кмітливий ведучий.
- ✓ Компонентне журі.
- ✓ Емоційні глядачі.
- ✓ Старанні помічники.
- ✓ Підготовча команда.
- ✓ Призи для переможців.

Наведемо приклади окремих конкурсів.

КОНКУРС «РОМАШКА». Так його назвали тому, що для його організації потрібна вирізана з паперу квітка ромашки. На зворотній стороні пелюстків пишуться завдання творчого характеру, які треба виконати дітям. Вони відривають пелюстку, знайомляться з завданням і демонструють його виконання.

КОНКУРС ІНСЦЕНОВАНОЇ КОЛИСКОВОЇ ПІСНІ.

Завдання: інсценувати одну з колискових пісень. Спочатку згадаємо, які хто знає колискові пісні; вибираємо, які з них будемо інсценувати. Потім показуємо їх в образах та діях. Краще такий конкурс проводити тоді, коли діти припинили сонні. Він дозволяє підбадьорити їх, розігнати нудьгу. В цьому конкурсі можна навіть обійтися без нагород, бо нагородою всім будуть підвищений настрій, посмішки, сміх.

КОНКУРС МАЛЬОВАНИХ ФІЛЬМІВ.

Завдання: намалювати та озвучити фільм. Клас розподіляють на групи. Кожна група перетворюється у кіностудію. Кіностудія вибирає тему і придумує назву майбутнього фільму. Тема може відображати деякі епізоди з життя колективу, а може бути присвячена подіям нереальним, казковим, фантастичним (наприклад: «Наш клас у їдальні» або «Висадка десанту на Місяці»). В кожній групі можна вибрати своїх фахівців – режисерів, сценаристів, операторів, художників тощо, але можна працювати і всім разом. Після того як визначені теми фільмів, сценаристи придумують сюжети та тексти, художники малюють кадри (кількість кадрів у груп повинно бути

рівним), звукооператори та актори вирішують, як вони будуть розповідати (грати) зміст фільму на хударді, режисери здійснюють загальне керівництво, координує дії всіх. На підготовку всім дається однаковий час. Перегляд фільмів та їх оцінка проходять на хударді, у яку можуть входити справжні фахівці або просто запрошені дорослі – «кінокритики». Кращому фільму присуджується премія. Можна присудити премії по номінаціях: «За кращий сценарій», «За краще художнє втілення ідеї», «За краще звукове рішення» тощо.

КОНКУРС ВІДЕОКЛЯПІВ. Відеокляп – це той же відіокліп, але несерйозний, грайливий. Для кожної групи учнів вибирається одна з найпопулярніших пісень. Треба придумати смішні рухи і дії для кожного рядка пісні. Соліст або група пародіювати справжнього виконавця, а всі інші – весело інсценувати сюжет пісні. Для цього конкурсу потрібен магнітофон з записом всіх пісень, що пропонуються на конкурс. У журі запросити вигаданих «зірок естради», які у антракті будуть розповідати про свої «творчі плани». Конкурс треба почати з веселого представлення журі, а закінчити врученням веселих призив творцям кращих відеокляпів.

Методика проведення літературно-музичної вітальні

Літературно-музична вітальня – це форма організації дозвілля старшокласників у позаурочний час. Вона може проводитися як у класі, так і для учнів кількох класів. Організація та проведення вітальні здійснюється творчою групою учнів під керівництвом класного керівника або вчителя літератури, музики.

Мета – формування естетичних смаків учнів, знайомство з історією виникнення літературно-музичних віталень у минулому і відродження їх у наші дні, підвищення рівня емоційної та естетичної культури, формування умінь та навичок організації дозвілля, потреби у творчому пошуку самовираження через виконавську та організаторську діяльність.

Теми засідань віталень можуть бути присвячені ювілейним датам, святкам тощо.

Етапи підготовки та проведення: підготовчий етап, етап проведення, підбиття підсумків, рефлексія.

Підготовчий етап містить у собі 1) вибір теми, 2) визначення і конкретизацію цілей і завдань проведення, 3) створення творчої групи (сценаристи, режисери, художній та музичний оформлювачі, ведучі, виконавці, організатори), 4) розподіл обов'язків, 5) запрошення гостей тощо.

План проведення вітальні:

- Вступне слово ведучої (про історію виникнення салонів, літературних і музичних віталень).

- Представлення хазяйки вітальні і гостей – учасників (у залежності від цілей та завдань, сценарію представлення учасників може проводитись протягом всього засідання поступово).

- Прослуховування музичних і літературних творів, повідомлень, цікавих фактів з життя їх авторів.

- Обговорення новинок літератури, музики, культури.

- Знайомство з новими іменами, виконавцями, художниками.

- Знаменні дати, ювілеї місяця.

- Танцювальна програма.

- Заключне слово ведучих, хазяйки. Прощання з гостями.

Рефлексія – аналіз проведення вітальні та узагальнення результатів.

Музична швидка допомога

Це – форма організації групової і індивідуальної психологічної допомоги учням. Широке застосування музики для релаксації призвело до появи музичної терапії. Значення музики для здоров'я людини стало підставою для розробки та впровадження у практику роботи психологічної служби школи.

Завданнями музичної швидкої допомоги є:

- привити любов до культури сприйняття музики;

- сформувати вміння і навички релаксації за допомогою музики;

- розвинути прагнення до усвідомлення істинного значення музики у духовному житті людини;

- пробудити потребу у самовдосконаленні, пропаганді музики.

При цьому слід використовувати музичні твори, що знімають нервову напругу, утому та підвищують працездатність.

Методика проведення вікторин.

Проведення вікторин, як правило, має пізнавальну мету. Суть її в виявленні знань учнів та у надбанні нових знань. Вікторина може бути тематичною або ж загально-пізнавальною у залежності від змісту питань, які пропонуються до відповідей.

Приклад проведення тематичної вікторини:

- Хто був той італійський малюк, котрий завдяки своєму красивому голосу потрапив з Флоренції до Парижу і пройшов шлях від «хлопчика на побігеньках» до першого композитора Франції? (Люлі).

- Який геніальний німецький композитор, що залишився рано сиротою і жив у домі брата, таємно від останнього переписував під місячним сяйвом ноти, які йому подобались? (Бах).

- Який хлопчик, будучи сином цирюльника, випадково знайшов на

горищі свого будинку клавикорд і вночі, таємно від рідних грав на ньому? (Гендель).

- Хто з великих композиторів, будучи 13-річним підлітком, опинився у Сікстинській капелі у Римі і, вперше почувши складний твір, ноти якого ретельно охоронялися от будь-кого, записав його повністю напам'ять? (Моцарт).

- Який 12-річний вундеркінд, якого згодом називали «царем всіх піаністів», написав оперу, що з успіхом була поставлена у Парижі? (Лист).

- Який геніальний німецький композитор у віці 17 років склав один із своїх самих відомих творів за комедією Шекспіра? (Мендельсон).

- Хто з видатних композиторів мріяв у юності про кар'єру піаніста, але переграв руку і став у майбутньому автором багатьох творів-шедеврів для фортепіано? (Шуман).

- Хто в дитячому віці ще, звісно, не підозрюючи, що він прославить Італію і стане найвеличнішим оперним композитором, покинув батьківський дім і пішов за шарманщиком, який проходив через його рідне село? (Верді).

- Який радянський композитор почав серйозно займатися музикою, коли йому виповнилось 18 років? (Хачатурян).

Методика організації і проведення дискотеки

Дискотека – одна з форм організації дозвілля учнів, розвитку їх самодіяльної творчості, цікавості до музики, задоволення духовних потреб. Дискотека сприяє формуванню навичок самостійного знайомства з музикою, музичній самоосвіті і вихованню, розвитку навичок спілкування, формуванню активної життєвої позиції.

Англійське слово «дискотека» означає «зібрання платівок». Існують різноманітні форми дискотек: дансинг – «танцюємо безперервно», тематичні, танцювальні і диско-театри (диско-клуби).

Методика підготовки і проведення дискотек багато в чому залежить від складу і підготовки учасників, кількості і якості елементів інформаційного фонду, наявності необхідної апаратури, відповідного обладнання і оформлення залу. Після необхідної підготовки визначається форма і тема дискотеки.

Можливо використати такі форми проведення дискотеки.

I. Танцювально-розважальна дискотека. Ця форма хоч і здається простою, але відрізняється певною складністю, бо потребує немало знань і таланту, якщо її проводити на високому рівні. При проведенні цієї дискотеки бажано враховувати необхідність наступного:

- створювати атмосферу розкутості, свята, живого спілкування;

- розвивати дискотеку за спіраллю, тобто поступове нарощувати темп дискотеки;
- подавати інформацію стисло, цікаво усім, а не тільки меломанам;
- центральною фігурою дискотеки є диск-жокей, який одночасно є й лідером і більшість молоді прийшли потанцювати, відпочити, поспілкуватись.

Дискотека може складатися з «блоків», так звані «блочні дискотеки». Блок програми – це завершена в тематичному відношенні частина тривалістю 15-20 хвилин, тобто програма в мініатюрі. Більшість блоків – взаємозамінювані. Вони можуть бути поставлені на початку, усередині, в кінці програми. В блок входять 8-10 композицій, збалансовані по темпу і вишикувані в необхідній послідовності. Частина блоків може проходити під постійною рубрикою, яка переходить з програми в програму, наприклад «Музичний музей», «Ретроспектива творчості музичних геніїв минулого», «Музичні новини» тощо. Між блоками можливе використання пауз – це перерва, переключення аудиторії на інший вид діяльності або сприйняття. Її задача – бути перепочинком між танцювальними блоками. Для проведення пауз можуть бути використані: фонограми для прослуховування, паузи-концерти, оригінальні танці, конкурс, інтерв'ю, номер диск-жокея, фільм, виступ цікавого гостя тощо.

Пауза готується заздалегідь, але в залежності від її змісту планується заключна частина попереднього блоку. Пауза дає можливість учасникам дискотеки відпочити, але в наступному після паузи блоці, як правило, звучить мелодія яскравого танцювального характеру.

Один із засобів, який може бути використаний при проведенні дискотеки, це «нон-стоп» (безперервна зміна музичних композицій). Застосовується, коли падає темп програми, були затримки, або ж наближається закінчення дискотеки і необхідно створити у учасників відчуття святковості і піднесення. Під час «нон-стопу» темп музики постійно зростає. Може бути використано 7-8 композицій.

Одним із різновидів «нон-стопу» є традиційна рубрика «диско-марафон» (2-3 композиції більшої довготривалості і приблизно одного темпу). Тривалість – 8-10 хвилин, є імпровізований старт і фініш, а також безперервний танцювальний забіг.

Друга форма дискотеки – дискотека-студія. В цю програму входить вся інформація, якою хотілося б поділитися зі слухачами. Це може бути розповідь про виконання, події в музичному житті, аналіз нового стилю, дискусія.

На дискотеках цього типу учасники не танцюють. Тут питають,

слухають, сперечаються. Є можливість і для детального переказу, аналізу, підготовки і вивчення матеріалу. Текст зазвичай супроводжується фільмом. Така дискотека складається з двох частин: тематична і танцювальна.

Спочатку – це лекція про музику і явища, які пов'язані з нею, але трансформована на мову дискотеки з урахуванням її специфічних рис (контакт із залом, динамічність, насиченість технічними засобами). Тривалість 40-45 хвилин. Для тематичної частини заздалегідь розробляється сценарій і записується фонограма.

Після тематичної частини робиться невеличка перерва.

Танцювальна частина може складатися з окремих блоків або просто є композицією різних співаків і ансамблів. Кожна пісня або композиція коментуються. Музичні номери необхідно розподіляти таким чином: швидкі, ритмічні, повільні.

Ще одна форма дискотека – диско-театр. Має складну форму проведення. Сутність її міститься в розумінні музики засобами дискотеки. Дає можливість експериментувати, пропонує широке поле діяльності для творчості як у галузі техніки, так і в мистецтві.

Танцювальні вечори

В роботі з учнями середніх і старших класів можливе використання і такої форми виховної роботи, як танцювальні вечори на одну із запрограмованих тем, наприклад: вечір осіннього листя; вечір вальсу; вечір білого плаття та чорного костюму.

Викладені методики дозволяють проводити найрізноманітніші заходи виховної роботи з естетичного виховання учнів.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Сценарій виховного заходу на тему «Красота, мода, хороший смак».

Підготовку до проведення заходу здійснює велика група учнів під керівництвом вчителя. Кожний з учнів має своє завдання-роль по підготовці заходу: художники, модельєри, моделі, сценаристи, актори, реkvізитори, ведучі.

Захід проводиться в класі, або у актовому залі з низькою сценою (кращий варіант) або у великій залі. На сцені (або у місці, що її імітує) в вільному порядку розставлені двосторонні банери (рекламні щити), на яких зображено моделі у нарядах та з аксесуарами відомих дизайнерів. У разі неможливості розставити банери, можна повісити плакати на сцені. На стінах залу у полі зору глядачів висять плакати з зображенням посуду та інших предметів, виготовлених відомими світовими фірмами та дизайнерами, а також відомі твори живопису. Бажано ненав'язливо зі смаком розставити вази з квітами і без, дзеркала, драпіровки з тканин тощо. Одночасно на

столах навкруги глядачів лежать предмети побуту, посуд та інший «страшний ширпотреб», який можна було знайти у магазинах або принесений з дому. У першому ряді, спиною до глядачів тихо сидять «моделі»-учні, одягнені у сучасний одяг, але у душі поганого смаку, тобто різностильові, різнокольорові немодні одяг, взуття та аксесуари. Вони займають ці місця раніше, ніж пускають публіку, тому публіка до певного часу не звертає увагу на цих учнів.

Після розміщення у залі глядачів на сцену виходять три учня (стать не має значення), одягнені у охайні шкільні форми з ретельно підібраними сорочками, краватками, взуттям, шарпетками (колготками), зачісками тощо. Це – ведучі. Звучить тиха спокійна музика. Ведучі ведуть програму у манері розмови між собою, але їх обличчя повернуті до залу.

I ведучий: Старий мудрець, помираючи, сказав трьом своїм дочкам: «Я бідний і не можу нічого залишити вам у спадщину, крім доброї поради: будьте розумними, якщо зможете, будьте добрими, якщо захочете, але красивими будьте завжди».

II ведучий: Красота є однією з найважливіших категорій естетики, яка відображає такі естетичні властивості речей та явищ як гармонійність, досконалість, упорядженість, відповідність форми змісту.

III ведучий: Термін «красота» може бути застосований до оцінки зовнішнього та внутрішнього вигляду людини, її вчинків, змісту та форми творів мистецтва, явищ природи, предметів побуту, дизайну будь-якої речі тощо.

I ведучий: Простіше кажучи, краса – це сукупність якостей будь-чого, що дають насолоду очам, слуху, смаку та викликають у людини позитивні почуття. Краса це універсальна мова, на якій говорить весь світ і розуміє один одного.

II ведучий: Уявлення про красу є історично мінливі. Крім того, в один і той же час можуть бути різні ідеали краси, наприклад: у різних верств населення, у різних вікових груп тощо у залежності від їх світосприйняття.

Після цих слів по сцені проходять декілька учнів у костюмах минулих епох, які можна позичити або у театрі або у драматичному гуртку.

III ведучий: Кажуть краса в очах того, хто дивиться. А ще: люди на людину дивляться так, як вона сама дивиться на себе.

I ведучий: Від чого залежить вигляд людини? Від її обличчя, постави, одягу, поведінки і ще деяких ознак і рис, які впливають на перше враження.

II ведучий: Турбота про красу й привабливість має 1000-літню

традицію. Прагнення людини виглядати якомога краще – логічне продовження подібатись, виділятись з натовпу.

III ведучий: Чи звертали ви увагу на те, що перш, ніж вступити в якість стосунки з невідомою вам особою, і вимовити до неї одне слово, у вас вже починає складатись про неї певна думка (як і в неї про вас).

I ведучий: Уявіть собі, що на вулиці вас переймає чоловік з довгим нечесаним волоссям, з розкуйовдженою бородою, у брудному одязі і з грубими жестами. Не встиг він ще рота розкрити, як у вас про нього вже склалося неприємне враження.

При цих словах перед глядачами мовчки проходить учень, що має вигляд, відповідний до описаного I-ведучим.

II ведучий: Зауважте, що перше враження часто буває вирішальним, змінити його потім дуже нелегко, в той час як відповідно приведена в порядок зовнішність завжди і на всіх діє добре.

III ведучий: Саме бажання бути оригінальним породило таке явище як мода.

I ведучий: Мода – це поняття як естетичне, так і комерційне. Мода естетична – це тимчасове планування естетичного смаку у відношенні до естетичних об'єктів, а також до естетичних аспектів різних явищ, речей, діяльності тощо. Мода проявляється у створенні та оцінці творів мистецтва, предметів побуту, аксесуарів, нарядів.

II ведучий: Але що личить одному – не обов'язково пасує іншому. Кожен має знати, що йому найбільш підходить (барви, фасон, тканини). Це свого роду наука, яка прибудь-якій моді скеровує свої зусилля на те, щоб підкреслити всі позитивні риси людини й приховати незугарності. Де можна почерпнути цю науку? Звичайно, в модних журналах, у кравчинь, у подруг, які мають добрий смак. Треба приглядатися, що носять люди вашого типу, і що їм до лиця.

III ведучий: Одягатися модно і красиво – не значить мати переповнений гардероб. Треба зі смаком підібрати основні елементи одягу, які своїм стилем і поєднанням барв дали б можливість робити безліч комбінацій.

I ведучий: Придбаваючи речі для свого гардеробу, зупиняйте свій вибір на простих моделях, які легко комплектуються з іншими речами. Моделі, які перевантажені декоративними елементами, різноманітними деталями випускаються виробниками масового недорогого одягу у надії привабити покупця до своїх виробів. Дизайнери ж високого рівня добре знають, що для того, щоб визначити стиль моделі, зробити її цікавою, досить однієї, максимум двох «стилестворюючих» деталей. Значно важливішим, ніж декорування є чистота лінії, точність пропорцій, хороший силует та якість

технологічної обробки.

II ведучий: Кожна епоха містить свої життєві умови, і вигляд, який сприймається нами як ідеальний, повинен максимально відповідати цим умовам. Мода завжди відображає ідеал епохи. Це стосується як зовнішнього вигляду, так і мистецтва, манери поведінки, технологічних досягнень («мобілки». комп'ютери) тощо.

При цих словах на сцену виходить сучасно вдягнений учень, що розмовляє по мобільному телефону щось своє, не звертаючи уваги на присутніх. Розмовляє якусь хвилину, при цьому всі мовчки спостерігають його. Тут він наче отямлюється, дивиться здивовано на присутніх «куди це я попав?» і йде зі сцени.

III ведучий: (з доброзичливою усмішкою показуючи на учня, що йде зі сцени): Чутливим виразником своєї епохи, носієм «іміджу часу» є модель. Що не дивно, бо молоді люди хочуть заявити про себе як про нове покоління, вони швидко схвачують реалії часу і не завантажені укоріненими звичками, стереотипами і догмами.

I ведучий: Так, але мода більш зверхньо характеризує явища, ніж стиль чи манера. За будь-якої моди дотримання стилю вважається за особливий талант, яким володіють не так багато людей. Але саме вони творять моду, засновують бренди, стають учасниками відокремлених клубів, шкіл, спілок, залишаючись при цьому індивідуальностями.

II ведучий: Сенсом їх життя стає – творити красу і нести її людям. Можна сказати, що вся історія людства – це історія появи та зникнення стилів у мистецтві, архітектурі, одязі, поведінці і таке інше. Історія знає чимало таких людей. Рафаель, Жорж Санд, Коко Шанель, Діор, Сартр, Марлен Дитріх, Далі – це лише одиниці з них.

III ведучий: Стиль – це людина. Він створюється характером, темпераментом, поведінкою та оточенням, а також особливим сприйняття і відображенням дійсності

I ведучий: Стиль – це характерний вигляд, різновид чого-небудь, що виявляється в особливих ознаках, властивостях художнього оформлення.

II ведучий: Однак, моду можна використовувати і для розповсюдження низькопробних речей та витворів. Це робиться у чисто комерційних цілях і слугує зручним засобом збуту морально застарілих або позбавлених хорошого смаку речей.

III ведучий: То що ж таки той смак? Коли він хороший, а коли поганий? Найперші градації смаку – це: подобається – не подобається, красиво – некрасиво. Але ця імпульсивна реакція має тенденцію поступово ускладнюватись.

I ведучий: Хороший смак – то почуття міри в усьому, з чого складається життя людини. Почуття міри пов'язано зі здібностями людини найбільш адекватно сприймати конкретну ситуацію і діяти, враховуючи її сутність.

II ведучий: Багато в становленні та формуванні смаку залежить від індивідуальних особливостей самої людини, її здатності відчувати справжню цінність художнього твору, художнього досвіду, особистості, її приналежності до певної соціальної групи, характеру потреб та інтересів, професійних занять. Філософ Мануїл Кант визначав смак як здібність судити про красу.

III ведучий: Але в історії мистецтв траплялись випадки, коли одні художники не сприймали творчість інших через різницю ідейно-художніх позицій. Історія знає різні підходи до формування смаків, наприклад, коли питання про цінність художнього твору вирішувався «більшістю» голосів, що характерно для суспільства, в якому панує диктатура якогось одного класу, або коли смак аристократичного класу є вирішальним у визначенні цінності мистецького твору.

I ведучий: отож, смаки бувають добрі й погані, і люди праві, коли про них спорять.

II ведучий: Але при цьому, в боротьбі за хороший смак слід пам'ятати про культуру спору, і з повагою відноситись до смаку та особистості тих, хто сперечається.

III ведучий: Формування естетичного смаку здійснюється через постійне, таке, що вже стало потребою спілкування особистості з різними видами та формами мистецтва.

I ведучий: Французи кажуть, що хороший смак – найкраща прикраса жінки. Вони називають це елегантність, яка є мистецтвом і наукою одночасно.

II ведучий: Тепер вже доведено, що некрасивих жінок не буває. Багато знаменитих спокусниць мали великі вади. Так, Нефертіті мала занадто довгу шию, витягнуте «коняче» обличчя, впалі груди та шкіру жовтуватого відтінку. Анна Бoleйн, любові якої Генріх УІІІ добивався понад десять років, мала пухлину на шиї, а з рота в неї виступав один клик. Фаворитка Людовика ХІV мадемуазель де Лавальєр була кульгава. Але все це не заважало їм бути найпривабливішими жінками.

III ведучий: У світі є маса не зовсім красивих жінок, які так чудово пристосували свій одяг, пластику тіла та звучання голосу до своєї зовнішності, що навіть самий прискіпливий критик вважатиме їх елегантними.

I ведучий: Але нерідко можна зустріти і інших, на вигляд дуже красивих жінок, вдягнених у дорогий одяг. Та відсутність смаку щодо підбору окремих елементів гардеробу, аксесуарів і манери рухів, поведінки – зводять нанівець усі її витрати.

Після цих слів з першого ряду встають учні, що сиділи там «приховані» від публіки і мовчки починають демонструвати позбавлені смаку одяг та поведінку.

II ведучий (під час цієї демонстрації, але через якусь хвилину після її початку, якщо публіка мовчить, а якщо публіка сміється, то після затихання сміху): Навіть у Голівуді щороку проводять рейтинг на визначення актриси, яка хоч би раз протягом року з'являлась на публіці у вбранні, що порушував уявлення про хороший смак. Серед переможців у такому рейтингу побували Мадонна, Барбара Стрейзанд, Шер, Елізабет Тейлор, Джулія Робертс, Кім Бейсінджер і , навіть королева Англії Єлизавета II.

III ведучий: Мораль: хороший смак – це набагато цінніше, ніж просто краса. Елегантною можна бути з будь-якою зовнішністю, але цьому треба навчитися.

I ведучий: Навіть спеціальні костюми можна виготовити красиво та зі смаком. Наприклад, костюм для контрольної роботи.

На сцену виходить заклопотаний учень у костюмі, до якого пришито багато кишень. Він зупиняється і починає з усіх кишень витягувати шпартгалки, перекладати їх у інші кишені, поступово виходить.

II ведучий: А ще зі смаком можна зробити костюм з підручних матеріалів.

На сцену виходить зухвалий учень у костюмі з використанням, наприклад, пляшок з кока-коли.

III ведучий (звертаючись до публіки): Шановні, вважаємо, що наш спектакль допоможе вам визначитись у виборі вашого вигляду та смаків.

Ведучі кланяються на публіку і ідуть зі сцени.

Кінець.

Розгорнутий план бесіди на тему: «Як дивитись картину»

I. Історична довідка про художника:

- коротка біографія художника;
- коротка характеристика часу та оточення художника;
- характеристика особистості художника.

II. Естетичний ідеал художника:

- естетична парадигма суспільства, в якому творив художник;
- особливості сприйняття художником дійсності;

- естетичні прагнення художника.

III. Художній напрям, у якому написана картина:

- поняття напрямку та його види;
- характерні риси найбільш популярних напрямків: ренесанс, бароко, реалізм, класицизм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, абстракціонізм, сюрреалізм, поп-арт тощо;
- визначення напрямку, в якому написана картина, що розглядається.

IV. Жанр картини:

- поняття жанру та його види;
- характерні риси окремих жанрів: пейзаж, портрет, баталія, марина, натюрморт, пастораль, тощо;
- визначення жанру, в якому написана конкретна картина.

V. Стиль написання картини:

- поняття стилю;
- коротка характеристика окремих стилів: національних, історичних, творчих періодів, шкіл, течій, індивідуальних тощо;
- визначення стилю написання конкретної картини.

VI. Сюжет картини:

- поняття сюжету;
- розкриття сюжету конкретної картини;
- головна ідея картини.

VII. План картини:

- центральний (головний) план картини;
- периферійні плани.

VIII. Дійові особи картини:

- головні дійові особи картини;
- побічні дійові особи.

IX. Колористика картини:

- кольорова гама картини;
- основні кольори картини;
- додаткові кольори.

X. Техніка виконання картини:

- поняття техніки живопису;
- коротка характеристика окремих технік живопису: акварель, олія, темпера, сангіна, вугілля, олівець тощо;
- визначення техніки виконання конкретної картини.

XI. Матеріал, на якому написана картина;

- коротка характеристика матеріалів, на яких пишуться картини;
- визначення матеріалу, на якому написана конкретна картина.

XII. Художнє значення (цінність) картини:

- історичне значення картини;
- естетична цінність картини;
- виховне та інше значення картини.

Лаврентьєва Олена Олександрівна

Друзь Зінаїда Василівна

Зеленкова Наталія Іванівна

Щербіна Світлана Миколаївна

Долгая Наталія Володимирівна